

Elise Naumann

Identitet og samfunn på Kaupang

En fenomenologisk undersøkelse av gravenes metaforiske
betydninger på Kaupang i Vestfold, yngre jernalder

Masteroppgave i arkeologi

IAKH

Det humanistiske fakultet

Universitetet i Oslo

2006

Forord

Jeg vil gjerne få si tusen takk til min veileder, Lotte Hedeager, for uvurderlig inspirasjon, konstruktive tilbakemeldinger, nyttige litteraturtips og hyggelige samtaler. Videre fortjener venner og familie en stor takk for den interessen de har vist, en særlig takk til mine foreldre for all hjelp og støtte. Medstudenter, kolleger og andre på instituttet har vært til svært god støtte både faglig og sosialt. Uten gode råd og litteraturtips, høytflygende diskusjoner og sosiale sammenkomster hadde hverken studietiden eller oppgaven vært den samme. Tusen takk til Unn Pedersen for å ha lest oppgaven og kommet med nyttige innspill. Sist, men ikke minst; en kjempestor takk til Jan for interesse, engasjement og nyttige diskusjoner.

Illustrasjon på forside: Bikjholbergene, foto fra Kulturhistorisk Museum.

Identitet og samfunn på Kaupang. En fenomenologisk undersøkelse av gravenes metaforiske betydninger på Kaupang i Vestfold, yngre jernalder

Innholdsfortegnelse:

1.0 INNLEDNING.....	1
1.1 EN KORT PRESENTASJON AV KAUPANG.....	3
1.2 KAUPANGS GEOGRAFI.....	3
1.2.1 KAUPANGS ARKEOLOGISKE OMGIVELSER.....	6
2.0 FORSKNINGSHISTORIE.....	7
2.1 INDIVID OG INDIVIDUALITET I FORSKNINGSHISTORIEN.....	7
2.2 KAUPANGS FORSKNINGSHISTORIE.....	8
2.2.1 EN KORT PRESENTASJON AV GRAVFELTENE.....	9
2.2.2 UTGRAVNINGER FØR 1950.....	11
2.2.3 UTGRAVNINGENE 1950-1957-BIKJHOLBERGENE/LAMØYA.....	12
2.2.4 UTGRAVNINGENE PÅ BOPLASSOMRÅDET 1956-1074.....	12
2.2.5 DE SENESTE UTGRAVNINGER.....	13
2.5.6 TOLKNINGER AV KAUPANGS MATERIALE.....	14
<i>KAUPANG SOM HANDELS- OG HÅNDVERKSPLASS.....</i>	<i>14</i>
<i>KAUPANGS FUNKSJON SOM LEDD I EN MAKTSTRUKTUR.....</i>	<i>15</i>
<i>SOSIALE FORHOLD PÅ KAUPANG.....</i>	<i>17</i>
2.3 OPPSUMMERING AV FORSKNINGSHISTORIEN.....	19
3.0 GRAVSKIKK	21
3.1 GRAVSKIKK I DE TIDLIGE VIKINGBYENE.....	23
3.2 ULIKE TOLKNINGER FORBUNDET MED GRAVSKIKK.....	23
4.0 TEORI OG METODE.....	25
4.1 FENOMENOLOGIENS LIVSVERDEN OG HVERDAGSVERDEN.....	26
4.1.1 METODOLOGISKE KONSEKVENSER.....	27
4.2 KROPPEN I FENOMENOLOGIEN.....	28
4.3 Å TOLKE IDENTITET PÅ BAKGRUNN AV GRAVER.....	28
4.4 GJENSTANDENS BIOGRAFI.....	30
4.5 METAFORISKE BETYDNINGER AV MATERIELL KULTUR.....	31
4.6 IDENTITET OG INDIVIDUALITET I ET FENOMENOLOGISK PERSPEKTIV.....	32
4.7 OPPSUMMERING.....	34

5.0 MATERIALET.....	37
5.1 SØNDRE KAUPANG.....	40
5.2 NORDRE KAUPANG.....	41
5.3 LAMØYA.....	44
5.4 BIKJHOLBERGENE.....	45
5.5 SAMMENFATNING.....	54
6.0 DISKUSJON.....	56
6.1 GRAVENES DATERING I FORHOLD TIL HANDELSPLASSEN.....	56
6.2 HYBRIDGRAVENE.....	57
6.3 FRAGMENTERTE GJENSTANDER I GRAVENE.....	60
6.4 DYREBEIN I GRAVENE.....	60
6.5 GRAVER MED FLERE GJENSTANDER AV SAMME TYPE.....	61
6.6 KREMASJONSGRAVENE.....	61
6.7 SAMMENFATNING-GRAVMATERIALETS METAFORISKE BETYDNINGER.....	62
7.0 KONKLUSJON.....	66
.	
FIGURLISTE.....	69
LITTERATURLISTE.....	77
APPENDIKS.....	78

Identitet og individualitet er begreper som i økende grad har betydning for arkeologisk forskning. Ettersom disse begrepene ikke nødvendigvis tilskrives samme betydning uavhengig av tid og sted, bør det enkelte samfunns egen definisjon av identitet og individualitet spille en sentral rolle for enhver arkeologisk studie (Douglas og Ney 1998). Identitet defineres av menneskets forståelse av seg selv og andre innenfor samfunnets egne normer og regler. Identitet trenger ikke å være uløselig knyttet til individualitet slik den blir oppfattet i den moderne vestlige verden, denne kan snarere uttrykkes gjennom mangfold og tilhørighet på bakgrunn av for eksempel klan eller sosiale roller (Geertz 2001). Gjennom etnografiske studier viser Chris Fowler (2004) hvordan individualitet kan utgjøre kun en liten del av et menneskes identitet, som i seg selv er en konstruksjon. Ulike former for identitet vil konstitueres i den materielle kulturen, i noen tilfeller på en slik måte at det kan tolkes gjennom det arkeologiske gjenstandsmaterialet (Fowler 2004:17-20). Identitet konstrueres og formidles av samfunnet, og vil alltid være i bevegelse som et resultat av stadige forhandlinger mellom menneske og samfunn. Et og samme menneske kan bevege seg mellom ulike former for identitet gjennom ulike stadier i livet. Også overgangen til døden betraktes i mange samfunn som overgangen fra en identitetsform til en annen (Fowler 2004:79; Meskell 1999:111). Denne transformasjonen blir markert gjennom ulike ritualer som i noen tilfeller kan reflekteres i det arkeologiske materialet.

Med utgangspunkt i ulike former for identitet konstituert gjennom den materielle kulturen vil jeg i denne oppgaven ta for meg graver som finnes i tilknytning til handelsplassen Kaupang i Vestfold. Gravene fordeler seg mellom flere større og mindre gravfelt, og varierer i forhold til gravskikk. I tillegg til mange kremasjonsgraver, som var den vanligste gravskikken i Norge under yngre jernalder (Graham-Campbell 1994:69), finnes det på Kaupang et stort gravfelt der samtlige av de undersøkte gravene var inhumasjonsgraver (Blindheim 1995a:11). Alle undersøkte graver med gjenstandsmateriale på Kaupang vil inngå i denne analysen. Grunnet en generelt høyere bevaringsgrad av materialet i inhumasjonsgravene samt relativt moderne utgravninger av inhumasjonsfeltet vil dokumentasjonen fra dette feltet stå særlig sentralt i oppgaven. Gjenstandsmaterialet vil bli undersøkt ut i fra et fenomenologisk perspektiv, der de subjektive betydninger tilskrevet gravritualer og gravmaterialet tolkes i forhold til identitet og

individualitet. Ut i fra fenomenologiske prinsipper undersøkes materiell kultur i forhold til betydninger som et eller flere subjekter tilskriver den. Sentralt i en slik analyse står det potensielle mangfoldet av betydninger som kan differensiere sterkt fra betydninger forskeren selv tilskriver det materielle studieobjektet, selv der betydningene synes åpenbare på tvers av tid og rom (Taylor 1995, 2001). Mens gjenstandens form, dekorasjon og praktiske funksjon tilskrives et sett betydninger av subjekter som deler en kulturell virkelighetsforståelse, kan de samme aspekter oppfattes på en helt annen måte av subjekter i en annen kulturell kontekst. Betydninger knyttet til en gjenstand vil alltid være metaforiske. Den konkrete, fysiske gjenstanden tilskrives abstrakte egenskaper i form av metaforer (Tilley 1999). Hver enkelt gjenstand som tilskrives betydning har en biografisk historie (Kopytoff 2005), og denne utgjør noen av de metaforiske betydningene (Tilley 1999:76). Med Chris Fowlers definisjoner av ulike typer identitet og individualitet som utgangspunkt, vil denne oppgaven belyse mulige tolkninger av de metaforiske betydninger som har blitt tilskrevet gravritualer og gravmaterialet på Kaupang i yngre jernalder.

I kapittel 1 følger en kort presentasjon av Kaupang, samt dennes geografiske beliggenhet og arkeologiske omgivelser. Kapittel 2 tar for seg forskningshistorien i forhold til identitet og individualitet i arkeologisk sammenheng. Det blir redegjort for Kaupangs forskningshistorie med de utgravninger som er utført både på handelsplassen og på gravfeltene, og tolkninger som er gjort på bakgrunn av disse. Kapittel 3 vil gi en kort innføring i de ulike former for gravskikk som dominerte i Skandinavia under yngre jernalder, for å sette Kaupang inn i en større kontekst. Teori og metode vil bli nærmere presentert i kapittel 4. Som nevnt vil fenomenologien stå sentralt i forhold til analysen, kombinert med Fowlers definisjoner av identitet og individualitet. Også teori rundt gjenstandens biografi og metaforiske betydninger vil inngå i analysen. Sentrale begreper i fenomenologien som betydning og livsverden vil presenteres og benyttes som metode. I kapittel 5 presenteres gjenstandsmaterialet som skal analyseres. I alt 153 graver i 136 gravanlegg oppfyller kriteriene for analysen; definerte graver med levninger og/eller gjenstandsmateriale. Av disse vil noen graver som er av spesiell interesse bli presentert nærmere. Mulige fenomenologiske tolkninger av materialet basert på de teoretiske forutsetningene for denne oppgaven vil bli diskutert i kapittel 6. Oppgaven avsluttes med en kort konklusjon i kapittel 7.

1.1 En kort presentasjon av Kaupang

Kaupang antas å være grunnlagt rundt år 800 e. Kr., og har vært i funksjon til 960- 970-tallet (Skre og Stylegar 2004:75). Ordet kaupang er blitt brukt som betegnende for handelsplass i eldre tid, og det er uvisst hva plassen ble kalt i samtiden. Antagelig ble Kaupang opprinnelig kalt kaupangen i *Skiringssal*, en handelsplass beskrevet av handelsmannen Ottar i en beretning til kong Alfred (Blindheim 1981a:11-12). Tidlige utgravninger på Kaupang har hatt som utgangspunkt å bekrefte eller avkrefte hvorvidt Kaupang kunne identifiseres som Skiringssal (Blindheim 1981a:11). Handelsplassen antas å ha bestått av ca. 100 parseller. Systematisk utstikking av parseller og veier viser at plassen er blitt grunnlagt på en organisert måte, og sannsynligvis står en konge- eller høvdingmakt bak organisasjonen av plassen (Skre et al. 2001:4). De første årene skal Kaupang ha vært en sesongbetont handelsplass, men arkeologiske spor viser fast bosetning allerede noen få år etter grunnleggelsen (Skre og Stylegar 2004: 35). Bosetningsområdet antas å strekke seg over mellom 50.000 og 60.000 m². Arkeologiske undersøkelser antyder først at den faste bosetningen opphørte omkring år 900 e. Kr (Skre og Stylegar 2004:75; Skre et al. 2000:27), men senere justeringer viser at fast bosetning har funnet sted til andre fjerdedel av 900-tallet (Pilø 2007a). Spor etter fast bosetning har gitt grunnlag for å definere Kaupang som Norges første by (Skre og Stylegar 2004:9).

I tilknytning til boplassområdet er det lokalisert flere gravfelt. De største befinner seg på Nordre Kaupang, Lamøya og Bikjholbergene. Sistnevnte er delt inn i Søndre og Nordre felt. I tillegg finnes det minst fem mindre gravfelt eller gravansamlinger (Stylegar 2007). Både på boplassområdet og gravfeltene er det funnet en høy konsentrasjon av importmateriale som tyder på utbredt handelsvirksomhet. Materiale på 800-tallet har en overvekt av kontinentale importsaker, mens vestlig og til en viss grad østlig importmaterialet dominerte på 900-tallet (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1999: 147-148). I tillegg viser funn på boplassområdet at det har vært drevet med ulike typer håndverk; en ser særlig spor etter tekstilarbeid, smedarbeid, keramikkhåndverk og perleproduksjon (Skre et al. 2001).

1.2 Kaupangs geografiske beliggenhet

Kaupang ligger i Tjølling Prestegjeld, sør i Larvik kommune i Vestfold. Stedsnavnet Kaupang omfatter to gårdsbruk, Søndre og Nordre Kaupang. I området som i dag omfatter Tjølling prestegjeld, fantes det i vikingtid fire storgårder; Huseby, Guri, Bjønnes og Østby. Av disse antas Huseby å ha vært den største. Rett nord for Kaupang ligger tettstedet Tjølling. Ca. tre

kilometer vest for Kaupang renner Numedalslågen ut i fjorden. Mot syd grenser Kaupang mot Viksfjorden, en ca. 7 kilometer lang fjordarm som løper nordøstover inn i landet fra ytre del av Larviksfjorden. Utenfor fjorden ligger det åpne havet, Skagerrak (Tollnes 1981:17).

Figur 1. Kart over Vestfold (Etter Skre 2007a:figur 1).

Kaupangs bosetningsområde og gravplasser ligger ved Viksfjorden, på yttersiden av Raet, den største av flere endemorener fra siste istid. Numedalslågen, Viksfjorden og ra-avleiringene har antagelig utgjort hovedferdselsveiene til og fra Kaupang (Tollnes 1981:22-3). Landskapet på Kaupang har endret seg siden handelsplassen var i bruk (figur 2). Slik landskapet ser ut i dag, er Lamøya en halvøy, og Bikjholbergene ligger et stykke inn fra fjorden. I yngre jernalder lå strandlinjen ca 3,5 meter høyere enn i dag (Skre et al. 2000:17), og Lamøya var den gangen en øy. Bikjholbergene var et nes som stakk ut i vika innerst i Kaupangkilen (Heyerdahl-Larsen 1981:47). Områdene rundt Kaupang har et lett kupert og frodig terreng. Jorden er fruktbar og lettdyrket. Lamøya består av flere koller på 20-30 meter som skjermet handelsplassen fra Viksfjorden. Vest for Kaupang ligger Kaupang-åsene og stenger for innsyn fra vest. Nordøst for gravfeltene på Nordre Bikjholberget ligger noen slake åsrygger som i vikingtid dannet en vik på Nordre Kaupang.

Figur 2. To oversiktsbilder av Kaupang mot sør: venstre, flyfoto av Kaupang slik det ser ut i dag; høyre, rekonstruksjon av landskapet med strandlinjen i yngre jernalder (Etter Pilø 2007a:figur 1).

1.2.1 Kaupangs arkeologiske omgivelser

Kaupang ligger i et rikt arkeologisk funnområde; Vestfold er det område i Norge som er rikest på funn fra yngre jernalder (Skre 2007a). Søndre del av Vestfold er den rikeste delen av fylket, skjønt den nordre delen har Oseberggraven, Borrehaugene og Gokstadgraven. Det finnes flere gravfelt fra eldre og yngre jernalder i omegn (Blindheim 1981b:39). Rike arkeologiske funn i Vestfold antyder at området hadde sterke ressurser allerede i romertid og folkevandringstid. Disse ressursene har antagelig blitt konsentrert på færre personer over tid – dette kan muligens Oseberggraven, Gokstadgraven og Borrehaugene være et vitnesbyrd om (Andersen 1967:173). Det er funnet en høy konsentrasjon av importvarer langs ferdselsveiene Numedalslågen og Raet. Dette indikerer en nær kontakt mellom handelsplassen og innlandet (Blindheim 1999a:149-50). Langs Lågen finnes en særlig høy konsentrasjon av båtgraver og smedgraver (Blindheim 1981b:42-44). Funn av ovale spenner og andre prestisjevarer langs de samme ferdselsveiene kan ha sammenheng med tilgang på byttevarer som kleberstein og jern fra omkringliggende landområder. Dette kan antyde en vareutveksling av råvarer mot utenlandske prestisjevarer (Christophersen 1989). Kaupang befinner seg i et funnrikt område der en høy andel importgjenstander preger gjenstandsmaterialet (Blindheim 1981b:39-44). Kaupang skiller seg ut med mange kvinnegraver i forhold til Vestfold for øvrig (Høigård 1999), skjønt dette er ikke uvanlig; et høyere antall kvinnegraver er vanlig i kyststrøkene (Petersen 1952:200).

2.1 Individ og individualitet i forskningshistorien

Den moderne, vestlige oppfatningen av individet ble opprinnelig introdusert i liberal filosofisk litteratur på 1700-tallet (Fowler 2004:4), med Freuds psykoanalyse på begynnelsen av 1900-tallet som det ultimate gjennombrudd (Meskell 1999:13-15). Liknende former for selvbevissthet har eksistert i tidligere samfunn, så langt tilbake som i det antikke Hellas og Egypt (Dobres og Robb 2000:4; Meskell 1999:16). Selv med en etablert ide om det unike og selvstendige menneskets intensjonalitet i samfunnet forøvrig, kom individet som studieobjekt relativt sent inn i arkeologisk forskning. I den kulturhistoriske delen av forskningshistorien kom individet i bakgrunnen på bekostning av kulturer, etniske grupper og rase. Under den prosessuelle arkeologien ble samfunn tolket i forhold til universelle lover, der individet hadde liten innvirkning på sin egen tilværelse (Trigger 1996:214-239; Johnson 1999: 34-47). En strukturalistisk tilnærming til arkeologisk forskning tilskriver individet liten grad av intensjonalitet. Menneskene blir betraktet som ubevisste aktører som handler ut i fra overgripende samfunnsstrukturer. Individets intensjon med sine handlinger har liten innvirkning på resultatet av handlingen, mennesker er styrt av faktorer som ligger utenfor deres rekkevidde. De har hverken kontroll eller oversikt over årsaker bak eller følgene av sine egne handlinger (Giddens 1979). Bourdieus tolker samfunnsstrukturer med utgangspunkt i *habitus* (de ubevisste faktorer som styrer våre handlinger), men han åpner for individets evne til å handle utover sine kontekstuelle forutsetninger (Bourdieu 1977; Bourdieu og Waquant 1993). Strukturalistene har senere blitt kritisert for å overse individet (Dobres og Robb 2000:5-6). Denne formen for forskning syntes å ignorere individet fullstendig ved å forklare samfunnsprosesser gjennom generelle, overgripende modeller (Conkey og Spector 1998).

Som en reaksjon på denne samfunnsforståelsens begrensninger, oppsto et behov for å redefinere forholdet mellom individets intensjonalitet og samfunnets overgripende strukturer (Dobres og Robb 2000:6-8). Post-prosessualistiske studier har tatt utgangspunkt i det intensjonelt handlende menneske som en samfunnsstrukturerende faktor, inspirert av blant annet marxistisk og feministisk teori (Conkey 1991; Gero og Conkey 1991; Hodder 1982, 1999; Tilley 1982). Ved å stille spørsmål om hvem individene i forhistorien var, hvordan de så ut og hvordan deres hverdag fortonet seg, har feministisk forskning bidratt til å gi individene i forhistorien et ansikt (Mandt 1992:102). Fokuset på enkeltmennesker produserer

ulike tolkninger av forholdet mellom på den ene siden individ og handling (agency), og på den andre siden struktur og utvikling i samfunnet (Østerberg 1990; Hodder 2000; Joyce 2000; Clark 2000; Pauketat 2000; Walker and Lucero 2000). Meningene er delte om hvorvidt samfunnsutvikling kan tilskrives alle representanter av samfunnet, eller om dette i stor grad styres av de med makt og ambisjoner (Pauketat 2000; Walker og Lucero 2000). Slike tolkninger impliserer en vesentlig sammenheng mellom enkeltindivider og samfunnsutvikling. Betydningen av enkeltmennesker og historiene de kan fortelle reflekterer i følge Otto Christian Dahl (2002:49) en generell ”nyromantikk” i samfunnet forøvrig. En følelse av nærhet til fortiden gjør den mer levende og spennende, både for arkeologer og allmennheten for øvrig (Hodder 2000:31).

Denne forholdsvis nye interessen for individet i arkeologien er ikke uproblematisk. De siste årene har flere rettet fokus på hvordan moderne forskere har en tendens til uten videre å overføre vårt identitetsbegrep på tidligere samfunn (Meskell 2002; Douglas og Ney 1998). Identitet, individ og individualitet kan ha andre betydninger og spille en annen rolle for mennesker i andre samfunn, som blant annet vist gjennom etnografiske studier (Geertz 2001; Fowler 2004). Moderne forskere risikerer å overføre oppfatningen om det udelte, unike individet til fortidssamfunn der individualitet ikke har spilt samme rolle som den gjør i den vestlige verden i dag. Chris Fowler (2004) viser hvordan individualitet og selvdefinisjon varierer mellom ulike samfunn (se kapittel 3.6). Når en skal undersøke identitet uttrykt i gravmaterialet, er det derfor av stor betydning at en er bevisst på hvordan menneskene selv kan ha definert seg selv og andre innenfor sitt samfunn.

2.2 Kaupangs forskningshistorie

I mer enn 200 år har det foregått utgravninger på Kaupang (Skre 2007a). Den første store utgravningen ble utført på Nordre Kaupang av antikvar Nicolay Nicolaysen (1868) i 1867. Det neste store prosjektet startet i 1950 under ledelse av førstekonservator Charlotte Blindheim, som i perioden 1950-1957 undersøkte 74 graver på Bikjholbergene og 3 graver på Lamøya (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a). Videre ledet Blindheim, med hjelp av arkitekten Roar Tollnes, en utgravning på boplassområdet i perioden 1957-1974 (Tollnes 1998). Dette var første gang boplassområdet ble undersøkt. Disse store prosjektene hadde som utgangspunkt å belyse muligheten av at dette dreide seg om handelsplassen Skiringssal (Blindheim 1981a:11). I Kaupangs forskningshistorie har Skiringssal også blitt vurdert i forhold til flere andre problemstillinger. Skiringssal nevnes flere ganger i sagalitteraturen og i

dikt fra perioden 900–1300 e. Kr., der Skiringssal fremstilles som både et viktig høvdingsete, tingplass og kultsenter i tillegg til sin funksjon som kaupang (Skre 2007a). Selve navnet Skiringssal antyder en storhall med en spesiell betydning (Skre og Stylegar 2004:65-66). Disse aspektene har i hovedsak vært gjenstand for den tidligste forskningen (Skre 2007a). En eventuell kongsgård ble tidlig forsøkt lokalisert i Skiringssal (Blindheim 1981a:15), men Blindheim argumenterer for at en kongemakt ville etterlate seg tydeligere arkeologiske spor. Hun påpeker dog at det på Huseby, ca en kilometer nord for Kaupang, er lokalisert et mulig høvdingsete eller kanskje et sete som har inngått som et ledd i et forvaltningssystem knyttet til en kongemakt (Blindheim 1981a:15). Etter utgravninger på Huseby i 2000 og 2001 under ledelse av Dagfinn Skre (Skre 2007b) har omrisset av en stor hall blitt avdekket. Hallen måler 36 meter i lengden og 13 meter i bredden. Store mengder jord og stein har tjent som fundament for bygningen. Funnene fra Huseby antyder at hallen ble oppført en gang i siste halvdel av 700-tallet, og har sannsynligvis vært i bruk frem til begynnelsen av 900-tallet. Hallen i seg selv og funn av sjeldne verdigjenstander tyder på at Huseby har hatt en viktig funksjon, og Skre og Stylegar (2004:68) ser ikke bort i fra at dette kan ha vært ”hallen der Skiringssalhøvdingen satt”. I både *Ynglingatal* og *Fagrskinna* kan en lese at to konger skal være gravlagt i Skiringssal, henholdsvis Halvdan Kvitbein og Halvdan Svarte (Blindheim 1981a:12). Den litterære kilden *Sógubrot* samt stedsnavn i distriktet som Hovland og Torsøy antyder at det skulle ha ligget et stort blot i Skiringssal, men disse kildene er usikre (Blindheim 1981a:12-13). Videre tyder stedsnavnet Tjølling på at stedet har vært en tingplass (Blindheim 1981a:13; Skre 2007c). Med funksjon både som handelsplass, høvdingsete, ting og muligens blot, har Skiringssal en særstilling; ingen liknende steder er kjent i Norge fra denne tidsepoken (Skre 2007a).

2.2.1 En kort presentasjon av gravfeltene

Kaupang består av flere større og mindre gravfelt (figur 3). De største er Nordre Kaupang der det med sikkerhet kan dokumenteres 140 graver (Stylegar), Lamøya med 97 registrerte hauger og røyser samt noen flatmarksgraver på Guristranda (Kristensen 2004), og Bikjholbergene der 74 graver er blitt undersøkt. I tillegg til disse finnes det flere mindre gravfelt på Søndre Kaupang, Vikingholmen, Bjønnes og Hagejordet. Størrelse, form og gravskikk varierer gravfeltene imellom (Stylegar 2007). De fleste gravene på Lamøya samt et ukjent antall graver på Søndre Bikjholberget er ikke undersøkt. Blindheim (1999b:153) antok at det opprinnelig hadde vært dobbelt så mange graver på Bikjholbergene enn de som ble undersøkt under hennes ledelse.

Figur 3. Oversikt over gravfeltene på Kaupang (Etter Stylegar 2007: figur 2).

Nordre Kaupang er det største gravfeltet som er lokalisert i tilknytning til handelsplassen. Feltet består utelukkende av hauger, og de fleste identifiserte graver er kremasjonsgraver. I 1866 ble det her registrert 120 hauger, men observasjoner gjort tidligere på midten 1800-tallet antyder at det opprinnelig har vært mange flere hauger, og at disse har gått tapt. Antallet opprinnelig graver på Nordre Kaupang er anslått til nærmere 300 (Skre 2007d). Hittil undersøkte graver på Søndre og Nordre Kaupang er branngraver, med fire mulige inhumasjoner på Nordre Kaupang som unntak. Gravfeltet på Bikjholbergene er delt inn i nordre og søndre felt, men en antar at disse feltene utgjør et og samme felt. De fleste av gravene på dette feltet er ubrente flatmarksgraver; kun én haug er undersøkt på Søndre Bikjholberget. På Bikjholbergene finnes en høy andel båtgraver, og mange av disse består rommer flere personer. Dateringer av de ulike gravfeltene viser at de har vært i bruk samtidig. Det finnes gjenstandsmateriale av varierende mengde og kvalitet på alle gravfelt, og det er vanskelig å påvise at sosiale forskjeller skulle være knyttet til ulike felt eller gravtyper (Blindheim 1995a:13).

2.2.2 Utgravninger før 1950

Allerede på midten av 1800-tallet foreslo både P.A. Munch og Gerhard Munthe å foreta utgravninger av haugene på Kaupang og Lamøya. Dette ble imidlertid avslått, og mange graver gikk sannsynligvis tapt i perioden 1850-1867, før de første faglige utgravningene ble foretatt i 1867 av antikvar Nicolay Nicolaysen (Blindheim 1981a:12). Det er mulig at de første utgravninger foretatt av P.A. Munch, men dette er usikkert. Det er sannsynlig at mange graver på Nordre Kaupang allerede var ødelagt da Nicolaysen i 1867 talte 111 hauger på feltet (Stylegar 2007). Av de 71 hauger som Nicolaysen grov i 1867, bar 32 av disse tilsynelatende ingen spor etter gravleggelse. Det ble imidlertid funnet lag av kull i mange av disse ”tomme” haugene. Det var varierende størrelse på haugene, og også mengden gravgods varierte sterkt (Nicolaysen 1868). Utgravningene viste at samtlige av gravene stammet fra yngre jernalder. Nicolaysen grov også ut 8 eller 9 graver på Søndre Kaupang. Her fant han blant annet en rik ryttergrav. På Bjønnes registrerte han 5 hauger, disse var alle rundhauger (Blindheim 1981c:73). Nicolaysen mente til tross for begrensede funn at han hadde funnet Ottars Skiringssal, skjønt han i liten grad publiserte resultatene av sine utgravninger på Kaupang (Blindheim 1981a:16). Nicolaysens utgravninger er i følge Blindheim utført på en forsvarlig måte i henhold til datidens standard. Likevel er det begrenset med detaljopplysninger i hans rapport fra utgravningene, blant annet mangler dokumentasjon om gjenstandenes plassering i gravene (Nicolaysen 1868). Fem hauger ble gravet ut på Lamøya på begynnelsen av 1900-

tallet. Fire av disse utgravninger ble utført av Gabriel Gustafson. Her ble det blant annet funnet to båtgraver i en og samme haug, en kvinnegrav og en mannsgrav. I kvinnegraven fant Gustafson både brente og ubrente bein (Blindheim 1981d:85).

2.2.3 Utgravningene 1950-1957 – Bikjholbergene/Lamøya

De første gjenstandene fra Bikjholbergene ble oppdaget av lokale bønder på 1940-tallet (Stylegar 2007), og etter at flere funn fra to graver (Ka. 252 og Ka. 253) var blitt rapportert ble konservator Charlotte Blindheim sendt til Kaupang for å undersøke funnstedet. Hun fullførte utgravningen av graven, som hun definerte som en kvinnegrav, og oppdaget en ny grav (Ka. 254). Det ble besluttet at ytterligere utgravninger skulle foretas på Bikjholbergene (Skre 2007). Det var først og fremst med utgangspunkt i problematikken rundt Skiringssal at Blindheim tok fatt i det omfattende prosjektet (Blindheim 1995a:10). Under hennes ledelse ble 74 graver på Bikjholbergene og 3 graver på Lamøya undersøkt i perioden 1950-1957 (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a). Disse utgravningene skulle først og fremst undersøke hvorvidt dette virkelig var handelsplassen Kaupang i Skiringssal. Store mengder importgjenstander i gravene syntes å indikere dette. Importgjenstander var også funnet under tidligere utgravninger, men frekvensen av disse var langt større på Bikjholbergene. Blindheim daterte gravene på Bikjholbergene til perioden mellom 760-940 (Blindheim 1999b:153). Utgravningene ble utført under vanskelige forhold. På grunn av høye leiepriser i ferisesongen, ble feltarbeidet lagt til våren og høsten (Skre 2007e). Blindheim var uerfaren med å grave båtgraver, og skriver selv at hun antagelig ville gjort dette annerledes etter de erfaringer hun gjorde seg under utgravningsperioden (Blindheim 1995a:10). Blindheims utgravninger er grundig dokumentert i to bind fra serien "Kaupang-funnene" (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a; Blindheim et al. 1999). "Kaupang-funnene" ble først publisert i perioden fra 1981-1999, fordi Blindheim hadde en full stilling på Oldsakssamlingen i Oslo ved siden av publikasjonsarbeidet (Skre 2007e).

2.2.4 Utgravningene på boplassområdet 1956-1974

Utgravningene på gravfeltene skulle suppleres med utgravninger på boplassområdet for å få en bedre oversikt over plassens eventuelle funksjon som handelsplass (Blindheim 1981a:16). De første undersøkelsene her ble påbegynt sommeren 1956. På bakgrunn av erfaringer fra Birka valgte Blindheim å grave der jorden var spesielt mørk. Fra 1959 deltok også arkitekten Roar Tollnes i utgravningene på boplassen. Han var ansvarlig for publikasjonen om boplassutgravningene i etterkant (Tollnes 1998). I følge de første undersøkelsene omfattet

boplassen et areal på ca 38.500 m². Området ble antatt å strekke seg en 70 meter lang strekning langs Kaupangkilens vestsida. Av dette ble 1.475 m² utgravet i perioden 1957-1974, altså ca 3,8 % av det antatte areal (Tollnes 1998:105). Utgravningene ble foretatt på områdets nordre del. Her antok man at den eldste bebyggelsen har funnet sted. To bryggeanlegg, fire brønner, og i alt seks huskonstruksjoner kom for dagen under utgravningene. Bryggene bærer spor av å ha vært i funksjon hele perioden handelsplassen har vært virksom. Husene varierer svært i størrelse og utførelse. Bygningene som ble gravet frem under den første utgravningen virket for dårlige til å kunne huse noen gjennom vinteren. Det ble heller ikke oppdaget spor etter ildsted (Tollnes 1998:25-52). I tillegg kom gjenstander for dagen som pekte i retning av både håndverksproduksjon og handel (Tollnes 1998:112; Resi 2000). Tollnes stiller seg usikker til spørsmålet om plassen er vokst gradvis frem, eller har blitt grunnlagt på organisert vis. Det siste synes å være sannsynlig etter nylige utgravninger (Skre og Stylegar 2004:29). Boplassområdet fikk datering fra slutten av 700-tallet til noe inn på 900-tallet, men det ble avdekket få funn fra 900-tallet. Tollnes (1998:107) mener undersøkelsene viser at dette har vært et virksomt håndverk- og handelssenter gjennom hele perioden.

2.2.5 De seneste utgravninger

I perioden 1998–2003 er ytterligere utgravninger foretatt på Kaupangs boplassområde under ledelse av Dagfinn Skre. Fra dette prosjektet er foreløpig kun to årsrapporter og en museums katalog blitt publisert (Skre et al. 2001; Skre et al. 2002, Skre og Stylegar 2004), men serien ”Kaupang in Skiringssal” vil publiseres i nær forestående fremtid. Av de to årsrapportene går det frem at prosjektet tok sikte på å klarlegge noen av de aspektene som syntes uklare etter Blindheims utgravninger 1957-1974. Det rådet usikkerhet om plassens opprinnelse; vokste plassen frem av seg selv, eller ble den grunnlagt på organisert vis? Videre var det heller ikke klarlagt om plassen hadde permanent bosetning eller om det var en sesongbasert handelsplass. De seneste utgravninger synes å stadfeste at Kaupang hadde fast bosetning, og dermed kan betraktes som Norges første by (Pilø 2007a). Mer robuste huskonstruksjoner ble avdekket under gravningenes første sesong, og i et hus ble det også funnet ildsted (Skre et al. 2000:15). Bosetningsområdet har en litt annen form enn det en trodde etter de første utgravninger; området strekker seg lengre langs Kaupangkilen, og er også smalere enn først antatt (Skre et al. 2000:27; Pilø 2007a:figur 18). Områdets totale areal viste seg å være en del større enn tidligere antatt; opptil 54. 000 m² (Pilø 2007a). Videre viser de seneste utgravningene at byens grunnleggelse antagelig ble organisert på samme måte som andre tidlige byer i Skandinavia. Grøfter som skilte parseller fra hverandre og systematisk

anlagte veier underbygger dette. Nye dateringer etter de seneste utgravninger antyder at plassen har hatt fast bosetning hvert fall frem til de første tiår av 900-tallet, og at det fortsatt har vært aktivitet frem til siste halvdel av 900-tallet. Det er vanskelig å bestemme om aktiviteten utover på 900-tallet har vært sesongbasert eller ikke (Pilø 2007a, 2007b). Spor etter flere ulike håndverk ble avdekket under utgravningene; disse viser at både glassperler, tekstiler, smykker i edelmetaller og keramikk ble produsert på plassen. Det er også funnet omfattende spor etter smedhåndverk (Skre et al. 2000:21-25, 2001:19-23). Ca 30 arabiske sølvmynter ble funnet under både første og andre utgravning, og ca 170 vektlodd ble avdekket i 2001 (Skre et al. 2001:21).

2.2.6 Tolkninger av Kaupangs materiale

Kaupangs materiale er blitt tolket i forhold til ulike problemstillinger. Vi kan dele disse tolkningene inn i tre hovedkategorier. Først og fremst har plassen fått oppmerksomhet i forhold til sin funksjon som handelsplass. Videre har denne problemstillingen reist nye spørsmål om organiseringen av plassen og muligheten for at en form for sentralmakt kan ha stått bak handelsplassens oppkomst og virke. I tillegg til disse funksjonene er også sosiale forhold av ulik karakter blitt drøftet i forhold til det arkeologiske materialet.

Kaupang som handels- og håndverksplass

Etter sine utgravninger på Bikjholbergene og Lamøya, samt på boplassområdet, mente Blindheim og Tollnes å kunne bekrefte at plassen hadde hatt funksjon både som handelssted og som produksjonssted for en rekke varer (Blindheim og Tollnes 1972:89). Med dette argumenterte hun at det ikke kunne være tvil; kaupangen i Skiringssal var funnet. Siden har Blindheim og andre arkeologer brukt mye tid på å diskutere plassens egentlige funksjon (Blindheim og Tollnes 1972; Blindheim 1951, 1960a, 1968, 1971, 1982, 1992; Christophersen 1989; Resi 1987; Skre 2000; Braaten 1989). Blindheim understreker at områder der en tidligere trodde en gjennom importmaterialet fant bevis for vikingenes piratvirksomhet, må en nå vurdere i lys av nye bevis for vikingenes handelsvirksomhet (Blindheim 1977, 1978). Videre diskuteres importvarene i forhold til hvilke utenlandskontakter vikingene har hatt. Materialet på Kaupang viser kontakter både mot sør, øst og vest, men hovedtyngden ligger i følge Blindheim på det vestlige materialet. Her er det verdt å merke seg at Skre (2007e) mener Blindheim kan ha vært farget av 2. verdenskrig og etterkrigstidens dragning mot vest i sine tolkninger. Også innenlandshandelen har blitt drøftet i forhold til distribusjonsmønstre, blant annet av Heid Gjøstein Resi som ser på tilførselen av

kleberstein. Hun viser at klebermaterialet på Kaupang synes å stamme fra kleberforekomster i Østfold og fra Vest-Skandinavia – ikke fra Agderbruddene som ligger nærmere (Resi 1987). Dette viser en mer komplisert form for utveksling enn det som tidligere var antatt. Slike mønstre antyder at kleberstein var en eksportvare fra Kaupang. Blindheim (1984:13) antar at også det samme kan gjelde for jern. Spørsmålet om de ulike distribusjonssystemer blir videreført av Axel Christophersen (1989), som ser Kaupang som en oppsamlingsplass for innenlandsvarer som ble eksportert til utlandet. Skre poengterte i forbindelse med de seneste utgravninger på Kaupang at det var på tide å fokusere mindre på Kaupangs importvarer, og vurdere om plassens funksjon i hovedsak har vært som en produksjonsplass (Skre 2000). Resi (2000) diskuterer i samme tidsskrift spor etter både smedhåndverk, tekstilproduksjon samt produksjon av perler. Hun påpeker også at de mange båtnagler som er blitt funnet tyder på arbeid i forbindelse med båt. Oppsummeringsvis kan en si at fokus på Kaupang gradvis har gått fra å være import-orientert til å konsentrere seg om hvilke ulike typer produksjon som har foregått på plassen.

Kaupangs funksjon som ledd i en maktstruktur

I forbindelse med stadfestelsen av Kaupang som en handel- og håndverksplass, dukker også spørsmål opp rundt organiseringen av plassen. Roar L. Tollnes mente ut i fra de første utgravninger på boplassområdet at disse til en viss grad kunne tyde på en handelsplass som var grodd frem på stedet over tid. De husene han gravet frem, varierte sterkt både størrelsesmessig og byggeteknisk, og minnet ikke om andre huskonstruksjoner i tidlige skandinaviske byer (Tollnes 1998:25-52). Han og mange andre hellet allikevel mest til tolkningen av Kaupang som en plass organisert av en politisk makt. Utgravningene 1998-2002 viser at Kaupang høyst sannsynlig ble grunnlagt av en politisk makt; organisert utstikking av parseller og veier, og en samordnet byggeteknikk underbygger dette (Skre et al. 2001:4).

Av sagalitteraturen kan vi lese at Norges rikssamling skal ha startet i Vestfold, under Harald Hårfagre. Noen forskere argumenterer for et dansk overherredømme i Viken på 800-tallet som også under en periode skal ha omfattet Vestfold i vest og Bohuslän i øst. Ellen Karine Hougén (1993) har på bakgrunn av sine studier av keramikkmaterialet fra boplassene foreslått at Kaupang ble etablert av en dansk kongemakt, sannsynligvis med småkongene i ynglingeslekten som kongens menn i distriktet. Per Sveaas Andersen mener at en relativt sterk politisk makt i området er sannsynlig på bakgrunn av en tilstedeværende militærmakt, rettslig

og religiøs dominans samt inntekter fra handel og plyndring (Andersen 1977:57, 66-8). Andersen mener dog at disse inntektene har vært mer eller mindre tilfeldige, mens der også har blitt argumentert at denne utvekslingen har hatt et sterkt organisert preg, og at eliten var avhengig av prestisjevarer for å opprettholde sin makt (Christophersen 1989:128,137). Tilstedeværelsen av en form for militær kontroll mener Helge Braaten (1989) å kunne argumentere for med de såkalte ryttergravene som holdepunkt. En slik grav, som i tillegg til komplett våpenutstyr inneholder rytterutstyr, grov Nicolaysen frem på Vikingholmen på Søndre Kaupang. Braaten mener å kunne se en sammenheng mellom de områder der ryttergraver forekommer, og den politiske makten som har rådet i området. Kongen trengte å plassere menn i de ulike distriktene som kunne holde oppsyn med området og sikre kongens dominans i dennes fravær. Ryttergraver forekommer oftest i forbindelse med gårdsanlegg, Kaupang er eneste unntak. Braaten mener det ikke kan være tilfeldig at den eneste ryttergraven som ikke er tilknyttet et gårdsanlegg, opptrer i forbindelse med en handelsplass. Han ser dette som et tegn på kongemaktens tilstedeværelse på Kaupang (Braaten 1989). Videre argumenterer han for at Huseby opprinnelig har vært en meget stor gård, og at anleggene Bjønnes, Guri, og Tjølling kirke samt et stykke nord for Huseby tidligere har hørt inn under denne storgården. Både Blindheim og Skre har argumentert for at Kaupang sannsynligvis har hørt til under Huseby (Blindheim 1974:119; Skre 2007b). Dermed lå ryttergraven opprinnelig under Huseby, og gården kan betraktes som stedets ”ryttergravgård” (Braaten 1989:106). Blindheim kom frem til at handelsplassen Kaupang antagelig hadde blitt forvaltet av befolkningen fra de mindre gårdene som befant seg i området. Disse gårdene skal alle ha ligget under Huseby, som Blindheim betrakter som hovedsetet for handelsplassen, tingplassen og et kultsenter (Blindheim1999b:156-159).

Gravhaugene på Nordre Kaupang antas å ligge langs en forhenværende vei, som skal ha vært ferdselsveien mellom handelsplassen og Huseby (Skre 2007). Plasseringen av gravene kan tyde på at det var foretrukket å plassere gravene så nær veien som mulig, og tre av de største haugene har en slik plassering. Skre (2007d) mener gravfeltet Nordre Kaupang ikke har vært benyttet av menneskene fra handelsplassen, men derimot har vært forbeholdt småkongene fra Huseby og deres nærmeste. Skre peker på at det er ganske vanlig i Vestfold med ”vei-gravfelt”.

I følge disse tolkningene kan en se selve plassens eksistens som et resultat av en samlende politisk maktstruktur i Vestfold. Arkeologiske kilder antyder at det allerede i romertid og

folkevandringstid fantes store økonomiske ressurser i Vestfold. Andersen ser Kaupang som et resultat av at disse ressursene over tid ble konsentrert på færre personer – han mener at blant annet Oseberggraven viser dette. På denne måten oppsto den administrerte handelen (Andersen 1967:173).

Blindheim (1999b:162-3) mener at fraflyttingen fra Kaupang må sees i sammenheng med etableringen av Tønsberg by. Hun mener at det har foregått en gradvis fraflytning fra Kaupang til Tønsberg i sammenheng med forflytningen av administrative krefter. Blindheim mener å kunne argumentere for dette blant annet på bakgrunn av noen graver som er funnet i forbindelse med tidlig aristokratisk bebyggelse i Tønsberg. Gravene er båtgraver, og har i flere likhetstrekk med gravene på Bikjholbergene.

Sosiale forhold på Kaupang

Mange ulike aspekter av de sosiale forhold er blitt drøftet i forhold til Kaupang, om enn ofte som en videreføring av refleksjoner rundt handel og håndverk. Flere forskere har vært inne på kvinnenenes tilværelse på Kaupang (Hofseth 1999, Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:125; Blindheim 1999b:159; Ingstad 1979). Ellen Høigård Hofseth mener at kvinnene på Kaupang muligens har hatt større mulighet for å oppnå en god posisjon og status på enn kvinner ellers hadde innenfor det tradisjonelle jordbruksarbeidet. Hun viser til de mange rike kvinnegravene som er blitt funnet på Kaupang, og påpeker at mens en ellers i distriktet finner kvinnegraver i en av fem graver, er dette forholdet på Kaupang hele en til tre (Hofseth 1999:125-126). Innholdsmessig synes ikke kvinnegravene på Kaupang å ha vært underlegne mannsgravene på noen måte (Blindheim og Heyerdahl 1995b:125). Blindheim og Heyerdahl (1995b:126) diskuterer den generelle ujevne fordelingen av kjønnsbestemte graver som er typisk for perioden. De mener det kan være mulig at menn oftere enn kvinner fikk med seg metaller i graven, ettersom disse skulle ha våpen, slik at kvinnegraver ofte kan være de som ikke lar seg definere. Hvis det var slik at kvinner oftere bare fikk med organisk materiale, ville graver hvor en kan bestemme kjønn, oftere inneholde menn. I alle tilfeller konkluderer de med at kvinner på Kaupang sannsynligvis hadde større muligheter til å oppnå høy sosial status enn kvinner i samfunnet for øvrig. Blindheim og Heyerdahl-Larsen viser en klar tendens til å overføre sin egen virkelighetsoppfatning i sine betraktninger rundt kjønn og kjønnsroller. Gjenstandsmaterialet deles i publikasjonen inn i ”mannsredskaper” og ”kvinneredskaper”, der jordbruksredskaper, fiskeredskaper, smedverktøy, snekkerredskaper og handelsutstyr regnes som mannsrelaterte gjenstander i tillegg til våpen, mens husholdningsredskaper som

matlagingsutstyr, keramikk, kniver og nøkler, vevskjeer, sakser, snellehjul, nåler og nålebryner regnes for kvinneutstyr (Blindheim et al. 1999;71-119,121-31). Blindheim og Heyerdahl-Larsen kommenterer at det finnes ”en del” kvinnegraver med mannsutstyr, og at det tilsvarende gjelder for mannsgravene. De reflekterer lite over at dette gjelder et svært høyt antall graver ut i fra deres egne kjønnsdefinisjoner av gjenstandsmaterialet. Videre tolkes disse gravene som tegn på at ”kvinnen har måttet utføre mannsarbeide, når hun var alene hjemme, mannen har trengt kokeutstyr på langfart” (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:126) Kniver i kvinnegraver blir oppfattet som husholdningsrelatert (Blindheim 1999c:124-125). Tradisjonelle kjønnsroller blir uten videre overført til samfunnet på Kaupang. Den kjønnsmessige fordelingen av noen grupper av gjenstandsmaterialet fra gravene, som matlagingsutstyr, keramikk, jordbruks- og fiskeredskaper, handelsutstyr, sakser, nåler, nålebryner og nøkler, finnes hyppig både i manns- og kvinnegraver. Å knytte disse gjenstandene til et bestemt kjønn må betraktes som dristig.

Den varierende gravskikken kan ikke umiddelbart forbindes med ulike sosiale lag (Blindheim 1995a:13), skjønt Blindheim på bakgrunn av den høye frekvensen av importgjenstander argumenterer for at Bikjholbergene kan ha vært gravplassen for handelsfolket (Blindheim 1960b:60-61). Heyerdahl-Larsen (1995a:100) foreslår på bakgrunn av det rike gravgodset at Bikjholbergene kan ha vært et gravfelt for det øvre sjikt i samfunnet. Øystein Lia (2001) viser hvordan landskapet har vært tatt i bruk i forbindelse med gravritualene, og ser plassen i forhold til sine omgivelser, ”det rituelle rom”. Han mener bergene har hatt en spesiell rituell funksjon, og viser til hvordan gravene synes på trenge seg sammen ved foten av berget. Videre viser Lia hvordan landskapet eksiterer som en del av Kaupangbeboernes tilværelse, der gravfeltene er en integrert del. Blindheim spekulerer i om en kan se spor etter kristen innflytelse på plassen. Det finnes flere kistegraver på gravfeltene (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:123-124). Det er også funnet et kjede med kors på, som kan vitne om kristen innflytelse (Blindheim 1995b:81). Blindheim og Heyerdahl-Larsen tar for seg den hyppige forekomsten av kull i gravene, og spekulerer på hvorvidt dette er spor etter rituell aktivitet, eller om kullet er blitt benyttet for å dempe liklukt (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995c:128-9).

For øvrig er gjenstandsmaterialet fra boplassen blitt gjenstand for tolkninger omkring sosiale forhold. De ulike hverdagsfunnene som er blitt gjort av fiskeutstyr og antall dyrebein viser at både fiske og husdyrhold synes å ha vært viktige næringer på plassen (Resi 2000, Tansøy

2001). I museums katalogen til Kaupang-utstillingen er det blitt spekulert i ulike sosiale forhold ut i fra boplassen. Her pekes det på at husene har vært svært kalde om vinteren, og mange har antagelig strøket med av lungebetennelse eller liknende. Doen er blitt funnet på Kaupangstranda – uten noen form for skydd eller vegger for å hindre sikten. Folkene på Kaupang har ikke vært like blyge som oss. Det pekes også på mat og drikke som var vanlig på Kaupang. Folk har spist kjøtt, fugl og fisk. Det meste av dyrebeina stammer fra tamme dyr, det er lite spor etter vilt. Kaupangfolket har altså neppe drevet med jakt i noen særlig grad (Skre og Stylegar 2004:44).

2.3 Oppsummering av forskningshistorien

Ettersom enkeltmennesker får en stadig større rolle innenfor arkeologisk forskning, er det viktig å være bevisst på bruken av begreper som individ og individualitet (Fowler 2004; Douglas og Ney 1998). Om et menneske fra fortiden tilskrives den formen for individualitet som forbindes med vestlige samfunn, risikerer en samtidig å tilskrive vedkommende intensjoner bak sine handlinger som hun/han ikke nødvendigvis ville kjenne seg igjen i. Fokus på enkeltmennesker er uten tvil berikende for arkeologisk forskning, men en hermeneutisk tilnærming med bevissthet på forskerens egen forståelseshorisont er avgjørende.

Det første store utgravningsprosjektet på Kaupang tok sikte på å belyse aspekter ved handelsplassens funksjon i forhold til handel, import og eksportvarer, bygningsstrukturer, organisering av plassen samt diverse sosiale forhold som kunne tolkes gjennom gravmaterialet (Blindheim et al. 1981; Hougen 1993; Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a; Tollnes 1998; Blindheim et al. 1999). Enkeltpersoner på plassen har blitt viet forholdsvis mye oppmerksomhet på bakgrunn av det høye antallet graver som er blitt undersøkt. Blindheim og Heyerdahl-Larsen har gjort seg refleksjoner om de ulike menneskenes kjønn, alder, sosiale status, religion, og ritualer knyttet til gravleggelser. Disse tolkningene kan til en viss grad sies å være svært farget av forskernes egen bakgrunn, særlig i relasjon til kjønnsproblematikken. Selv om sosiale forhold og enkeltmennesker har fått en del oppmerksomhet, har allikevel det tidlige fokuset vært på handelsplassens funksjon og denne i forhold til Vestfolds maktstrukturer (Blindheim 1951, 1953, 1960a, 1960b, 1968, 1971, 1974, 1977, 1978; Blindheim og Tollnes 1972; Hougen 1993).

Flere utgivelser de siste årene har berørt ulike problemstillinger rundt sosiale forhold på plassen (Resi 2000; Lia 2001; Tansøy 2001; Hofseth 1999; Skre og Stylegar 2004). Mange

publikasjoner er også underveis der resultatene fra de nyeste utgravningene blir presentert og diskutert. Nye problemstillinger blir diskutert i forbindelse med handelsplassen. Slike studier gir et godt bakgrunnsmateriale når identitet på Kaupang nå skal undersøkes nærmere.

Under vikingtiden var det to gravskikker som dominerte i Skandinavia; kremasjon og inhumasjon. Ulike regioner benyttet seg av ulik gravskikk. I bronsealderen var kremasjon den vanlige gravformen i hele Skandinavia, og innføringen av inhumasjon er i enkelte regioner blitt forbundet med innføringen av kristendommen. Dette kan likevel ikke forklare alle steder der inhumasjon var vanlig, særlig der gravene har en utpreget hedensk karakter. I følge James Graham-Campbell (1994:73) kan det synes som om inhumasjonsformen var forbeholdt de øvrige samfunnslag eller utlendinger. Særlig på Birka og i Hedeby kan en se en sammenheng mellom inhumasjonsgraver og tilstedeværelsen av utlendinger.

Blant de kremerte gravene er brannflakgraven den vanligste; her blir personen brent i full påkledning med gravgods. Siden blir asken strødd over marken og dekkes med en jordhaug. En kunne også legge asken i en urne. Store deler av de brente beina ble ofte tatt ut av asken, og har ikke blitt gravlagt sammen med resten (Holck 1996). Antagelig har disse inngått i en eller annen form for religiøst rituale. Det er funnet spor i Midt-Sverige av at de brente beina har blitt satt ned i jorden i steinkar, og i Finland er de blitt spredt utover bakken. Inhumasjonsgravene varierer fra flatmarksgrav til haug, i båt, vogn, kiste eller kammer, men også uten gravgjemme. Forekomsten av transportmidler antyder at den avdøde skulle forberede seg til en reise. Det er også funnet en del graver med hest, i hovedsak i Danmark og på Birka (Graham-Campbell 1994:68). Denne typen graver forekommer også på Kaupang (Stylegar 2007). Slike gjenstander finnes kun i rike graver, og blant både branngravene og inhumasjonsgravene finnes det store variasjoner fra svært rike graver til graver uten noe gravgods.

Gjennom hele vikingtiden var kremasjon den vanligste gravformen på landsbygda i Norge og den østlige delen av Midt-Sverige, mens Syd-Skandinavia var dominert av inhumasjonsgraver (Graham-Campbell 1994:69; Skre 2007a) (figur 4).

Figur 4. Kartet viser spredningen av de ulike dominerende gravskikker i Skandinavia (Etter Graham-Campbell 1994:69)

3.1 Gravskikk i de tidlige vikingbyene

Også i de tidlige byene er det branngraver som dominerer. Både Kaupang, Birka og Hedeby er omgitt av flere store gravfelt, de fleste av disse er kremasjonsgraver. Denne typen dominerer sterkt også på Ribe, men foreløpig er bare noen få graver der lokalisert (Graham-Campbell 1994:72). Av disse er kun to graver inhumasjoner (Jensen 1991:49). På Birka sees en mer varierende gravskikk. Både kremasjon og inhumasjon synes å ha vært vanlig, men kremasjon dominerer. På Birka er det også funnet en del kammergraver (Gräslund 1981:27-43). Slike er også lokalisert i Hedeby (Graham-Campbell 1994:73). Både på Birka og på Kaupang kan en se flere eksempler på merkelige graver som det kan være problematiske å tolke. Bland disse kan vi fra Kaupang nevne graver der spyd eller økser er blitt kastet ned i graven, og graver der den avdøde er blitt partert.

3.2 Ulike tolkninger forbundet med gravskikk

Om de ulike gravskikkene har det vært sagt mye om kremasjonsformen og lite om inhumasjoner. I flere skriftlige kilder antydes det at sjelen gjennom ild blir frigjort og fortære kommer seg over til dødsriket. Dette antydes blant annet av Ibn Fadlans beretning (Fadlan 1981:59). Kremasjonen har også blitt forbundet med krigerstanden, og blir slik tolket som en måte å komme seg til Valhall på. Noen ser kremasjoner som et offer til Gudene, og det er også blitt foreslått at mennesket gjennom gravrituale tilberedes som mat for gudene (Østigård 2000). I svært mange kremasjonsgraver er kun en del av de brente beina lagt ned i graven (Holck 1996:86). De øvrige levningene kan ha inngått i ulike ritualer i forbindelse med gravleggelsen (Kaliff 1997). En mer praktisk tolkning er å se kremasjon som en praksis for å sikre seg mot sykdommer og lukt i forbindelse med liket. På Kaupang er det funnet forholdsvis mange inhumasjonsgraver der aske er blitt strødd over eller under liket. Dette kan være for å unngå liklukt. Det kan også være at asken har hatt noe av den samme symbolske betydningen som kremasjonsgravene har hatt. I et båtanlegg var hele båten dekket med et brent lag som besto av både dyre- og menneskebein. Beina tilsvarte ikke restene fra et helt menneske. Blindheim og Heyerdahl spekulerer i om dette kan være haugfyll fra branngravfeltet, men mener dette er usannsynlig ettersom det ikke finnes spor etter gravgaver i brannlaget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995c:128-129).

Hedenske inhumasjonsgravlegginger i Skandinavia kan muligens forbindes med de øvre samfunnsklasser. På tross av dette finnes det også svært rike kremasjonsgraver innenfor samme område og tidsramme som rike inhumasjoner. Vestfold med Oseberggraven og

Borregravene er et eksempel på dette. Også på Kaupang er det vanskelig å sette et skille mellom kremasjonene og inhumasjonene når det gjelder sosial status (Blindheim 1995a:13).

Ethvert forskningsarbeid må være forankret i et ontologisk og epistemologisk standpunkt. Disse vil her bli definert ut i fra et fenomenologisk perspektiv. Videre vil de metodologiske konsekvensene av dette utgangspunktet bli diskutert i forhold til det foreliggende arkeologiske materialet.

Fenomenologi kan ikke betraktes som en enhetlig og konstant filosofisk retning. Innenfor fenomenologien finnes det mange variasjoner. Allikevel kan en trekke ut noen fellesnevner. Fenomenologien ble introdusert på begynnelsen av 1900-tallet av Edmund Husserl (1965, 1980, 1989, 1992, 1997), som en reaksjon på ulike generaliserende og reduksjonistiske retninger som strukturalisme, materialisme, kantianisme, behaviorisme, psykologisme. Husserl var av den oppfatning at ingen av disse retningene var i stand til å beskrive virkeligheten slik den fremstår for et subjekt i sin helhet. Vitenskapelige teorier var ikke i stand til å beskrive virkeligheten slik mennesket opplever den (Husserl 1980:1-18). Det blir ofte sagt at fenomenologiens mål er å *gå til sakene selv* (Bengtsson 1993:25), skjønt dette uttrykket lett kan misforstås som uttrykk for en essensialistisk grunnforståelse. Det som imidlertid menes, er at en må forsøke å klargjøre alle de betydninger som er knyttet til et fenomen. En gjenstand kan for eksempel bli tilskrevet en rekke ulike betydninger i forbindelse med form, funksjon, andre gjenstander den blir assosiert med, og egenskaper knyttet til dette bestemte eksemplaret. Husserl mente å ha funnet en metode for vitenskapelige studier av livsverden; *epochèn*. Denne metoden går ut på å se bort ifra alle eksistensformer når en skal beskrive et fenomen. På denne måten mente han å kunne studere den erfaringsverden en lever i og tar for gitt. Han betraktet mennesket som transcendentalt, slik at forskeren kunne sette eksistensen i parentes, og siden studere fenomenene slik de viste seg for subjektet uavhengig av eksistens (Husserl 1980, 1992). Som en reaksjon på dette, tok fenomenologien siden en eksistensfilosofisk retning, som igjen førte til utviklingen av den moderne hermeneutikken (Bengtsson 1999:14). Eksistensfilosofene argumenterte med at eksistens ikke kan settes i parentes, den vil alltid være vesentlig for hvordan subjektet opplever et fenomen. Essens og eksistens kan ikke skilles fra hverandre. Som alternativ til den transcendentale fenomenologien, der Husserl mener at fenomenene kan studeres for seg selv, mener eksistensfilosofene at fenomenene må tolkes. Fenomenologen er en brobygger; en må forsøke å bryte ned de barrierer som finnes mellom subjekt og objekt, i arkeologisk

sammenheng mellom den som tilskriver en gjenstand betydninger nå, og den som gjorde det i fortiden.

Et viktig begrep innenfor den fenomenologiske retningen er *livsverden*, eller være-i-verden, være-til-verden eller hverdagsverden. Begrepene er blitt diskutert og omformet av mange fenomenologer. Jeg velger å i stor grad forholde meg til Alfred Shütz' *hverdagsverden*, som vil bli nærmere forklart nedenfor.

4.1 Fenomenologiens livsverden og hverdagsverden

Husserl var den første til å utvikle og benytte begrepet livsverden. Med denne mente han den subjektiv-relative virkeligheten som et subjekt befinner seg i. Livsverden består av alle de fenomener som viser seg for et subjekt, alle de betydninger som subjektet tilskriver verden rundt seg. Livsverden er historisk og sosial – en virkelighet der en lever sammen med andre mennesker som en står i et kommunikativt forhold til. Livsverdens kompleksitet lar seg ikke redusere. For Husserl var livsverden transcendentale – en kunne sette et skille mellom essens og eksistens. (Husserl 1980, 1982). Dette gjelder som vi har sett ikke for mer moderne fenomenologer og deres livsverdensbegrep.

Alfred Shütz (1970) fremhever det han kaller den sosiale hverdagsverden. Denne eksisterer fortsatt innenfor en overgripende livsverden. Shütz deler livsverden inn i det han kaller omverden og medverden. Omverdenen er den som består av subjekter i den umiddelbare nærhet, subjekter som konfronteres direkte. Medverdenen består kun av relasjoner av indirekte art. Disse subjektene kjenner en til kun som standardiserte prototyper. Omverden og medverden vil stadig være i bevegelse i forhold til hverandre; når en for eksempel blir konfrontert med et nytt subjekt, vil dette subjektet bevege seg fra å være en standardisert prototype til et modifisert og konkret subjekt i omverdenen. Videre strukturerer Shütz den sosiale hverdagsverden i tid: hverdagsverden består også i en verden av forgjengere og en verden av etterfølgere. I tillegg til erfaringer som subjektet selv har gjort seg, består også dennes hverdagsverden av erfaringer som er overtatt fra forgjengere (Schütz 1966:119, 1970:232-5, 1967:207-14). Mens den sosiale hverdagsverden er overgripende i subjektets virkelighet, vil denne være delt opp i mange ulike "underverdener", der en kan være knyttet til religion, en annen til kunst, en tredje kan være en drømme- eller fantasiverden (Schütz 1970:255).

Livsverden kan deles inn i andre typer underverdener; en verden på skolen, en hjemme, og en hos bestemor. En befinner seg aldri i hele sin livsverden, men en bærer alltid med seg en bevissthet om de andre underverdenene. Er du på skolen, har du en bevissthet om hvordan livsverdenen hjemme er. Denne inndelingen av underverdener vil være av særlig betydning i forhold til å belyse problemstillingen i denne oppgaven. En kan tenke seg at subjekter innenfor samme samfunn kan tilhøre overlappende underverdener. Livsverdenen på jobben deler en med andre arbeidskolleger, mens dette ikke gjelder for hjemmeverdenen. Hvis forøvrig en av dine arbeidskolleger er din ektefelle, vil dere begge dele underverdenen på jobben og hjemme. Slik kan en tenke seg at samfunn blir sosialt strukturert, med ulike underverdener som overlapper hverandre. Ontologisk sett ser jeg subjektet som deltager av en overordnet livsverden som er inndelt i mange underverdener. En overgripende livsverden representerer samfunnets generelle normer og regler, og kan beskrives som en kollektiv livsverden. Denne deles av alle subjekter innenfor samme samfunn, men er kun en del av hvert enkelt subjekts livsverden.

4.1.1 Metodologiske konsekvenser

Jan Bengtsson påpeker at ingen uniform metode kan tillegges fenomenologien. Sakenes kompleksitet tilsier at enhver enhetlig metode vil føre til et strukturaliserende og konstruksjonistisk resultat, stikk i strid med fenomenologiens eget grunnprinsipp. Snarere må en la *sakene selv bestemme*. Metoden må i hvert enkelt tilfelle tilpasses forskningsprosjektet (Bengtsson 1999:33). Alfred Shütz tar i følge Bengtsson ikke stilling til hvorvidt han betrakter livsverden som transcendentel eller ikke. Jeg velger å ta et eksistensfilosofisk utgangspunkt, der eksistens og essens ikke kan skilles fra hverandre. Dette fører til at en hermeneutisk tolkningsmodell vil benyttes på materialet.

Denne analysen tar sikte på å undersøke livsverden og underverdener til enkeltmennesker fra et fortidig samfunn. Forskningsmaterialet som er til rådighet er gravmateriale, altså gravgaver samt i noen tilfeller rester av skjeletter, samt spor etter rituelle handlinger i forbindelse med gravferden. Flere aspekter ved Shütz' hverdagsverden kan også overføres på gjenstander. Slik subjekter beveger seg mellom en omverden og en medverden, kan også gjenstander sies å gjøre det samme. En kan gjerne tenke seg at en gjenstand beveger seg fra å være en standardisert prototype, til et konkret eksemplar av denne typen idet subjektet får direkte tilgang til gjenstanden. Videre kan en tenke seg at symboler og metaforer forbundet med en gjenstand eller gjenstandstype kan være kunnskap subjektet har nedarvet fra sine forgjengere.

Slik subjektets hverdagsverden er strukturert i tid, kan også symbolsystemer knyttet til en gjenstand være strukturert i tid. Metoden som vil bli benyttet for å belyse problemstillingen i denne oppgaven, vil være en hermeneutisk tilnærming av fortidsmenneskets livsverden og underverdener gjennom metaforer og symboler knyttet til gravmaterialet. Her har vi flere aspekter å forholde oss til; først kroppen eller spor etter kroppen der dette er tilgjengelig. Videre er spor etter rituelle handlinger i forbindelse med gravferd og varierende gravskikk av betydning. Til sist har vi det øvrige gjenstandsmaterialet, gravgodset. Hver på sin måte kan disse aspektene føre oss nærmere kunnskap om identitet og samfunn på Kaupang.

4.2 Kroppen i fenomenologien

Maurice Merleau-Ponty (1994) har bidratt med refleksjoner rundt kroppen i fenomenologisk filosofi. Han understreker hvordan kroppen er en forutsetning for subjektets eksistens. Kroppen er subjektets tilgang til verden. Livsverden forutsettes av kroppen. Uten den levde kroppen som utkikkspost finnes det ikke noe perspektiv. Merleau-Ponty mener at kropp og sjel ikke kan betraktes som separate enheter, men utgjør et hele. Kroppen er både fysisk og psykisk. Dette kan også kjennes igjen i Simone de Beauvoirs begrep *kroppen som en situasjon* (Moi 1998). En fysisk forandring på kroppen vil påvirke psyken. Hvis et subjekt mister synet, vil dette forandre subjektets psykiske opplevelse av verden. Også Meskell må sies å ta et fenomenologisk standpunkt til kroppen, da hun hevder at kroppen er både sosial og politisk. Meskell motsetter seg den kantianistiske inndelingen av kropp:sjel, og etterlyser en økt forståelse av kroppens *kompleksitet*. Hun mener at kroppen må studeres ut i fra alle de betydninger som tilskrives den (Meskell 1999:51). Videre påpeker Meskell at kroppen bør betraktes som et kulturelt produkt. Kroppens form, klær og dekorasjoner er uttrykk for enkeltmenneskets kultur; kroppen er et produkt av dets samfunn (Meskell 1999:109; Fowler 2004:103).

4.3 Å tolke identitet på bakgrunn av graver

Tradisjonelt sett har gravmaterialet blitt betraktet som "reisegods", gjenstander som den avdøde skulle ha med seg i sitt neste liv. Skjønt denne tolkningen fremdeles gjelder til en viss grad, har gravritualenes politiske potensial fått stadig større oppmerksomhet. Arnfrid Opedal (2005) viser dette gjennom sine analyser av to store skipsgraver i Avaldsnes, der gravferden blir betraktet som uttrykk for en politisk maktkamp. Gravritualene blir utført av den døde etterlatte, og det kan argumenteres for at spor etter gravferden reflekterer de etterlatte i større grad enn den avdøde. Gravferden sees som representativt for samfunnet i sin helhet. Videre

kan en påpeke at avdødes identitet ikke nødvendigvis oppfattes på samme måte før og etter døden. Identitet er en konstruert størrelse som hele tiden er i bevegelse. Et samfunn ”produserer” hele tiden individenes identitet. Konstruksjonen av identitet er en offentlig affære, der forestillinger og ritualer spiller en stor rolle. Også omstendighetene rundt død og gravferd inngår i denne konteksten. Når et menneske dør, oppfattes det i mange kulturer slik at personen går over fra en tilstand til en annen. Menneskets identitet forsvinner ikke, men blir omskapt til en annen type identitet (Fowler 2004:80-1).

Kaupang undersøkes i denne oppgaven i den utstrekning gravritualer og -materialet kan si noe om samfunn og identitet. Lynn Meskell har vist på en utmerket måte hvordan en studie av enkeltmennesker kan bidra med en større helhetsforståelse av et samfunn (Meskell 1999). Hun argumenterer med at den emosjonelle dimensjonen av gravferden er blitt forsømt til fordel for gravferdens politiske sider. En gravferd handler først og fremst om tapet av et medmenneske (Meskell 1999:129). Gravmaterialets store variabilitet antyder at mulighetene var til stede for individuelle valg. Meskell (1999:179) påpeker også at innenfor et samfunn der planleggelse av døden spiller en stor rolle, må en gå ut i fra at den enkelte har planlagt og diskutert sin egen gravferd med sine nærmeste. Dette kan i høy grad overføres til Kaupang. Døden må ha vært svært tilstedeværende for menneskene på Kaupang. Sjansen for å dø ung som følge av sykdom, i kamp eller ved å føde barn var stor. Samtidig forutsatte den normene at en skulle ha med seg bestemte gjenstander i graven. Ritualene rundt gravfreden var varierende, men var ikke av den grunn mindre obligatoriske. Øystein Lia (2001) har vist hvordan gravfeltene på Kaupang har vært en integrert del av landskapet. Døden var tilstedeværende i en annen grad enn det den er for oss. En kan gå ut i fra at menneskene på Kaupang til en viss grad planla sin egen gravferd. Det er mulig at man har gitt uttrykk for personlige ønsker i forhold til både gravritualer, behandling av kroppen og utvelgelse av gravgods. Det er dog uvisst i hvilken grad de etterlatte har valgt å følge slike anmodninger. Likevel synes det klart at den store variasjonen av gravmateriale på Kaupang er et uttrykk for muligheten av individuelle valg, enten disse ble gjort av den avdøde eller av de etterlatte. I følge en slik tankegang vil muligheten for at gravmaterialet representerer den avdødes ønsker være større der vedkommende er gått bort som følge av langvarig sykdom eller alderdom. I de tilfeller der en kan bekrefte at vedkommende er gått bort for eksempel som følge av voldelige handlinger, er muligheten for at vedkommende selv har påvirket valgt av gravgaver sannsynligvis mindre. En skal allikevel være forsiktig med å anta at den avdøde i stor grad har

påvirket sin egen begravelse. Det er sannsynlig at de store avgjørelsene, slik som hvorvidt en skulle kremeres eller ikke, har vært styrt av samfunnsstrukturen og ikke av enkeltmennesker.

4.4 Gjenstandens biografi

Igor Kopytoff (2005) viser hvordan gjenstander kan ha et biografisk livsløp på samme måte som mennesker har det. Utover hvem som har vært i besittelse av gjenstanden, kan en også stille spørsmål som: hvilke biografiske muligheter er tilskrevet gjenstanden innenfor den periode og kultur den har eksistert, og hvordan ble disse mulighetene realisert? Hvor kommer gjenstanden fra og hvem har laget den? Hva har så langt vært dens karriere og hva er den ideelle eller ønskede karriere for en slik gjenstand? Hvordan forandrer gjenstandens betydning seg over tid? Hva skjer når den ikke lenger er nyttig? En ting kan ha mange ulike biografier, for eksempel en fysisk biografi, en teknisk biografi og en symbolsk eller metaforisk biografi (Kopytoff 2005:66-68). Ian Peirce (2002:2) viser hvordan sverd i norrøn kultur ble tilskrevet en biografi, der personer og hendelser fra sverdets historie ble knyttet til sverdet og dennes egenskaper. Et sverd kan ha gått i arv gjennom flere generasjoner, og med sverdet fulgte kunnskap om hvem som hadde eid det og hvilke dåder sverdet hadde utrettet. Sverdet ble på en måte personifisert. Axel Mjærum (2004:96-111) argumenterer for at økser i neolittikum blir personifisert på en liknende måte. Han mener man lot øksen bli født, leve et liv og til slutt dø slik som mennesker blir det. Christopher Tilley viser hvordan helleristninger i Sør-Skandinavia er blitt definert og redefinert over tid gjennom generasjoner. Tidligere helleristninger blir reintegrert i etterkommernes symbolsystemer, og beveger seg bort fra sin opprinnelige betydning (Tilley 1999:171-2). Kopytoff er opptatt av å vise hvordan en gjenstand kun en kort periode blir definert som en handels – eller utvekslingsvare. I det gjenstanden er blitt kjøpt og har skiftet eier, blir den reintegrert i sin nye tilværelse, og får en ny rolle. Kopytoff mener dette kan sees også i forhold til slaver og slavehandel (Kopytoff 2005:65).

I denne analysen vil det særlig bli lagt vekt på de ulike betydninger som er blitt knyttet til hver enkelt gjenstand. Som Tilley har vist kan disse betydningene gjerne forandre seg over tid. Produsenten kan tilskrive gjenstanden en helt annen betydning enn det den ender opp med å ha mot sluttet av sin karriere. Over tid kan både den abstrakte betydningen og den faktiske bruken av en gjenstand forandre seg. Idet gjenstanden går over fra å være en bruksgjenstand med nytteverdi til å legges ned i graven med et eller flere døde mennesker, forandres åpenbart

også de betydninger som er blitt knyttet til gjenstanden. Også forandringer som gjenstanden har gått gjennom i løpet av sitt "livsløp", vil være interessant å undersøke.

4.5 Metaforiske betydninger av materiell kultur

Tradisjonelt har metaforer blitt forbundet med poetiske virkemidler der en ting uttrykkes gjennom enn annen. Tilley (1999:20) velger å bruke begrepet i en litt videre betydning, som også vil bli benyttet i denne oppgaven. Han ser metaforer som det som gjør at vi klarer å sette en fysisk gjenstand eller hendelse i forbindelse med sin abstrakte betydning. Vi forstår det meste gjennom andre ting. Slik mener Tilley at metaforer er nødvendig for at menneskelig kommunikasjon i det hele tatt skal eksistere. En trenger metaforer for å forstå verden rundt seg (Tilley 1999:4). Ved hjelp av metaforer kan vi se sammenhenger mellom de ulike fenomener i verden som empirisk sett ikke har noe med hverandre å gjøre. Gjennom metaforer kan vi se de abstrakte betydningene forbundet med materiell kultur. Ulike trossystemer er fundamentalt forankret i metaforer (Tilley 1999:8-10). I følge Kopytoff vil "produksjonen" av mennesker reflektere produksjonen av gjenstander. Den materielle kulturen vil inneholde de samme metaforiske kodene som det språklige og abstrakte (Kopytoff 2005:90). Dette bruker Tilley som argument for at det å tilegne seg kunnskap om tidligere samfunn innebærer å finne den metaforiske betydningen av materiell kultur.

Metaforer kan knytte sammen enkeltindivider og undergrupper av samfunnet, samtidig som noen metaforer vil være felles for alle representanter av et samfunn. En form for intern metaforisk forståelse mellom enkeltindivider eller grupper kan fremme fortrolighet og en følelse av fellesskap (Tilley 1999:9). En kan gå ut i fra at større samfunn har ulike gruppeinndelinger som er knyttet sammen av metaforisk kommunikasjon som er fremmed eller til og med uforståelig for de som står utenfor gruppen, selv om de tilhører samme samfunn. De vil allikevel kunne kommunisere med hverandre gjennom kollektivt forståelige metaforer som alle innenfor et samfunn forstår. En kan derfor snakke om ulike nivåer der metaforene virker, i felt som overlapper hverandre. Noen metaforer er overgripende og kan forstås av kvinner, menn, barn, overklasse og arbeidere innenfor et og samme samfunn. Andre metaforer kan være unge mennesker, atter andre kan inngå som en del av arbeidernes kommunikasjonssystem. En ung arbeider vil være innenfor begge disse feltene, mens hans/hennes eldre kollega kun vil tilhøre et av dem.

4.6 Identitet og individualitet i et fenomenologisk perspektiv

Chris Fowler tar opp noen interessante problemstillinger i sin antropologiske analyse av identitet, basert på etnografiske studier (Fowler 2004). I følge Fowler er den vestlige oppfatningen av det helhetlige, selvrealiserende individet kun en av flere mulige måter å identifisere seg selv på. Av faghistorien kan vi se at individualitetsbegrepet slik det fremkommer i dag, ikke er universelt. Det er problematisk å uten videre overføre denne oppfatningen av individet på forstidsamfunn som vi skal studere. Av den grunn mener Fowler at antropologiske studier av identitet bør ligge til grunn for arkeologiske studier av identitet i fortidsamfunn, da disse kan gi et bilde av mangfoldet vi her har med å gjøre (Fowler 2004:52). Basert på antropologiske studier opererer Fowler med ulike begreper som beskriver ulike typer identitet. Ettersom disse begrepene vil stå sentralt i denne analysen, vil de her bli kort presentert. Begrepene er egne oversettelser fra engelsk.

En *person* trenger ikke nødvendigvis å være et menneske. Også andre sosiale agenter som objekter, hus, monumenter og ånder kan tilskrives samme egenskaper som en person (*personhood*) (Fowler 2004:21). Ved å bli tilskrevet en aktiv rolle i forhold til sosiale relasjoner, kan objekter og dyr få status en person. I en individuell identitet inngår alle de elementer som personen kan bestå av. Dette gjelder også objekter eller dyr. På denne måten kan en behandling av objekter være like beskrivende for en individuell identitet som behandlingen av menneskekroppen. Slike personer kan bestå av mange ulike komponenter som kropp og sjel (Fowler 2004: 59-63). Mauss (1990) viser hvordan samfunn i Polynesia tilskriver objekter sjel, kalt *haug*. Gjenstandene er en tilknytning til sitt opprinnelsessted. Objekter kan bestå av ulike kroppsdelar, ulike substanser i form av forskjellig materiale, og flere relasjoner til andre personer (Mauss 1990:10-13). Også en gruppe mennesker, slik som en klan eller et helt samfunn, kan i noen tilfeller betraktes som en og samme person. Objekter kan representere deler av et menneske, og et menneske kan betraktes som en del av klanen. Slik kan også en klan eller et objekt betraktes som en person (Fowler 2004:31)

Individualitet (udelelighet) beskriver tilstanden som et vestlig, moderne individ vil identifisere seg med. I den vestlige forståelse oppfattes individualitet som alle mennesker innehar, det som gjør oss unike. Individualitet er basert på en forståelse av menneske som helhetlig og udelelig. Til dette hører ideen om selvrealisering og individuelle valg.

Divider og dividualitet er begreper som beskriver identitet som sammensatt av et mangfold av faktorer som kan inngå i sosiale interaksjoner og overføres fra et menneske til et annet. Også dyr og gjenstander kan inngå i disse interaksjonene. Fowler deler dividualitet inn i to typer: *partibilitet* og *permeabilitet*. Partibilitet beskriver en tilstand der en person er i stand til å trekke ut deler fra seg selv og overføre dette til en annen person. Dette kan skje gjennom dyr eller gjenstander. Noen deler av en selv hører til eller skyldes til andre personer. Permeabilitet beskriver en gjennomtrengelighet, i den forstand at individet har en dividualitet og er sammensatt av mange substanser som til sammen utgjør personens hele. Dette er et forhold som hele tiden forhandles ut i fra sosiale interaksjoner, og *dividets* identitet er derfor stadig i bevegelse. Egenskaper kan påvirkes og forandres gjennom interaksjon, men de enkelte egenskaper kan ikke objektifiseres på samme måte som i partibilitet. Substansene i seg selv kan betraktes som koder som kan overføres gjennom interaksjoner, men ikke i seg selv objekter som kan trekkes ut av et divid (Fowler 2004: 31-32). Et divid er et produkt av sosiale interaksjoner, og er i stadig forandring i forhold til disse. Essensene av dividet er i stadig sirkulasjon og transformasjon. Dividet kan dermed betraktes som en manifestasjon av en rekke sosiale relasjoner, som til sammen utgjør personen (Fowler 2004:25). Den indre komposisjonen av en person er hele tiden i forandring basert på eksterne forhold. Et divid kan betraktes som en sammensetning av hele samfunnet, men deler av samfunnet kan vektlegges eller fjernes. Etnografiske studier har vist hvordan et divid i Melanesia kan trekke ut egenskaper som knytter personen til en bestemt familie. På denne måten er dividet frigjort til å inngå nye relasjoner med denne familie, for eksempel gjennom giftemål (Fowler 2004:26-27).

Det finnes ikke et skarpt skille mellom individualitet og dividualitet. I følge Fowler er det en illusjon at en i vestlige samfunn kun er kjent med den helhetlige og udelbare formen for individualitet (Fowler 2004:20). Det finnes individuelle og dividualle faktorer ved alle samfunn (LiPuma 1998:57). Her kan nevnes hvordan hellige gjenstander innenfor kristendommen, og da særlig katolisismen, knyttet egenskaper til gjenstander som skulle ha vært i direkte kontakt med hellige personer. Gjenstander som trefliser av (formodentlig) Jesu kors, Jesu siste drikkebeget, og Olav den helliges levninger er alle blitt tilskrevet egenskaper utenom det vanlige. Olav den helliges sverd ble tillagt ulike egenskaper, og betraktet som et symbol på Olav selv (Røthe 2002:40). Gjenstandene i seg selv skal være i stand til å utrette mirakler. Dette er fortsatt en oppfatning av mange innenfor den moderne vestlige kultur. Også i vestlige samfunn er en kjent altså med fenomener som at egenskaper og hendelser kan

knyttet til materiell kultur. På samme måte vil det i samfunn der individualitet er dominerende, også eksistere en viss oppfatning om det unike individet, skjønt denne formen for individualitet kanskje bare spiller en mindre rolle i måten individet definerer seg selv på.

I et samfunn basert på individualitet kan en ikke uten videre betrakte materiell kultur i sammenheng med eierskap slik vi i den moderne vestlige verden ville gjøre (Fowler 2004:53). I et samfunn der individualitet er dominerende kan objekter, landområder og til og med kroppen ikke uten videre betraktes som en persons eiendom. Snarere kan dette betraktes som en del av en eller flere personer, eller en del av hele samfunnet (Fowler 2004:27). I interaksjoner spiller objektet rollen som knytter to eller flere personer sammen. Også kroppens materialitet kan benyttes i ulike typer av interaksjon. Dette er blant annet vist gjennom studier av kremasjonsgraver fra bronsealder og jernalder, der store deler av de brente beina fra den avdøde ikke er lagt ned i graven, men er blitt benyttet i ulike ritualer (Brück 2001:153; Kaliff 1997). Kroppen er dermed blitt redistribuert tilbake til samfunnet i en eller annen form. Joanna Brück (2001:152-153) ser en sammenheng mellom fragmentering av den døde kroppen og fragmentering av gjenstander for øvrig, slik som keramikk. Det er særlig interessant å undersøke hvordan de ulike formene for individualitet kommer til uttrykk gjennom ulike gravskikker. Fowler viser til flere eksempler der de fysiske levningene av det døde mennesket fragmenteres og distribueres videre i samfunnet i forbindelse med gravritualer. Anders Kaliff (1997) mener at deler av de brente beina fra tidlig bronsealder og eldre jernalders kremasjonsgraver kan tilskrives en slik funksjon – der beina har hatt en symbolsk betydning og har inngått i en ny kontekst i forbindelse med gravritualet. Dette er et viktig aspekt ved problemstillingen i denne oppgaven; også på Kaupang er det funnet kun en liten del av de brente beina i de få kremasjonsgravene der forekomsten av bein er dokumentert.

4.7 Oppsummering

Gravmaterialet på Kaupang skal analyseres i lys av et fenomenologisk livsverdensbegrep. En livsverden innebærer alle de fenomener som vi tilskriver betydning, og kan ikke abstraheres eller reduseres. En hverdagsverden er delt inn i mange underverdener. På et forenklet vis kan en dele livsverden inn i tre hovedtyper; den livsverden som alle innenfor et og samme samfunn deler, der en har et sett normer og oppfatninger som er felles for alle, livsverdener knyttet til ulike undergrupper av samfunnet, gjerne innrettet etter sosial status, kjønn, yrke eller liknende. Til sist vil jeg peke på en individuell livsverden som eksisterer kun for hvert

enkeltmenneske, med alle de fenomener som dennes tilværelse består av. Slike individuelle livsverdener kan også krysse hverandre og til en viss grad deles av flere. Gravmaterialet på Kaupang skal undersøkes i den grad det kan si noe om de ulike livsverdener menneskene der har vært en del av. Dette skal gjøres ved å forsøke å tolke det metaforiske aspektet ved gravmaterialet. Disse metaforene må sees i sammenheng med livsverden. Et metaforisk felt kan forstås som et sett abstrakte betydninger som deles av større eller mindre grupperinger innenfor et samfunn. Det overgripende metaforiske feltet er det kollektive feltet, der alle deler et felles sett betydninger. For eksempel kan en si at en spesielt fin ovalspenne vil bli oppfattet av alle som en spenne som skal sitte på kvinnedrakten, og alle vil sannsynligvis gjenkjenne at spennen er av fint materiale og fin utforming, altså en kostbar spenne. Denne oppfatningen deles av alle. Videre beveger spennen seg i ulike metaforiske felt innenfor denne gruppen, for eksempel smykkeprodusenter. Enhver smykkeprodusent vil kunne gjenkjenne og anerkjenne arbeidet som ligger bak spennen på en helt annen måte enn resten av samfunnet, fordi denne gruppen innehar kunnskap om smykkeproduksjon som ikke andre samfunnsmedlemmer har. Innenfor samme metaforiske felt vil disse individene få andre assosiasjoner til spennen enn de som befinner seg utenfor det metaforiske feltet. Videre vil en annen undergruppe i samfunnet, for eksempel eliten, muligens kunne oppfatte spennens maktsymbolske innhold på en annen måte enn øvrige samfunnsmedlemmer. Gruppen som befinner seg lavest på samfunnets sosiale rangstige, trellene, vil kunne betrakte spennen og gjenkjenne den som noe uoppnåelig. Dette er en betydning alle trellene umiddelbart vil tilskrive spennen; de deler et metaforisk felt. Til sist kommer den individuelle livsverden. En kan lett tenke seg at produsenten av spennen, eller dens senere eier, tilskriver spennen betydninger som ikke deles med noen andre. Disse betydningene forblir innenfor et individuelt metaforisk felt.

Det gjenstandsmaterialet som skal analyseres, har beveget seg mellom ulike metaforiske felt innenfor samfunnet på Kaupang. Alle gjenstandene har blitt tilskrevet et sett uniforme betydninger av alle medlemmene av samfunnet som har levd på samme tid. Men i tillegg har gjenstander og handlinger blitt definert forskjellige av de ulike gruppene og enkeltmenneskene i samfunnet. Som vi har sett, har gjenstandene, slik som menneskene, alle sin livshistorie. Noen gjenstander har vært i bruk over en lang periode, og har kanskje blitt redefinert over tid. Den kan ha blitt tilskrevet ulike betydninger på ulike tidspunkt. En gjenstand kan også ha blitt tilskrevet en egen historie og hatt affeksjonsverdi innad i en familie.

I gravmaterialet finner vi mange ulike aspekter som kan føre oss nærmere en forståelse av individenes tilhørighet til samfunnet. Kroppen er utgangspunkt for ethvert menneske. I noen graver fantes det ved utgravninger fortsatt spor etter kroppen, enten i form av faktiske skjelettrestrester, eller i form av et skyggesjelett. Partering av kroppen er påvist i flere tilfeller. I et tilfelle er hodet blitt skilt fra kroppen. Gjennom slike handlinger ser vi at kroppen blir gjenstand for bakenforliggende metaforiske betydninger. Hvilke betydninger ligger bak en slik symbolsk handling? Spor etter rituelle handlinger i forbindelse med gravferden og variasjoner i gravskikk er aspekter som kan belyse identitet og samfunn. Til slutt kommer gravgodset, der vi skal forsøke å forstå dets metaforiske betydninger. Ved å sette sammen alle disse aspektene for hvert individ til en helhet, der spor etter kroppen, rituelle handlinger, gravskikk og gravgodsets sammensetning sees i forhold til hverandre, vil denne analysen forhåpentligvis kunne belyse problemstillingen på en interessant måte. Slik fenomenologien legger opp til at en selv må la sakene bestemme, lar vi her det gravmaterialet komme til sin rett gjennom tolkninger av den metaforiske sammensetningen. I denne analysen vil de ulike formene for identitet vurderes i forhold til gjenstandsmaterialet. Identitet og samfunn på Kaupang vil undersøkes gjennom en hermeneutisk fortolkningsmodell. Ved å være bevisst på ulike former for identitet slik Fowler (2004) viser, og ulike uttrykk dette kan gi seg gjennom materiell kultur, kan en forhåpentligvis komme et skritt lenger i forhold til å forstå menneskene på Kaupang og deres livsverdener.

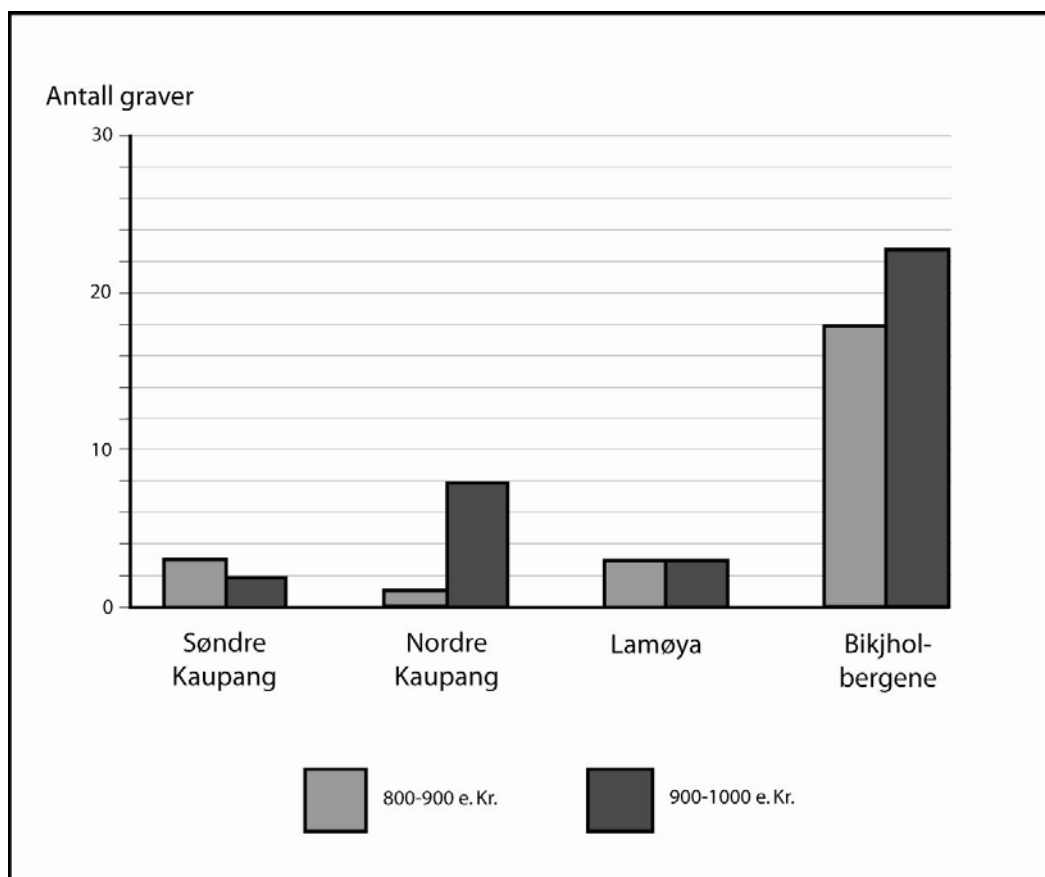
Materialet som vil inngå i denne analysen, vil begrense seg til det vi kan definere som sikre graver med gjenstandsfunn. Dette ekskluderer funntomme graver og løsfunn. Ut i fra disse kriterier sitter vi igjen med 153 graver, fremstilt i katalog (Appendiks 1) etter Stylegar (2007). Av disse gravene vil jeg gå nærmere inn på materialet som stammer fra de fire største gravfeltene; Søndre og Nordre Kaupang, Lamøya og Bikjholbergene. Dette blir til sammen 146 graver. Her vil fordelingen av de største gjenstandsgruppene bli presentert. Varierende gravskikk og spesielle forhold vil bli kommentert i forhold til hvert enkelt gravfelt. Oppsummeringsvis vil gjenstandsfordelingen på feltene bli sett i forhold til hverandre.

Kun klart definerte gjenstander vil inngå i figurene over fordelingen av gravmaterialet. Der gjenstandene er vanskelige å definere, vil gjenstanden bli utelatt fra oversikten. Noen gjenstander settes sammen i overgripende grupper, som tekstilredskaper, redskaper, husholdingsutstyr og hesteutstyr (for detaljer, se Appendiks 2). Videre er gjenstander som tradisjonelt er oppfattet i relasjon til et bestemt kjønn, satt sammen i grupper på oversiktene, slik at graver med våpen og ringspenner står sammen i første del av oversiktene, og graver med ovalspenner, perler, vevsverd, nøkler og tekstilredskaper står sammen i andre del av oversiktene. I siste del kommer resten av gjenstandene som ikke relateres til noe bestemt kjønn. Jeg vil likevel være forsiktig med å benytte alle gjenstander i disse gruppene for å kjønnsbestemme gravene, ettersom det i svært mange graver forekommer både manns- og kvinnerelaterte gjenstander. Disse vil bli vurdert i denne analysen. Det vil i forhold til hvert gravfelt bli presentert forekomsten av denne typen graver, som her vil bli kalt "hybridgraver". Denne gruppen kan deles inn i to hovedgrupper: mannsgraver med perler og kvinnegraver med øks. Det finnes også andre typer hybridgraver som vil bli tatt med i analysen. I vurderingen av hybridgravene vil den tradisjonelle oppfatningen av kjønnsrelatert gravgods være aktuell, utover de definerte kriterier for kjønnsbestemmelse.

En må være bevisst på at ulike utgravningsmetoder kan føre til et skjevt bilde av forholdet mellom feltene. De eldre utgravningsmetodene kan ha ført til at små og lite synlige gjenstander har gått tapt, dette gjelder særskilt Søndre og Nordre Kaupang. En kan i utgangspunktet forvente seg at disse har vært mindre rike på funn ettersom det på begge felt dreier seg om kremasjonsgraver. Det er vanskelig å si noe om gjenstandenes plassering i graven ettersom denne type dokumentasjon ikke foreligger fra de tidlige gravene. Brente bein

og kull er i de fleste tilfeller tapt. Av den grunn vet en lite om forekomsten av dyrebein. Det er også vanskelig å si noe om mengden menneskebein om er blitt deponert i kremasjonsgravene. Følgende oversikt vil vise et rikere og mer komplekst gravmateriale fra inhumasjonsfeltet på Bikjholbergene.

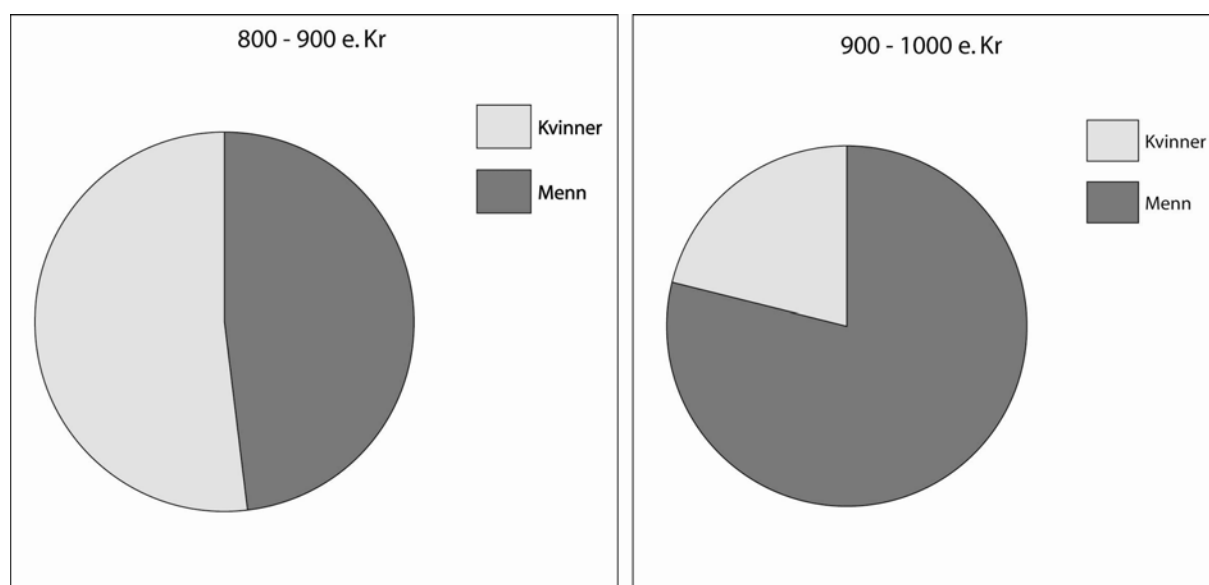
Av de 146 gravene har det vært mulig å datere 73 av dem. Av disse kan 61 plasseres innenfor 800- eller 900-tallet (figur 5). I tillegg har 27 graver fått en noe usikker datering, men disse er ikke tatt med i analysen. Av oversikten kan vi se at gravene fordeler seg mellom 800-tallet og 900-tallet, med en overvekt på første halvdel av 900-tallet. Særlig Nordre Kaupang synes å ha sin tyngde på 900-tall, mens fordelingen på Lamøya og Bikjholbergene er noe jevnere. Søndre Kaupang har tyngden på 800-tallet, men disse forholdene er usikre på grunn av få daterte graver. Forholdene mellom handelsplassens virkeperiode og gravenes datering vil bli nærmere diskutert i neste kapittel.

Figur 5. Daterte graver på Kaupang.

Med hensyn til kjønnsbestemmelse av gravene, er det viktig å definere klare kriterier for hvilke gjenstander som knyttes til hvilket kjønn. Å definere kjønn ut i fra gravmaterialet er alltid problematisk, ettersom en slik definisjon baserer seg på bestemte formeninger om

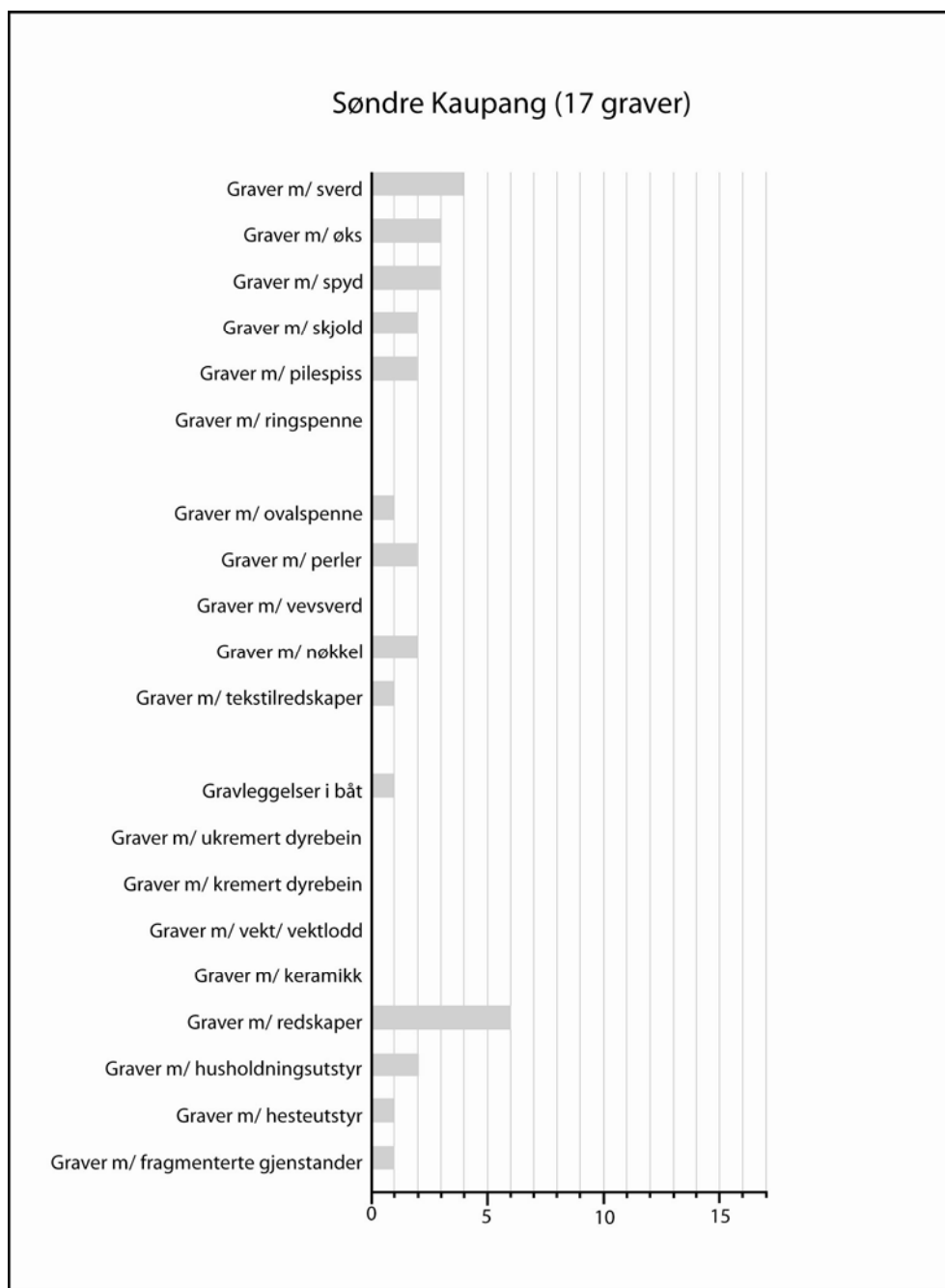
hvilke gjenstander som kan knyttes til hvilket kjønn. Når jeg skal forsøke å kjønnsbestemme gravene vil jeg bruke samme kriterier som Ellen Høigård Hofseth (1999) gjør i sin analyse av kvinnegravene på Kaupang. Her setter hun som kriterium ovalspenner for kvinnegraver og sverd eller spyd for mannsgraver. I tillegg vil jeg si at ringspenner er en ganske god indikasjon på en mannsgrav, men disse er ganske sjeldne. Ovalspenner er en god indikator på kvinnegraver ettersom erfaring viser at kvinner svært ofte ble begravet med ovalspenner på drakten sin. Dette kan en se av spennens plassering og rester av tekstiler på tøyet. Det er ofte bevart tekstilrester på spennene fra Kaupang (Ingstad 1999). Sverd og spyd er tradisjonelt oppfattet som mannsrelaterte gjenstander, og ut i fra det vi vet om yngre jernalder og krigerkultur bør våpen av denne typen i høy grad kunne relateres til menn. Ut i fra dette kan 81 graver i denne analysen kjønnsbestemmes, og av disse igjen kan 63 plasseres innenfor enten 800-tallet eller 900-tallet (se figur 6). Ut fra figuren går det frem at andelen kvinnegraver i perioden 800-900 e. Kr er ganske jevnt med andelen mannsgraver, mens kvinneandelen fra 900 – 1000 e. Kr. er nærmere forekomsten av kvinnegraver i Vestfold forøvrig.

Figur 6. Kjønnbestemte graver fra henholdsvis 800-tall og 900-tall.

Med tanke på Chris Fowler og hans teorier om individualitet knyttet til materiell kultur (se kapittel 3.6), vil jeg også undersøke hvorvidt det finnes fragmentariske gjenstander i gravene. Av samme grunn vil graver med dyrebein trekkes inn i oversikten. Videre vil hybridgravene spille en rolle i forhold til å forsøke å forstå gjenstandsmaterialets metaforiske betydninger. Disse vil derfor bli presentert nærmere under hvert gravfelt. Behandling av kroppen vil bli beskrevet der levningene kan fortelle noe om dette.

5.1 Søndre Kaupang

Figur 7. Oversikt over fordelingen av gravgods fra Søndre Kaupang.

I alt 17 graver er blitt registrert på gravfeltet Søndre Kaupang. Nicolaysen merket seg 20 hauger på dette feltet, og grov i 1867 ut 8 hauger. Av disse var fem rundhauger, mens tre var langhauger. En av disse har én blitt definert som en ryttergrav (Nicolaysen 1868:86-90; Stylegar 2007). Øvrige gravfunn er blitt levert inn til museet i senere tid, og mangler derfor kontekst. Alle de 17 gravene på Kaupang var kremasjonsgraver (Nicolaysen 1868). En av

gravene var muligens en flatmarksgrav, mens de øvrige alle var hauger. Kun fem av gravene har latt seg datere (figur 5). I tillegg kan en grav muligens dateres til perioden 900-950 e. Kr. Vi ser at de daterte gravene fordeler seg ganske jevnt mellom 800-tall og 900-tall, men dette er usikre tall ettersom såpass få graver har vært mulige å datere.

Av gjenstandsmaterialet (figur 7) kan vi se at det er en sterk overvekt av mannsgraver på Søndre Kaupang. Ut i fra våre kriterier for kjønnsbestemmelse, finner vi at 6 graver lar seg definere. Av disse er 5 mannsgraver og 1 er en kvinnegrav. Ingen av gravene inneholdt handelsutstyr av typen vekt eller vektlodd. I en av gravene var det keramikkskår (Ka.155), men det er vanskelig å si noe om konteksten ettersom Nicolaysen ikke har kommentert dette. Om gravens overflate har vært forstyrret, kan keramikken ha vært hel på tidspunktet da den ble lagt ned i graven. Den mest oppsiktsvekkende graven på Søndre Kaupang var den såkalte ryttergraven som Nicolaysen grov frem i 1867 (Ka. 157). Graven var svært rik på gravgods og inneholdt blant annet rideutstyr som stigbøylor og sporer. Graven er som tidligere nevnt satt i forbindelse med den politiske organiseringen av Kaupang. Det er verd å merke seg at denne svært rike graven befinner seg på gravfeltet Søndre Kaupang, som ellers inneholder få rike graver sammenlignet med for eksempel Bikjholbergene. En av mannsgravene inneholdt en glassperle, og går dermed under definisjonen hybridgrav. Denne vil bli nærmere presentert.

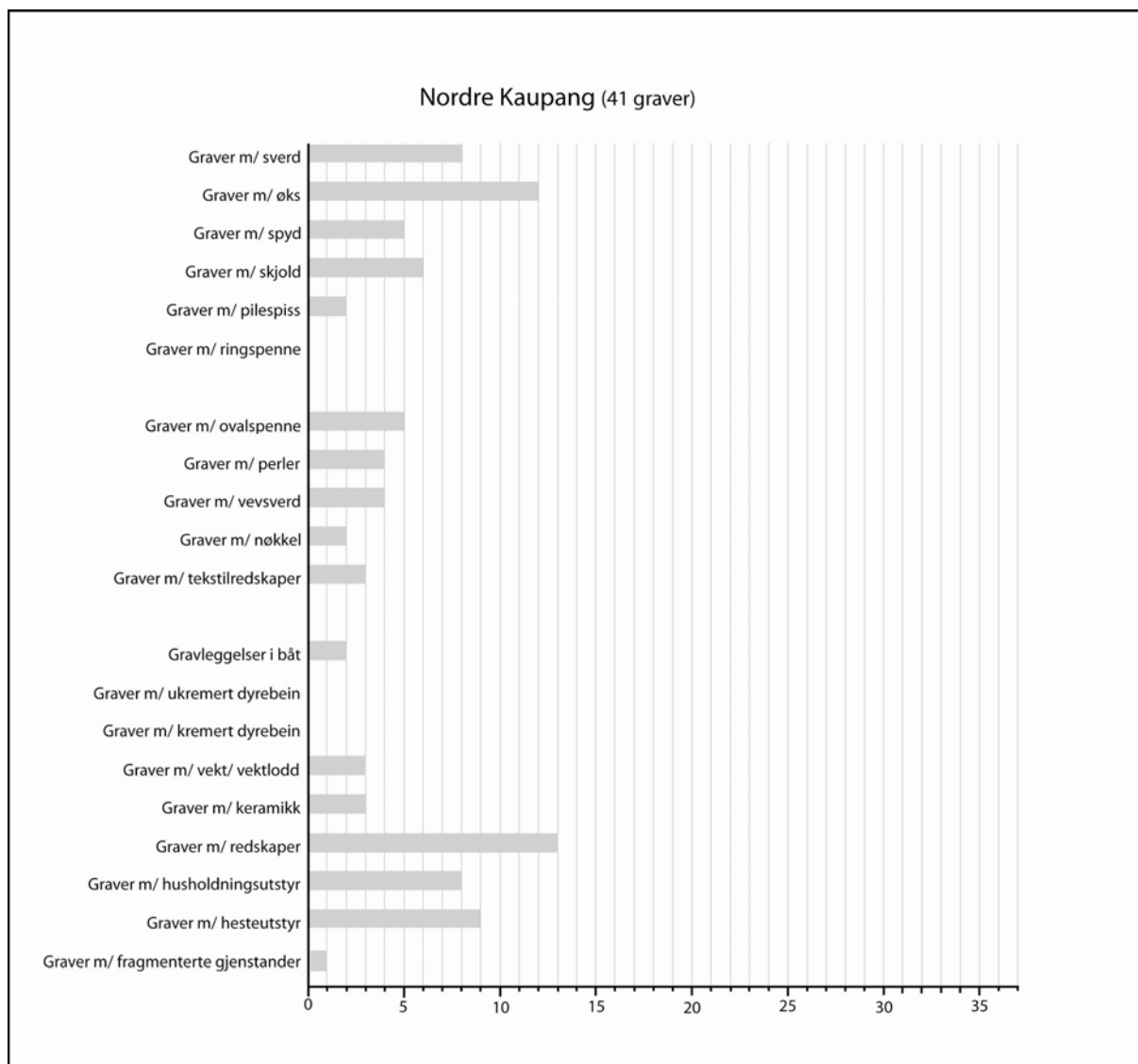
Ka. 151 (Blindheim et al. 1981:plansje 42-45).

Ettersom ingen beinrester finnes fra den avdøde, kan graven kun kjønnsbestemmes ut i fra gjenstandsmaterialet. Dette antyder at det dreier seg om en mannsgrav. Graven inneholdt blant annet våpen som sverd, spyd, øks og skjold samt en ringspenne av bronse. Det fantes også en enkelt perle i graven; en glassperle med sort bunn og røde og gule ornamenter (Blindheim et al 1981:211). Det er vanskelig å si noe om konteksten til denne perlen, den kan ha fungert som sverdperle.

5.2 Nordre Kaupang

Skjønt dette feltet opprinnelig var det største gravfeltet i tilknytning til handelsplassen, er kun 41 graver av en slik karakter at de inngår i denne analysen. I tillegg finnes det en rekke løsfunn og hauger som tilsynelatende var funntomme, disse vil det ikke bli tatt hensyn til her. Av de 41 gravene har 9 latt seg datere innenfor 800- eller 900-tallet (figur 5). Av disse er kun en grav datert til 800-tallet. Resten av gravene er datert til 900-tallet, med en overvekt på første halvdel av 900-tallet. I følge de ovenstående kriterier for kjønnsbestemmelse, lar 13

graver seg kjønnsbestemme. Av disse er 8 mannsgraver og 5 er kvinnegraver. Av gjenstandsmaterialet kan vi se at gjenstandsgruppene husholdningsutstyr, redskaper og øks er særlig dominant på Nordre Kaupang. Alle tre graver som inneholdt handelsutstyr er datert til perioden 900 – 950 e. Kr. Også her er aske, kull og brente bein fra gravene blitt kassert fra alle så nær som en grav; Ka. 16. Fra denne kvinnegraven er det bevart brente bein, men undersøkelser av disse beina ga dessverre ingen resultater.

Figur 8. Oversikt over fordelingen av gravgods på Nordre Kaupang.

3 av kvinnegravene på Kaupang inneholdt øks, og en av mannsgravene inneholdt perler. Dette gjelder følgende graver:

Ka. 3 (Blindheim et al. 1981:plansje 4-6)

I denne graven besto gjenstandsmaterialet blant annet av et par ovalspenner, en perle, muligens av porselen, en jernøse og en stekepanne av jern, et spinnehjul av sandstein, hengebryne, to sigder og et munnbitt til hest. I tillegg var det en øks i graven. Øksens plassering i forhold til den døde er uvisst (Blindheim et al 1981: 200-1).

Ka. 10 (Blindheim et al. 1981:plansje 21-23)

Også dette er tilsynelatende en kvinnegrav, med et par ovalspenner som utgangspunkt for kjønnsbestemmelse. Den døde hadde fått med en øks, i tillegg til andre saker som to perler, spinnehjul av kleber, sigd, kleberkar, saks, vevsverd, muligens et munnbitt til hest, jernbeslag og bryne (Blindheim et al 1981:204).

Ka. 16 Blindheim et al. 1981:plansje 27,28)

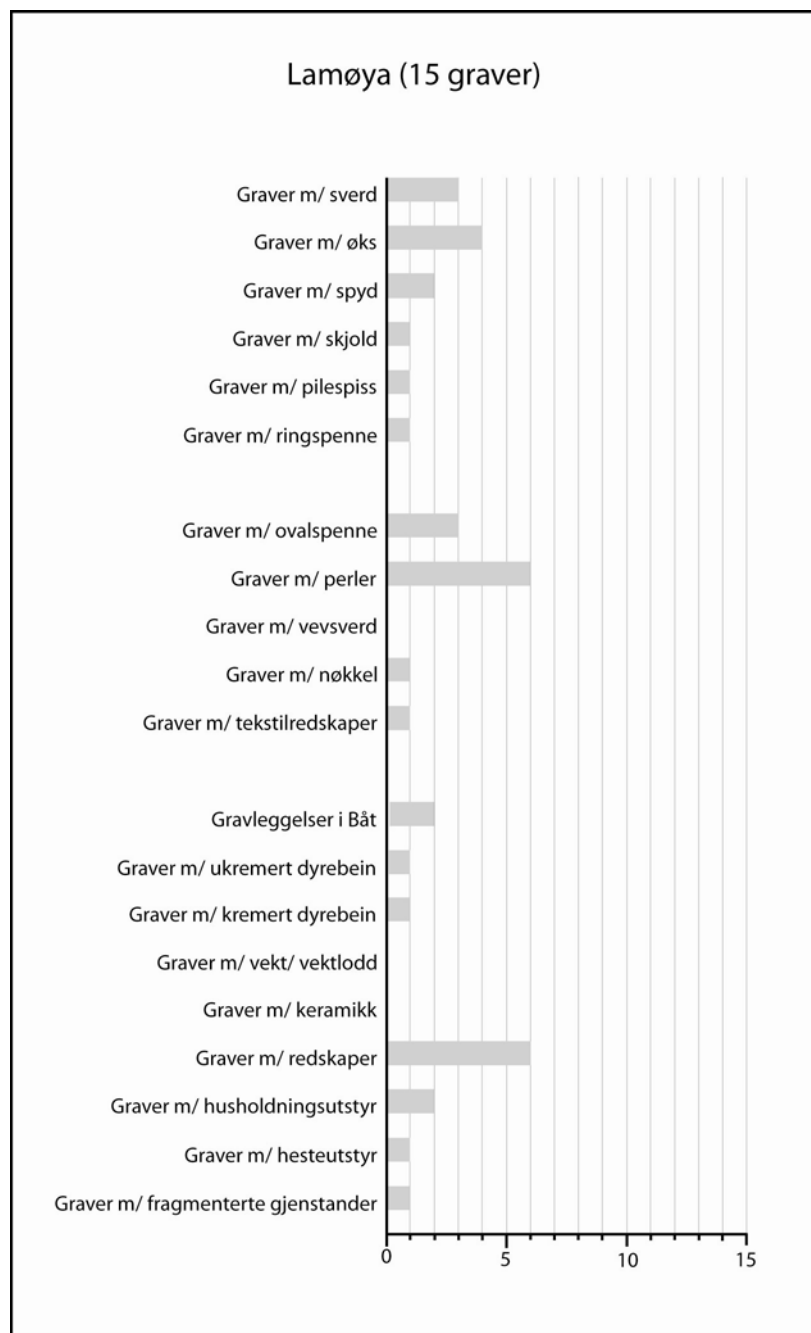
Som de to gravene ovenfor er også dette tolket som en kvinnegrav, basert på et par ovalspenner og andre kvinnerelaterte gjenstander som vevsverd, saks og spinnehjul. Ellers har kvinnen fått med seg en sigd, et bisset, et beslag av jern samt en øks, som i de andre to gravene (Blindheim et al 1981: 205).

Ka. 37 (Blindheim et al. 1981 plansje 82-85)

Graven er tolket som en mannsgrav, på bakgrunn av sverd og andre ”maskuline” gjenstander. Foruten dette hadde avdøde blant annet fått med seg en celt, 6 små pilespisser, 2 sigder, 2 eller 3 nøkler, et håndlaget leirkar, et stykke blått glass og 4 glassperler hvorav en er mønstret hvitt på blått, 2 er mørkeblå og en er gul (Blindheim et al 1981:221). Denne graven er den eneste mannsgraven fra Nordre Kaupang med perler. I tillegg har avdøde også har fått med flere nøkler, som tradisjonelt er oppfattet som en vanlig gjenstand i kvinnegraver.

Av disse fire graver er det verdt å legge merke til at alle de tre kvinnegravene med økser også inneholdt hesteutstyr.

5.3 Lamøya

Figur 9. Oversikt over fordelingen av gravgods på Lamøya.

Både hauger og flatmarksgraver er blitt lokalisert i konsentrasjoner ulike steder på Lamøya, og en går ut i fra at øya en gang har bestått av flere gravfelt. Utgravninger av både eldre og nyere dato har blitt foretatt på Lamøya, de seneste utgravninger ble gjort i perioden 1950-

1957, da to hauger og en flatmarksgrav ble undersøkt. Den ene haugen viste seg å være tom til tross for at den virket urørt. Den andre haugen inneholdt en ubrent båt (Heyerdahl-Larsen 1995a:17). Både tre og tekstiler ble funnet i flatmarksgraven, forholdsvis godt bevart (Heyerdahl-Larsen 1995b:52). De daterbare gravene viser en ganske jevn fordeling mellom 800- og 900-tallet, men ettersom kun 6 graver lar seg datere til henholdsvis 800- eller 900-tallet, er denne fordelingen usikker. Også fordelingen mellom kjønn synes her å være jevnere enn de øvrige feltene.

En kjønnsbestemt mannsgrav inneholdt perler på Lamøya. Det gjelder følgende grav:

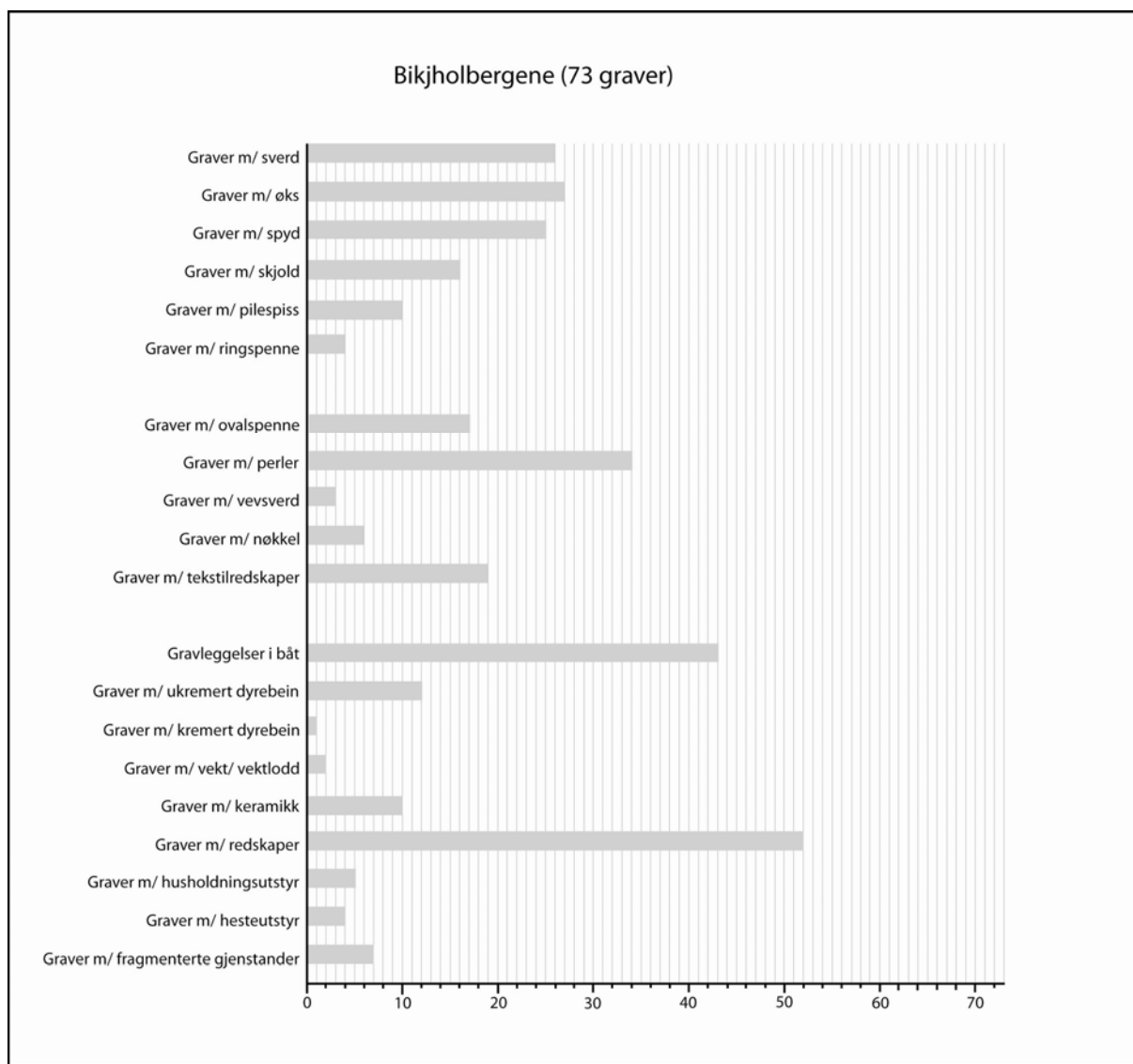
Ka. 204 (Blindheim et al. 1981:plansje 56-59)

Denne graven ble utgravet av Gustafson i 1902. Det er en kremasjonsgrav i båt. Graven inneholdt mannsrelaterte gjenstander som spyd og flere pilespisser samt utstyr som sigd og kniv. Det fantes flere stykker bevart tre fra blant annet et spann og en båtplanke. I graven lå det også 20 runde glassperler, hvorav 17 er blå og 3 er grønne (disse er ikke avbildet i plansjene). I graven ble det funnet flere tenner og en samling brente bein. Tennene tilhørte åpenbart et menneske. Beina ble sendt til Osteologisk samling i Bergen, hvor de ble analysert. Her finner vi at samlingen i alt besto av 629 bein, av disse ble 1 tolket som å tilhøre en ku eller okse, 2 tilhørte svin og de resterende 626 beina var av ubestemmelig art (Blindheim et al 1981:215). Ettersom det ble funnet tre rester, må ubrente saker ha blitt deponert i graven sammen med den kremerte avdøde.

5.4 Bikjholbergene

Under utgravningene av Bikjholbergene viste det seg at gravene på Nordre Bikjholberget var blitt forstyrret. I Søndre felt var gravene i større grad urørte. Her finnes det også graver som ikke er blitt undersøkt ennå. Gravskikken varierer mellom båtgrav, kistegrav og graver uten gravgjemme. Den høye forekomsten av båtgravleggelser er påfallende. Noen graver er uten gravgods, men ut i fra det rike gravgodset tolker Heyerdahl-Larsen (1995a:100) Bikjholbergene som et gravfelt for det øvrige sjikt i samfunnet. Gravene lå ofte tett på hverandre, og har i mange tilfeller berørt hverandre. Mange av gravene har tilsynelatende vært uten markering, skjønt Heyerdahl-Larsen påpeker at mange av båtgravene er så grunne at båtstevnene må ha stukket opp av jorda (Heyerdahl-Larsen 1995a:99). Ofte er gravene blitt dekket av massive steinlegninger, dette gjelder særlig båtgravene (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995d:113). Bruk av kull synes å ha vært svært vanlig i gravene. Kullet er i noen

tilfeller lagt under den døde, andre ganger strødd over kroppen (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995c:128-129). En av gravene (Ka. 317) var en hestegrav. Gravgodset besto av blant annet bitt, beslag, flint og en pilespiss (Heyerdahl-Larsen 1995b:49). Graven hørte muligens til Ka. 316.

Figur 10. Oversikt over fordelingen av gravgods på Bikholbergene.

I gravene er det funnet noe skjelettmateriale av ujevn bevaringsgrad. Etter hvert fikk Blindheim i stand en avtale med Anatomisk Institutt, som dels analyserte skjeletter og ”skyggeskjeletter” på stedet, dels analyserte skjelettene på laboratorium. På bakgrunn av disse undersøkelsene har to mennesker blitt kjønnsbestemt, og syv har fått anslått alder på grunnlag av tannmateriale. Omtrentlig legemshøyde er blitt anslått for fem personer (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:116-117). Det er funnet spor etter partering av lik i flere graver. En

kvinne (Ka. 265) manglet hode. Et kranium som er funnet like ved graven kan tilhøre denne kvinnen (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:124). I en grav (Ka. 316) syntes leggene og føttene å være hogd av. Blindheim og Heyerdahl-Larsen foreslår at beina er blitt hogd av for at liket skulle tilpasses kisten. I en grav har avdøde (Ka. 319) sannsynligvis blitt partert - hodet befant seg i bryst/ mageregionen, og bein som befant seg foran ribbeina er sannsynligvis skinn- eller leggbein. Føttene manglet. Den døde hadde tilsynelatende pukkelrygg, og har fått spesiallaget en kiste som var tilpasset den deformerte kroppen (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:118-20). Partering av de døde har forekommet på begge feltene på Bikjholbergene. I noen tilfeller kan mutileringen komme av senere forstyrrelser av gravene (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:124).

På Bikjholbergene finnes det langt flere hybridgraver enn på de øvrige feltene. Dette kan ha sammenheng med kvaliteten på utgravningen. Det er ofte graver der et rikt utvalgt gravgods er bevart som går inn under gruppen hybrid-graver. De sikreste hybridgravene kan sies å være de som inneholder en av gjenstandene vi har satt som kriterium for kjønnsbestemmelse. 19 graver kommer inn under denne definisjonen på Bikjholbergene. 4 hybridgraver med andre kjønnsrelaterte gjenstander er også tatt med i denne analysen.

Det er i alt 23 hybridgraver på Bikjholbergene. Det tilsvarer ca 80 % av hybridgravene i tilknytning til Kaupang. Som følger vil disse hybridgravene bli kort presentert.

Ka. 252, Nordre Bikjholberget (Blindheim et al. 1981: plansje 67-73)

Funnene fra denne graven ble levert inn til Oldsakssamlingen i 1947. Konteksten rundt graven er derfor uklar. Graven inneholdt blant annet sverd, spyd, øks, skjold, en bunt pilespisser, låsemekanisme til skrin eller kiste, fiskekrok, et mulig munnbitt, fiskesøkke, klebersteinskar og fem perler. Av disse var det en stor ravperle, tre mangefargede perler av glass og en liten gul perle (Blindheim et al. 1981:217-218).

Ka. 253, Nordre Bikjholberget (Blindheim et al. 1981: plansje 77-79)

Utgravningskonteksten er uklar. Graven inneholdt tre ovalspenner, vevsverd, to kleberkar, skjold, bryne, pilespiss og nagler (Blindheim et al. 1981:219)

Ka. 270, Nordre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 62-63)

Denne graven defineres av Blindheim som en mannsgrav ut i fra gjenstandsmaterialet. Det fantes ingen rester etter skjelett som kan bekrefte dette, foruten noen tenner som dessverre ikke gav noen resultater ved analyse. Det synes som om den døde er lagt ned i et slags kammer eller en konstruksjon av planker. Konstruksjonen har vært meget smal, 40 cm på det bredeste, og den døde må være presset ned. Videre var vedkommende dekket av noe som i formen kunne minne om en åre. Den avdøde har fått med seg et rikt sett gravgaver, deriblant sverd, spyd, øks, sigd eller ljå, bryne og en liten bit gulltråd; i tillegg til dette ble det også funnet tre glassperler og en trefliket spenne på venstre side av avdøde. En fjerde perle ble funnet i denne graven, kontekst ukjent. Alle de fire perlene var små grønne perler av glass. Perlene lå ikke i nærheten av sverdet. Alle gjenstandene foruten spydspissen synes å ligge *in situ*. Like ved siden av perlene lå det et keramikk-skår (Blindheim 1995b:70-72). Det kan virke som om skåret har vært deponert som et fragment, ettersom graven tilsynelatende er uforstyrret.

Ka. 272, Nordre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 64)

Av skjelettmaterialet har det blitt konkludert med at dette er en mannsgrav. Det ble funnet beinrester nederst i graven, og her fantes det et knokkelstykke som ble analysert på anatomisk institutt. Den avdøde var lagt ned i en båt. Det ligger flere graver i umiddelbar nærhet. Det fantes ikke sverd i graven, men en velbevart ringspenne av bronse synes å bekrefte anatomisk institutts antagelse om at det her dreier seg om en mann. Det fantes også en gul perle i graven, samt fragmenter av det som muligens er en ovalspenne. Graven inneholdt også et lite stykke håndlaget keramikk. Av båtnaglenes plassering antar Blindheim at graven er uforstyrret (Blindheim 1995b:72-73).

Ka. 279, Nordre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 70)

Graven er på bakgrunn av gjenstandsmaterialet tolket som en mannsgrav. Kun et svakt skyggeskjelett var igjen av liket, derfor finnes det ingen skjelettundersøkelser som kan bekrefte dette. Avdøde var gravlagt i båt. I graven fantes det et rikt våpensett med både sverd, spyd og skjold samt noen redskaper. I tillegg ble det funnet en glass-perle i graven, med røde og gule ornamenter på grønn bunn. Perlens plassering er ikke nevnt i Blindheims publikasjon, og heller ikke avbildet i plansjen. En skisse av graven antyder at perlen ikke ble funnet i forbindelse med sverdet (Blindheim 1995b:78-79).

Ka. 280, Nordre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl 1995a: plansje 74)

Dette er en antatt kvinnegrav. Graven mangler ovale spenner, men inneholdt et sett med 7 perler, 2 ravperler og 5 glassperler, samt et hengesmykke av sølv. Det fantes ingen rester av skjelett som kunne bekrefte dette. Graven må muligens sees i sammenheng med en annen antatt kvinnegrav uten ovalspenner som lå like ved, men ut fra forholdene mener Blindheim at dette antagelig er to personer. I tillegg til smykkene fantes det blant annet en pilespiss i graven (Blindheim 1995b:81). Dette er forholdsvis sjeldent i kvinnegravene på Kaupang. Ettersom mange perler er funnet i mannsgraver, kan en ikke se bort i fra at dette kan være en mannsgrav.

Ka. 282, Nordre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 77)

Denne båtgraven er problematisk på flere måter. Graven inneholder ikke sverd, og kan dermed i følge våre kriterier ikke defineres som en mannsgrav. Blindheim har dog tolket den som en mannsgrav på bakgrunn av et "våpenkompleks" bestående av øks og spyd, og saker som kniv, isbrodd og hengelås like i nærheten. Som vi har sett kan både øks og spyd forekomme i kvinnegraver også. I denne graven finnes det i tillegg både et spinnehjul og 2 perler, samt (i følge Blindheim 1995b:82) en nøkkel. Blindheim ser det som sannsynlig at graven har vært forstyrret. Naglene i båten kunne bare delvis følges, og graven kan ha støtt sammen med både Ka. 277, Ka. 280 og Ka. 281. Alle disse er kvinnegraver (Blindheim 1995b:82).

Ka. 284, Nordre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 79)

Denne graven er i følge gravmaterialet tolket som en kvinnegrav. Ingen skjelettresten finnes bevart som kunne bekrefte dette. Den avdøde er blitt gravlagt i båt sammen med en annen antatt kvinne (Ka. 285). De to har blitt plassert i hver sin ende av båten, med en liten steinoppbygning i midten. Blant materiale i graven fantes to spinnehjul, to perler, en kniv og et fragment av et glassbeger. I tillegg ble det funnet en øks, og antagelig en øks til som lå noe lenger unna. Det synes som om øksene har ligget på hver side av liket. Det ble også funnet hestetenner i graven. Graven virket uforstyrret (Blindheim 1995b:83).

Ka. 285, Nordre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 80-83)

Den avdøde i denne graven har delt båt med avdøde i forrige grav, Ka. 284. Det fantes i Ka. 285 skjelettresten, muligens fra en ryggvirvel, men disse er så vidt meg bekjent ikke blitt analysert. Det er også her kun på bakgrunn av gjenstandsmaterialet graven kan

kjønnsbestemmes. Den avdøde hadde i denne graven fått med seg en øks, som var plassert ved venstre side. I tillegg besto gravgodset blant annet av ovalspenner, jerngryte, en kleberbolle, nøkkel, kniv, beslag til skrin, en blå glassperle og et ekstraordinært fragment fra et dekorert glassbeger. Både denne og Ka. 284 defineres av Blindheim som rike graver. Ka. 285 kan ha inneholdt ytterligere gravgods, da deler av båten må ha stukket inn i et felt som var blitt utgravet i perioden 1949/1950 (Blindheim 1995b:83-84).

Ka. 292, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 2-3)

Mulig mannsgrav, dog uten sverd, men med flere våpen som 2 spyd og skjold, flere redskaper, kleberkar og en dekorert glassperle. Det ble funnet noen skjelettrestre og avtrykk etter kraniet og noen tenner. I følge anatomisk institutt har individet ikke vært mer enn 30 år. Dette ble også bekreftet av en tannlege. Den avdøde var plassert i en båt som er lagt ned over en annen mannsgrav (Heyerdahl-Larsen 1995b:21).

Ka. 294 – 296, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 5-13)

Dette er et av de mest spesielle gravanlegg på Søndre Kaupang. Minst tre personer er blitt gravlagt i en båt, i følge gjenstandsmaterialet dreier det seg om to kvinner som er lagt i hver stavn, og en mann som er lagt i midten av båten. Kun fra individet i Ka. 294 fantes det nok skjelettrestre til å kunne si noe om kjønn og alder. Ut i fra dette antok anatomisk institutt at dette dreide seg om en kvinne på mellom 45 og 50 år. Mellom 3 og 10 cm over bekkenpartiet fantes bein etter et lite barn eller dyr. Ved mannen (Ka. 295) er det lagt ned en hest, mens kvinnen i Ka. 296 er gravlagt med en hund. Kvinnen har muligens blitt satt ned i sittende stilling. Av spesiell interesse i dette gravkomplekset er at alle tre individer tilsynelatende er gravlagt med gjenstander som er relatert til det motsatte kjønn. Nær den første kvinnen (Ka. 294) ble det funnet øks og en spydspiss. Dette er i Blindheims katalog oppført på mannen. Dette kommer av at individene lå såpass nærme hverandre at øksen og spydets tilhørighet er usikker. Begge gjenstandene lå også på et nivå ca 30 cm over ovalspennene. Derimot ser det ut til at kvinnen i andre ende av båten ganske sikkert har fått med seg både øks og skjold, mens det i nærheten av mannen ble funnet perler og to spinnehjul. Perlene var av glass; to med sortblå bunn og gul dekor, mens den siste var lys grønn. Av øvrig gjenstandsmateriale kan følgende nevnes: Ka. 294: ovale spenner, trefliket spenne i borrestil, sølvring, glassperler, nøkkel og kniv. Ka. 295: sverd, kastespyd, pilespisser, skjold, stekepanne, kleberkar, heste- eller hundelenke, leirkar og munnbitt. Ka. 296: ovale spenner, en uvanlig bronsebolle med

runeinnskrift, pinsett, vevesverd, stekespidd, munnbitt, perler, eggformet stein og en bryne (Heyerdahl-Larsen 1995b:22-25).

Ka. 299, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 18)

Graven ble funnet utenfor et gravanlegg der to personer var gravlagt i båt. En antar at Ka. 299 er den eldste graven, og at denne opprinnelig har ligget i båten, men har blitt flyttet ut senere for å gjøre plass til to nye mennesker. Gravmaterialet lå spredt rundt den døde. I følge gjenstandsmaterialet antar Heyerdahl-Larsen at dette har vært en kvinnegrav. Vedkommende har blant annet fått med seg følgende gjenstander: En likearmet spenne i kobberlegering, armbøyle i bronse, ring av bronse, 22 perler som muligens har dannet et helt perlekjede, en nøkkel, et spinnehjul, 2 kniver, samt en liten spydspiss og en øks (Heyerdahl-Larsen 1995b:26-28).

Ka. 301, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 20-21)

Dette var et gravanlegg i båt med to personer, som i følge gjenstandsmaterialet var to menn. Mannen i Ka. 301 var lagt i båtens søndre del. Et ca 20 cm lagt ben ble funnet, ellers ingen skjelettresten. Avdøde hadde blant annet fått med seg sverd, spyd, øks, ringnål, 3 perler, spinnehjul, leirkar og et grønt glass-fragment. Heyerdahl-Larsen har notert seg at en av perlene, leirkaret og glassfragmentet kan ha tilhørt kvinnegraven Ka. 303 (Heyerdahl-Larsen 1995b:29-30) Allikevel sitter vi igjen med to perler (som ble funnet like ved sverdhjaltet) og et spinnehjul, som fortsatt bekrefter forekomsten av kvinnerelaterte gjenstander.

Ka. 303, Søndre Bikjholberget Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 23)

Ingen skjelettresten var bevart fra denne graven, men gjenstandsmaterialet tyder på en kvinne. Kvinnen har vært gravlagt i båt, og har blant annet fått med følgende saker: ovalspenne, likearmet spenne, sigd, perler, 5 (kanskje 7) kniver, fiskesøkke, pilesspiss, spinnehjul samt en øks. Både øks, sigd og bryne lå like ved den første ovalspennen (Heyerdahl-Larsen 1995b:32).

Ka. 305, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 26-28)

Dette er et svært merkelig og komplekst gravanlegg. Graven inneholder sannsynligvis kun en person, skjønt Heyerdahl-Larsen vurderer muligheten av flere begravelser i båten. Vedkommende er lagt ned i en båt, som igjen er blitt lagt rett ned på steingrunn. Gjenstandsmaterialet tyder på at det dreier seg om en mann. Det ble funnet rester etter

skjelettet som kunne gi informasjon både om personens alder og posisjon i båten. Anatomisk institutt kunne fastslå at dette sannsynligvis er et individ på ikke mye mer enn 20 år. Den døde lå med begge skuldrene i bakken og armene ned langs siden, mens det ene benet lå over det andre. Knærne var bøyd. Hodet lå på venstre side og var glidd ut av sin naturlige stilling 15 cm bak halsvirvlene. Heyerdahl-Larsen tolker dette som at individet opprinnelig har ligget på venstre side i hockerstilling. Like foran ansiktet var en øks hugget ned i bakken. Det ble funnet rester etter minst to dyr i graven; en liten bjørnunge og en ku. I tillegg ble det funnet tenner som antagelig stammer fra en hest. Av gravgaver har avdøde blant annet fått med seg et sverd, spyd, 2 økser, skjold, 16 piler, 3 kniver, sigd, bronsebeslag, leirkar og et tinn-foliert kar, samt 3 glassbiter, 7 perler og et spinnehjul. Perlene lå spredt i båten. Av perlene var en rund av fajanse med rød bunnfarge og hvitt bølgemønster, 1 ravperle, 2 glassperler, en gul perle, en grønn glassperle og en rødlig fajanseperle (Heyerdahl-Larsen 1995b:33-34).

Ka. 307, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 29)

Gjenstandsmaterialet i denne graven tyder på en mannsgrav, men lite var igjen av skjelettet som kunne bekrefte dette. Den avdøde har blitt gravlagt i båt, og antagelig i en kiste. Vedkommende har blant annet fått med seg sverd, skjede av never, beltespenne av bronse, remspenne, noen knapper av jern, bryne og en stein av granitt. Det ble også funnet en karneolperle etter utgravningen som tilhører denne graven (Heyerdahl-Larsen 1995b:34-35). Det er imidlertid vanskelig å si noe om perlens plassering i forhold til det øvrige gjenstandsmaterialet.

Ka. 308, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 30)

Graven lar seg ikke umiddelbart kjønnsbestemme ettersom det verken finnes sverd eller ovalspenner, men gjenstandsmaterialet tyder på en mannsgrav. Det finnes ingen rester av skjelettet, men rester av tenner ble observert 110-150 cm fra tyngden av gravgodset. Individet har blitt plassert i båt, og en nesten oval steinpakning har dekket graven. Den avdøde har fått med seg blant annet spyd, skjold, stikknål av bronse, sigd, kniv, jerngryte, bryne, muligens en sølvmynt, samt 7 glassperler. Av disse var 2 grågrønne, fire lysegrønne og en gråhvit dobbeltperle. Det øvrige materialet synes å ligge urørt, mens perlene lå noe spredd i båten. Like ved forstevnen av båten ble det funnet hestetenner og trekull (Heyerdahl-Larsen 1995b:35-36).

Ka. 309, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 31-33)

Dette var et komplisert gravanlegg som viste seg å opprinnelig ha vært en enkelt gravleggelse i båt. Siden var graven blitt forstyrret av en senere gravleggelse. Av skjelettet var lite tilbake, men gjenstandsmaterialet tyder på en mannsgrav. Den avdøde hadde blant annet fått med seg sverd, spyd, miniatyrspyd, øks, ringnål av bronse, 2 kniver, smedutstyr og pilespisser samt en grønn glassperle. Perlen og noe av det øvrige materialet ble funnet utenfor selve båten, og antas å ha blitt kastet ut båten for å gjøre plass til et nytt individ (Heyerdahl-Larsen 1995b: 36-38)

Ka. 312, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 36)

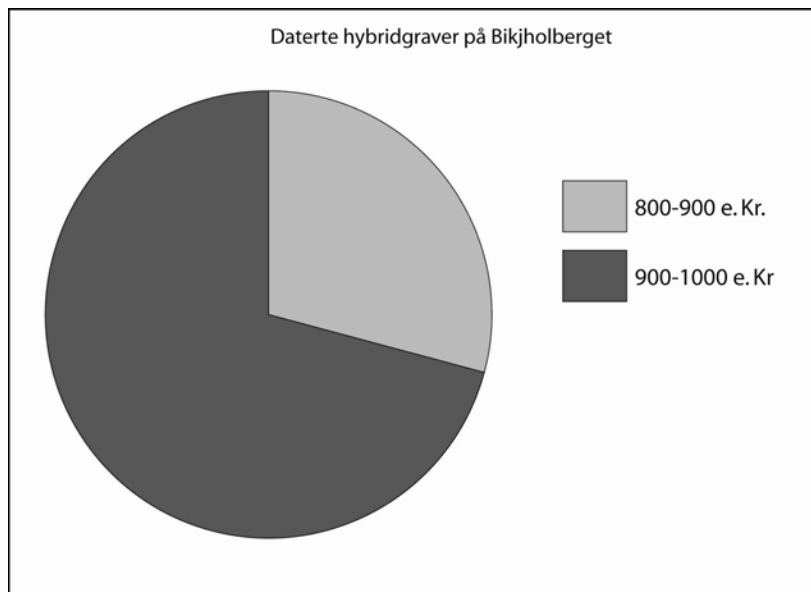
Denne graven er bare delvis utgravet. En kan derfor gå ut i fra at gjenstandsmaterialet er ufullstendig. Graven ble tilfeldig oppdaget og ligger delvis under en vei. Det ble gravet kun det som var nødvendig i forhold til materialet som delvis hadde kommet for dagen. Gravskikken er uviss, men en nagle med trerester tyder på inhumasjon. Av gravmaterialet er følgende avdekket; et sverd, en liten rund spenne av forgylt bronse, en dobbeltnagle, jernfragmenter og en perle. Perlen er i dag tapt (Heyerdahl-Larsen 1995b:40-41). Det er selvsagt vanskelig å si noe om gjenstandenes plassering i denne graven.

Ka. 315, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: 37-38)

Dette er en av de få kistegravene på Bikjholbergene. Rundt nedleggingen av kisten var det en ring av store stein. Innenfor ringen var det nesten steinfritt, bortsett fra noen få steinpakninger som lå spredt over området. Funn av stifter tyder på at graven har hatt et dekke av tre. Det fantes ingen rester etter skjelettet, men gravgodset tyder på at det dreier seg om en mann – eventuelt et barn i følge Heyerdahl-Larsen. Avdøde har blant annet fått med seg spyd, kleberkar, fiskesøkke, en bronsenål og to perler av rav (Heyerdahl-Larsen 1995b:42-44).

Ka. 321, Søndre Bikjholberget (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995a: plansje 42-43).

Det ble her funnet noen fragmentariske skjelettresten, men disse lot seg ikke ta opp og kunne ikke si noe videre om individet. Gjenstandene tyder i følge Heyerdahl på en mannsgrav. I graven fantes det noen brente bein- og kullrester. Avdøde har fått med spyd, øks, spinnehjul av en grønn, blank bergart og en ravperle (Heyerdahl-Larsen 1995b:49). Kjønnbestemmelsen er altså svært usikker. Graven var tilsynelatende uten gravgjemme.

Figur 11. Oversikt over periodemessig fordeling av hybridgraver.

I tillegg til hybridgravene er det interessant å se på fragmenter av gjenstander i gravene. Det fragmentariske materialet på Bikjholbergene er som følger: på feltet finnes det 7 graver med fragmentarisk materiale, hvorav 5 av dem inneholdt fragmenter av glass. Dette er ikke påvist på noen av de andre feltene. 3 av gravene med glassfragmenter tilhører hybridgravene, det samme gjelder en grav med keramikkfragmenter. I følge Blindheim så det under utgravningene ut som om fragmentene var deponert i graven i denne forfatningen. Hun går ut i fra at glasset ikke har vært deponert i hel stand i graven. Blindheim tolker dette som at fragmenter av de verdifulle glassene er gitt til den døde (Blindheim 1999d:53, 1999c:123). Det øvrige fragmentariske materialet består av keramikk og kleber.

5.5 Sammenfatning

Å sammenligne gravfeltene i tilknytning til Kaupang er problematisk på flere måter. Både ulik gravskikk og ulik kvalitet på utgravningene gjør at vi lett kan få en uriktig bilde av forholdet feltene imellom. I følge de gravene som lar seg datere, får en inntrykk av at Nordre Kaupang har hatt sin høydeperiode i første delen av 900-tallet, mens Bikjholbergene og Lamøya har hatt en jevnere popularitet i hele perioden. Det er imidlertid forholdsvis få graver fra kremasjonsfeltene som har latt seg datere, disse er muligens ikke tilstrekkelig for å gi en pålitelig oversikt over den periodemessige fordelingen av gravene. Dette problematiseres ytterligere av et annet forhold; det kan være aspekter med hensyn til gravmaterialet som gjør at materialet fra 900-tallet lettere lar seg datere. Det er ikke usannsynlig at mange av gravene som ikke lot seg datere, stammer fra den tidlige perioden. Et forhold som kan styrke denne

påstanden er det faktum at gravene på det feltet som er best bevart ettersom de er ubrente, og som er utgravet på en mer moderne og nøyaktig måte, viser en jevnere tidsmessig fordeling. De ulike omstendighetene mellom gravfeltene problematiserer også forekomsten av gjenstander i gravene. Små og skjøre gjenstander kan lettere ha kommet bort under de tidlige utgravningene. Særlig problematisk er de mangelfulle opplysningene om brente bein fra kremasjonsgravene. Blindheim foretok i 1974 en kontrollgravning i haugene Ka. 126 og Ka. 127 på Hagejordet. I den første haugen ble det funnet 680 gr. brente bein av et menneske som må ha vært over 20 år. Den andre graven var plyndret, men det ble funnet 65 gram bein. Blant disse var det påfallende mye dyrebein (Blindheim 1981c:79). Gustafson undersøkte som vi har sett Ka. 204 i 1902, og fant tenner av menneske, samt en samling dyrebein hvorav et bein indikerte ku eller okse og to bein indikerte svin. Funnene sannsynliggjør at dette kan ha vært tilfelle også for en del av de øvrige gravene på Søndre og Nordre Kaupang.

På samme måte ser vi en klar overvekt av hybridgraver på Bikjholbergene. På den annen side ser vi at det er en overvekt av manngraver blant hybridgravene på Bikjholbergene, mens tre av de fire hybridgravene på Nordre Kaupang var kvinnegraver. Det kan tenkes at perler i manngraver i mange tilfeller har blitt oversett i de tidlige utgravningene. Dette kan ha flere årsaker. Nøyaktigheten av Nicolaysens utgravninger tilsvarte åpenbart ikke den på Blindheims utgravninger. Hvis vi tar utgangspunkt i dette, er ikke nødvendigvis hybridgravene noe som er typisk for Bikjholbergene. Vi kan konkludere med at det ville være en noe dristig påstand. Det samme gjelder forekomsten av fragmentariske gjenstander. Disse vil forekomme hyppigere der utgravningene er gjort med størst nøyaktighet, noe vi kan se på Bikjholbergene.

Den kanskje mest markante forskjellen mellom de ulike feltene utover skillet mellom kremasjon og inhumasjon, er det svært høye antallet båtgraver på Bikjholbergene. Båtgraver blir ofte oppfattet som tegn på en forestilling om en reise til dødsriket. Om denne forskjellen markerer ulike sosiale samfunnslag, skulle en tro at dette ville være tydeligere i det øvrige gravmaterialet. Det er verdt å legge merke til her at en av de rikeste gravene, Ka. 157, befant seg blant kremasjonsgravene på Søndre Kaupang. I tillegg er det åpenbart at mye materiale er gått tapt i branngravene som en ellers finner i inhumasjonsgravene.

6.1 Gravenes datering i forhold til handelsplassen

Mens selve handelsplassen med fast bosetning foreløpig har blitt datert til annet kvartal av 900-tallet (Pilø 2007b), fortsetter gravfeltene å være i bruk til ca. 970 e.Kr. Av den grunn er det naturligvis problematisk å uten videre anta at gravfeltene har hatt tilknytning til handelsplassen i hele perioden. Det er vanskelig å se noen åpenbare forandringer i gravskikken. Alle gravfeltene har fungert videre utover 900-tallet, der hovedtyngden ligger på første del av århundret. Mye av handelsutstyret i gravene er fra denne perioden. Det er tydelig at gravfeltene ble etablert i forbindelse med grunnleggelsen av handelsplassen, rundt år 800 e. Kr. Det er tidligere blitt spekulert i om de senere gravleggelser har sammenheng med den sesongbaserte handelen, altså at dette dreier seg om personer som har holdt til her på sommeren. Det er, slik Stylegar (2007) også argumenterer, lite sannsynlig at sesongarbeidere på markedsplassen skulle gravlegges der hvis de døde; disse ville snarere bli fraktet hjem for gravleggelse.

Slik jeg ser det, kan det være to løsninger på denne problemstillingen. Handelsplassen kan ha fortsatt å fungere med helårsbosetning lengre enn utgravningene tilsier. Kun en liten del av handelsområdet er blitt utgravet, og den faste bosetningen kan ha fortsatt andre steder på plassen. En annen løsning er at befolkningen rundt handelsplassen også begynte å benytte seg av gravfeltene i tilknytning til handelsplassen, og fortsatte å bruke disse etter at den faste bosetningen på Kaupang forsvant. Blindheim vurderer muligheten av at bondebefolkningen i nærliggende strøk kan ha benyttet gravplassen på Kaupang (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:126). Gravfeltene kan av ideologiske eller samfunnsmessige grunner ha blitt foretrukket som siste hvilested. Lia (2001) har vist hvordan han tolker visse områder av gravfeltene som mer attraktive enn andre. Det er ikke usannsynlig at det også blant befolkningen i området rundt handelsplassen er oppstått et forhold til de store gravfeltene, og at det har knyttet seg visse ideologiske forestillinger til disse feltene. Det er heller ikke usannsynlig at det har vært forbundet med status å bli gravlagt på disse feltene. Den høye forekomsten av importerte gjenstander i gravene lar seg forklare gjennom fortsatt handelsvirksomhet av sesongbasert karakter.

6.2 Hybridgravene

Et høyt antall graver på Kaupang inneholder både gjenstander som relateres til menn, og gjenstander som relateres til kvinner. Blindheim og Heyerdahl kommenterer dette, og ser dette som et tegn på at tradisjonelle kjønnsrollene har blitt utfordret på Kaupang, der samfunnsstrukturen har skilt seg ut fra resten av samfunnet. De vurderer ikke muligheten av at kjønnsrollene i utgangspunktet kan ha vært annerledes enn i samfunnet for øvrig; kanskje var ikke matlaging "kvinnearbeid" på Kaupang, men ble utført av begge kjønn (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:126). I følge Blindheim og Heyerdahls inndeling av kjønnsrelaterte gjenstander (Blindheim et al. 1999;71-119,121-31), faller hele 55 av de totalt 153 gravene inn under definisjonen hybridgraver. Når en legger til at 35 av 153 graver kun inneholdt skjelett, nagler eller en gjenstand, kan dette antallet antagelig bli mye høyere. Dette er et betydelig antall graver, og en del av de kjønnsrelaterte gjenstandene bør på bakgrunn av dette heller få en nøytral status. Allikevel fortjener en del av disse gravene en nærmere vurdering. Som vi har sett, er det ganske vanlig med perler i mannsgraver og økser i kvinnegraver på Kaupang. Her er gravene i hovedsak kjønnsbestemt i forhold til Hofseths kriterier, slik tidligere vist, med ovalspenner eller sverd/spyd som kjønnsindikatorer, kombinert med gjenstander som vanligvis blir relatert til det andre kjønn. En mulighet kan være, som Blindheim og Heyerdahl-Larsen er inne på, at kjønnsrollene har vært annerledes enn tidligere antatt. Denne tolkningen kan imidlertid være problematisk. Kaupang har ikke vært et isolert samfunn, men har derimot hatt kontakt med handelsforbindelser fra svært mange steder. Selv med mange fremmede handelsfolk, må en stor del av disse antas å ha vært knyttet til den skandinaviske kulturen. Ettersom det har eksistert en ganske uniform mote i klesdrakt, smykker og våpen innenfor denne kulturen, ser jeg det som usannsynlig at denne skal ha skilt seg så betraktelig ut på Kaupang. Dette gjelder også til en viss grad arbeidsfordeling, selv om Kaupang her må ha hatt en særstilling. Jeg mener at økser ble assosiert med menn også på Kaupang, og at perler ble assosiert med kvinner. Jeg vil derfor introdusere en annen tolkning av fenomenet.

Flere forhold på gravfeltene kan tyde på at deler av gravgodset opprinnelig ikke har tilhørt den avdøde, men er blitt gitt som gaver fra de etterlatte. Bakgrunnen for denne påstanden ligger først og fremst i hybridgravene, men også andre faktorer spiller en rolle for tolkningen.

Av de daterte gravene kan en få inntrykk av at disse har økt i antall utover på 900-tallet, mens forekomsten av hybridgraver på 800-tallet var ganske beskjeden (figur 11). Dette bildet kan

være misvisende ettersom det generelt finnes flere daterte graver fra 900-tallet på gravfeltene ved Kaupang. En kan heller si at hybridgraver forekommer tilnærmet jevnt i løpet av hele perioden. På samme måte henger antagelig ulikhetene mellom gravfeltene sammen med ulik kvalitet både på graver og utgravningsmetoder. På kremasjonsfeltet Nordre Kaupang fantes det 3 kvinnegraver med øks, men bare en mannsgav med perler. Under de tidligste utgravningene på Kaupang kan en lett tenke seg at perler i mannsgaver kan ha blitt oversett. Derfor tyder lite på at hybridgravene er et fenomen en kan sette i sammenheng med et eller flere bestemte gravfelt, like lite som disse kan forbindes med en spesiell type gravskikk eller kun en del av perioden.

En kan gå ut i fra at det i utgangspunktet har vært langt flere hybridgraver enn de en klarer å definere i dag. Om en regner med det organiske materialet som er gått tapt, ville antallet sannsynligvis vært langt høyere. En ville også kunne identifisere flere gjenstandsgrupper som typiske for hybridgraver i tillegg til øks og perler.

De fleste mannsgavene på Kaupang under kategorien hybridgraver inneholdt perler, men det fantes også en del mannsgaver med spinnehjul og kvinnespenner. En del mannsgaver inneholdt også nål og nålehus og/eller nålebryne, men disse er ikke tatt med under hybridgraver da deres kjønnsrelasjoner er mer usikker. Mannsgaver fra jernalderen med perler er ikke et ukjent fenomen (Johansen 2005:104). Johansen viser hvordan perlene ofte er plassert annerledes i mannsgavene enn i kvinnegravene. Mannsgavene på Kaupang inneholder ofte få perler, på Kaupang har to graver sju perler, resten inneholder færre perler. Det er derfor ikke sannsynlig at det dreier seg om hele perlekjeder. Også i kvinnegravene på Kaupang er det ofte kun noen få perler, men her hender det også at perlene tilsvarer et helt kjede. I følge Johansens avhandling om perler i nordisk jernalder, inneholder 47 % av gravene 10 perler eller mindre. Hun mener at perlene i mange tilfeller har vært del av en større smykkeoppsetning (Johansen 2005:48). Andrew Jones (2002:167) har i sin studie av britiske graver fra bronsealder konkludert med at ca halvparten av gravene inneholdt kun fem perler eller mindre, og kan antas å ikke tilhøre et helt perlekjede. Flere forskere har utelatt graver med få perler når de skulle studere perlegraver. Dermed har alle mannsgavene blitt oversett (Johansen 2005:56). Det kan synes som om perlene har hatt en ulik funksjon i henholdsvis manns- og kvinnegraver. I noen av gravene lå perlene spredt rundt i graven uten noen tilsynelatende orden. Dette kan antyde at perlene ikke har tilhørt et og samme smykke da de ble deponert i graven. Perlene er ofte ulike, både av størrelse, form, farge og dekor.

Perleoppsetningene består ofte av ulike typer perler. Det kan ha vært en mulighet for individuell utvelgelse av de enkelte perler, og det kan også ha vært mulig å variere perleoppsetningene etter behov (Johansen 2005:68). Det kan heller ikke utelukkes at mange av perlene i mannsgravene kommer fra ulike perlekjeder eller fra andre kontekster. Det har blant annet vært påvist perler i skinnpunger som er blitt deponert i graven. Johansen (2005) argumenterer for at perlene har hatt en symbolsk mening utover et uttrykk for mote. Ulike egenskaper kan ha vært knyttet til perlene.

De fleste hybridgraver med kvinner inneholder øks. Noen inneholder også andre typer våpen som spyd, pilespisser eller skjold. Dette er alle gjenstander som tradisjonelt er blitt tilknyttet menn. Økser har ofte blitt tilskrevet ulike symbolske betydninger. Axel Mjærum (2004) ser på neolittiske økser, og argumenterer for at disse er blitt personifisert. Han peker på hvordan øksen har en kropp som er delt inn slik som menneskekroppen, og hvordan øksen tilskrives en biografisk historie der fødsel, liv og død med begravelse hører med til denne biografien. Det er ikke usannsynlig at øksen har hatt en symbolsk betydning også videre inn i jernalder. Det er påfallende hvordan denne gjenstanden synes å gå igjen i kvinnegravene på Kaupang.

Jeg vil tolke hybridgravene som et resultat av en mer omfattende praksis; at de etterlatte ga gaver fra seg selv til den avdøde. På denne måten vil kun deler av gravmaterialet opprinnelig ha tilhørt den avdøde. Denne praksisen vil i tilfelle ha vært langt mer utbredt enn i de hybridgravene vi ser i dag. Om en får gaver fra det motsatte kjønn, vil en også med stor sannsynlighet ha fått gaver fra mannlige pårørende. I hybridgravene ser vi at det som oftest kun dreier seg om noen få gjenstander som kan relateres til det motsatte kjønn. Dette kan delvis forklares med det organiske materialet som er forsvunnet, men dette gir ikke en full forklaring. Antagelig har gavene fra de pårørende oftest begrenset seg til nære familiemedlemmer. Bestemte sosiale normer kan ha vært knyttet til denne praksisen, for eksempel at det har vært vanlig for ektefeller å legge ved noe fra seg selv i graven, eller fra søsken eller foreldre. Kanskje har det vært vanlig at det nærmeste familiemedlemmet fikk denne oppgaven. Om en skal betrakte hybridgravene som tegn på en slik praksis, kan ikke gravmaterialet uten videre tilskrives den avdøde. En øks eller en kniv i en mannsgrav kan også ha vært en gave fra en mannelig pårørende.

6.3 Fragmenterte gjenstander i gravene

Av det fragmenterte materialet i gravene finnes det i hovedsak glass, keramikk og perler, men også vektlodd kan sees som en del av en helhet ettersom de oftest opptrer alene i gravene på Kaupang, mens det noen stader har vært vanlig at vektlodd blir deponert i graver som et sett. Her faller materialet under to kategorier, ettersom fragmenter av glass og keramikk er deler av et helt objekt, mens perler og vektlodd i seg selv er hele gjenstander, samtidig som de er deler av en større helhet (Fowler 2004:71). Hver perle er hele gjenstander som kan inkorporeres i en ny kontekst (Jones 2002). Fowler viser også hvordan gjenstander som for oss er tilsynelatende hele, kan ha vært betraktet som del av en helhet. Flere gjenstander som stammer fra samme enhet av materialet, eller som er laget av samme person, kan sees i tilknytning til hverandre (Fowler 2004:69). På denne måten kan også øksene i gravene betraktes som mulige deler av en helhet. Fragmentering av gjenstander tillater flere personer å ta del i samme ting til samme tid (Fowler 2004:67). Fragmentet av gjenstanden kan forbindes med den hele gjenstanden og dennes biografi, men det kan også sees i sammenheng med situasjonen da gjenstanden ble fragmentert (Fowler 2004:68). Selve fragmenteringen kan ha inngått i et ritual som i seg selv tilfører fragmentet en betydning. Fragmenter kan ha inngått i interaksjon slik som hele objekter, enten med samme betydning som et helt objekt, eller med en egen betydning i seg selv som et fragment. Fragmenter i gravene kan vanskelig betraktes uten sammenheng med gjenstanden som fragmentet en gang var en del av. Fragmenterte gjenstander kan fungere som en indikator for arkeologer på individuell identitet. Selve behovet for å dele opp objekter og plassere dem i en ny kontekst er en essensiell faktor i individuelle samfunn (Fowler 2004:70). Blindheim mente ut i fra utgravningskonteksten at glassfragmentene var blitt deponert i graven som fragmenter. Hun antok gravene det gjelder var ikke var blitt forstyrret (Blindheim 1999d:53, 1999c:123). Videre kan vi se fragmentering av menneskekroppen i mange tilfeller. Partering av kroppen må betraktes som tegn på en form for individualitet. Etter mitt skjønn er det vanskelig å tro at partering av den døde kroppen har blitt foretatt av så praktiske grunner som at liket skulle passe i en kiste (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:120). Andre ideologiske forestillinger ligger antagelig bak slike handlinger. Selv med dagens prisnivå på kister ville dette aldri forekomme i vårt samfunn, fordi det ville bli betraktet som et overgrep mot den døde.

6.4 Dyrebein i gravene

Både brente og ubrente dyrebein ble funnet i inhumasjonsgravene på Kaupang, skjønt det er ikke snakk om store mengder. Forekomsten av bein i de få kremasjonsgraver som er blitt

skikkelig dokumentert, tyder derimot på at dyrebein i kremasjonsgravene ikke har vært uvanlig. En skal dog være forsiktig med slike antagelser ettersom disse gravene er så få. Fower (2004:29-30) viser hvordan personlig identitet i flere kulturer kan knyttes til et dyr eller til delene av et dyr. Dyret kan dermed gis i gave eller ofres, og vil overføre noe av den opprinnelige eierens identitet til den nye eieren. Dyr i gravene på Kaupang kan godt ha fungert som en gave fra andre på samme måte som gjenstander. Variasjonen tilsier at dyr i gravene har hatt flere ulike funksjoner, dyrene kan ha vært en del av gravritualet, for eksempel gjennom ofring eller som gravmåltid. De kan også ha tilhørt den avdøde selv, slik som en del av gjenstandene også har gjort. I en grav (Ka. 305) ble det funnet en bjørneunge. I graven lå det en person, antagelig en ung mann, som i følge osteologiske undersøkelser ikke var mer enn 20 år Heyerdahl-Larsen 1995a:33-34. Dyr kan være knyttet til ulike egenskaper, og mennesker kan i norrøne forestillinger inneha de samme egenskapene som et dyr, i den utstrekning at de *blir oppfattet som dyret*. (Hedeager 2004:246). Bjørnen har blitt tilskrevet egenskaper som kraftig, sterk, og farlig (Hedeager 2004:241-45). Bjørneungen kan symbolisere egenskaper som mannen har hatt – eller egenskaper som han skulle få med seg i sitt neste liv.

6.5 Graver med flere gjenstander av samme type

Også denne typen graver kan indikere gaver fra andre snarere enn den døde eiendeler. I en av hybridgravene fantes det fem ulike kniver. I 31 av de 153 gravene er det funnet flere gjenstander av samme type. Da er ikke gjenstandstyper som ovalspenner i par, perler, nagler, vektlodd og pilespisser tatt med. I mange av disse gravene fantes det flere gjenstandsgrupper som var representert med mer enn én gjenstand. Særlige gjenstander som går igjen er øks, sverd, skjold og kniv. Dette kan tyde på at visse egenskaper har vært knyttet til visse gjenstander, og at noen gjenstander på denne måten er blitt regnet for å være mer egnet som gravgave enn andre. Flere skjold i samme grav kan for eksempel tyde på at en eller flere mannlige slektninger eller andre pårørende har bidratt. Kniver forekommer ofte i kvinnegraver, også her finnes det ikke sjelden mer enn én kniv.

6.6 Kremasjonsgravene

Kremasjon er ofte blitt oppfattet som en raskere måte å frigjøre sjelen på, slik som beskrevet av Ibn Fadlan (1981). Også Snorre beskrev kremasjonsgravskikken; han så denne i forbindelse med Odin og mente den var forbundet med en oppfatning om at veien til Valhall gikk gjennom bålet (Spatacean 2006:47-48). De skriftlige kildene gir dog lite informasjon

som tyder på at det skulle være noen forskjell i etterlivet på grunnlag av gravskikk. Som Holck (1996) har vist, var det vanlig at ikke alle de kremerte beina ble deponert i graven. Det aller meste av beinmaterialet fra kremasjonsgravene på Kaupang er gått tapt, men som tidligere vist, er det i de få tilfeller der beina er blitt registrert, langt mindre bein i kremasjonsgravene enn det som skulle tilsvare et voksent menneske. Denne fragmenteringen kan tyde på en individuell identitetsforståelse (Fowler 2004:70).

6.7 Sammenfatning - gravmaterialets metaforiske betydninger

På Kaupang bærer gravmaterialet tydelige spor etter ritualer som er blitt utført i forbindelse med gravferden. Våpen er blitt hugget eller kastet ned i graven, kroppen er blitt partert. De etterlatte har spilt en aktiv rolle i forbindelse med gravleggingene. Som et ledd i disse ritualene kan vi tenke oss at de nærmeste også har gitt ting til den døde som opprinnelig har tilhørt den selv. Flere faktorer i gravmaterialet kan tyde på dette. Både gjenstander som tilsynelatende har tilhørt en person med motsatt kjønn av den avdøde, forekomsten av flere gjenstander av samme type og fragmenter av gjenstander kan tyde på en slik praksis. Forekomsten av ubrente gjenstander i kremasjonsgraver kan også underbygge tolkningen av gravgaver. Gjenstandene har ikke blitt brent sammen med det øvrige gravgodset, men blitt lagt til senere. I flere av kremasjonsgravene på Kaupang finnes det ubrent materiale blant gravgodset.

I den norrøne verden er sosial interaksjon i form av gaveutveksling ikke et ukjent fenomen. Gaveutveksling betraktes som en integrert del av den sosiale omgangsformen, der mottakeren av gaven forplikter seg ovenfor giveren i en eller annen form (Samson 1991). Ved utveksling forhandles de involverte parter sosiale posisjoner og deres relasjoner til hverandre. Gjenstandene som utveksles fungerer som objektifiseringen av disse forholdene, og blir markører av relasjonene mellom utvekslingspartene (Fowler 2004:54). Gaveutvekslingen kan foregå på flere nivåer. En form foregår mellom likeverdige parter som utveksler graver på samme nivå; når en part har mottatt en gave, forplikter vedkommende seg til å gi en gave tilbake. Utvekslingen kan også foregå mellom to parter som ikke er likeverdige, der for eksempel giveren har en sterkere sosial status enn mottaker, og forventer seg gjengjeldelse i form av tjenester, lojalitet eller andre ting. En gravgave må betraktes som gaveutveksling i sistnevnte forstand, der giver og mottaker åpenbart ikke stiller som likeverdige utvekslingspartnere. En kan tenke seg at den etterlevende gjør opp for uforrettet skyld, eller at vedkommende forventer seg en tjeneste av den avdøde som kun kan utrettes i etterlivet. I et samfunn der en individuell identitet er rådende, vil gavene kunne tilskrives egenskaper som kan

knyttet til giveren. Jones foreslår i forbindelse med de fragmenterte perlekjedene at intakte gravgaver kan vitne om en form for resiprositet; den etterlatte gjør opp en skyld ovenfor den avdøde, mens fragmenterte gjenstander i graven vitner om at resiprositet ikke er nødvendig. Den etterlatte skylder ikke den avdøde noe, og kan dermed tillate seg å beholde en del av perlekjedet som en forbindelse mellom seg og den avdøde (Jones 2002:169)

Kremasjonsgravskikken antyder dividualitet i de tilfeller der deler av menneskebeina er ekstrahert fra gravmaterialet og redistribuert videre i samfunnet (Fowler 2004). Mengden av menneskebein i kremasjonsgravene på Kaupang er uvisst i de fleste tilfeller, men der disse er blitt identifisert, finnes ikke på langt nært bein fra et helt menneske. Det er også påvist flere tilfeller av partering av den avdøde blant inhumasjonsgravene på Bikjholbergene (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b: 16-24).

I følge denne tolkningen fungerer gravgavene som en kommunikasjon mellom den døde og de etterlatte. Dette er en praksis som ser ut til å ha blitt etablert i sammenheng med grunnleggelse av handelsplassen, men som har blitt integrert i befolkningen rundt handelsplassen videre inn i det 10. århundre. Den dividuelle identitetsoppfatningen kan ha vært grunnet på kremasjonsgravskikken der menneskekroppen ikke er blitt betraktet som en intakt og udelelig helhet, men som et divid der deler av de materielle levningene skulle inngå i nye kontekster og redistribuert til samfunnet. Siden har også objekter og muligens dyr blitt betraktet som kommunikasjonsbærere mellom de dividuelle partene. Gjenstandene tilskrives egenskaper i forhold til giverne. Gjenstanden har også en egen biografi, en livshistorie som er uløselig knyttet til gjenstanden. Gjenstandene har blitt tilskrevet ulike metaforiske betydninger av ulike subjekter. Gjenstandene beveger seg dermed mellom ulike metaforiske felt. Disse subjektive betydninger har vært avgjørende for utvelgelse av gravgods. Overgripende samfunnsnormer har bestemt hvilke gjenstandsgrupper som egnet seg best til denne typen kommunikasjon, som for eksempel økser, perler, vektlodd, eller fragmenter av andre gjenstander. Muligens må alle disse gjenstandene betraktes som fragmenter i den forstand at de er deler av en helhet. Denne typen normer representerer den overgripende livsverden som deles av alle individene i samfunnet. Enkelte egenskaper knyttes til visse gjenstander eller gjenstandsgrupper, og dette er kunnskap som deles av hele samfunnet innenfor livsverden. Videre kommer den individuelle utvelgelsen av akkurat hvilke gjenstander som skal deponeres i graven, for eksempel hvilke perler eller hvilket perlekjede som skal deles opp. Her kommer individuelle valg inn i bilde, der de enkelte gjenstander

tilskrives egne biografier. Dette er betydning som tilskrives de enkelte gjenstander innenfor de enkelte menneskers underverden, en individuell underverden innenfor den overgripende livsverden. Flere individer kan tilskrive den utvalgte gjenstanden samme betydninger ut i fra dennes biografi. Disse deler da en underverden. Eksempelvis kan dette dreie seg om personer innenfor samme familie, som alle kjenner til gjenstanden og dennes biografi. Et perlekjede kan vært arvet fra et tidligere familiemedlem, som igjen har fått kjedet i gave eller selv skaffet seg kjedet på en utenlandsreise. Også omstendigheter omkring produksjon og produsent kan tilskrive perlene betydning, vi vet at perler ble produsert på Kaupang (Skre et al. 2000:21). Dette er egenskaper som alle familiemedlemmer kjenner til. Når kjedet deles opp og noen av perlene deponeres i graven, er dette en ny faktor i gjenstandens biografi, og gjenstanden blir tilskrevet en ytterligere egenskap. Den fungerer som en kommunikasjon mellom den avdøde og de gjenlevende. Delen av perlekjedet som finnes hos de etterlevende, kan videre inngå i nye kontekster (Jones 2002). Perlene kan være med å danne et nytt perlekjede, gis bort i gave eller deponeres i en annen grav. Hele tiden vil perlenes sammenheng med perlene deponert i graven følge dem i deres nye kontekst, men perlenes biografi vil kun oppfattes av de individer som har tilgang på denne informasjonen – som deler samme underverden.

Denne tolkningen av gravmaterialet på Kaupang innebærer en oppfatning om en form for dividualitet på Kaupang, i form av det Fowler betegner som *partibilitet*. Dette innebærer en forståelse av individet som sammensatt av ulike aspekter der enkelte egenskaper kan trekkes ut og overføres til andre gjennom for eksempel gjenstander eller dyr. Gjenstandene fungerer som en kommunikasjon mellom individer der identitet stadig forhandles mellom de ulike aktørene. Egenskaper kan tilknyttes og overføres via objekter. Dermed tilskrives også gjenstander egenskaper tilknyttet personer og identitet. Slik LiPuma viser, er det utilstrekkelig å definere kun en form for identitet til fordel for en annen (LiPuma 1998:57). I alle samfunn vil det eksistere en form for individualitet i betydningen unik. Men dette kan være bare en del av en selvdefinert identitet, slik også individualitet i vestlig sammenheng må tilskrives en viss grad av dividualitet. Fenomenet med å knytte visse gjenstander til personer og hendelser er ikke fremmed for oss. Vi har ikke vanskelig for å godta et kjærestepar som bærer på hver sin halvdel av et hengesmykke formet som et hjerte, eller et barnebarn som legger en tegning på kisten til sin bestefar før kisten senkes ned i graven. I livsverden på Kaupang har denne formen for dividualitet stått sterkere og mer artikulert enn den er i vårt samfunns livsverden, der slike egenskaper knyttet til objekter ikke er definert på samme måte. Mye kan tyde på at denne praksisen også har vært utført andre steder, slik for eksempel de oppdelte perlekjedene

indikerer. En må ha i minne at udelt individualitet, slik vi opplever den i vårt samfunn, kun betegner en av flere former for identitet. En større eller mindre grad av individualitet må muligens tilskrives mange nåtidige og forhenværende samfunn, med lokale variasjoner som gir seg utslag i den materielle kulturen.

Identitet er noe som produseres av samfunnet, i en stadig forhandlig mellom enkeltmennesker og samfunn (Fowler 2004:17,37- 42). Ulike former for identitet kan spores i den materielle kulturen. I en studie av identitet og samfunn i forhistorien er en bevisstgjøring av ulike typer identitet en viktig forutsetning. Den moderne vestlige oppfatningen om det udelte og selvrealiserende individet kan ikke uten videre overføres til mennesker i fortiden. Det er i denne oppgaven blitt vist hvordan mennesker også kan ha en delbar identitet, her kalt *dividualitet*.

Resultater av de arkeologiske utgravninger som er foretatt på Kaupang og på Huseby, peker i retningen av at handelsplassen må sees som ledd i en større politisk maktstruktur. Skiringssal på Huseby antas å ha vært et høvdingsetet med kultiske og rettslige funksjoner (Blindheim 1999b; Skre 2007a, 2007b). Handelsplassen Kaupang inngår som et viktig ledd i denne maktstrukturen. Gjenstandsmaterialet fra gravfeltene viser en høy forekomst av importgjenstander, og på bakgrunn av utgravninger på boplassområdet er det påvist produksjon av ulike varer. Samfunnet på Kaupang har antagelig hatt en særegen samfunnsstruktur. Gravfeltene i tilhørighet til Kaupang, viser stor variasjon og har en del uvanlige trekk i forhold til øvrige gravfelt i Skandinavia i denne perioden. Mens kremasjonsgraver var den vanligste skikken i Norge, finner vi på Kaupang et stort inhumasjonsfelt i tillegg til de mer vanlige kremasjonsgravfeltene. En parallell kan sees på handelsplassen Birka, der det også finnes både inhumasjonsgraver og kremasjonsgraver tilknyttet samme plassen (Gräslund 1981). På Kaupang er svært mange gravlagt i båt, og ofte finnes det flere personer i samme båt. Dette er uvanlig i norsk sammenheng. I tillegg har en de mange oppsiktsvekkende mutileringer av kroppen som kommer frem av gravmaterialet (Blindheim og Heyerdahl-Larsen 1995b:116-124).

Gjennom en fenomenologisk undersøkelse av gjenstandsmaterialet fra Kaupangs gravfelt har jeg i denne oppgaven forsøkt å tilnærme meg former for identitet som kan ha blitt dannet på Kaupang. Problemstillingen har blitt belyst i forhold til de metaforiske betydninger som kan ha blitt tilskrevet gjenstandsmaterialet og ritualer forbundet med gravferden. Ved å bruke Alfred Schutz' definisjoner av livsverden og underverdener betraktes gjenstandsmaterialets betydninger i forhold til samfunnet og enkeltmennesker. En gjenstand beveger seg mellom ulike metaforiske felt. Det vil si at gjenstanden tilskrives et sett betydninger av alle

medlemmer av samfunnet som deler en overgripende livsverden, samtidig som gjenstanden også tilskrives andre betydninger av en eller flere personer. Disse personene, som for eksempel bor sammen eller jobber sammen, vil dele en underverden og tilskrive gjenstanden betydning ut i fra sine felles kontekstuelle forutsetninger.

Med dette utgangspunktet vurderes gravmaterialets potensielle betydninger. Noen faktorer ved gjenstandsmaterialet er blitt tolket i den retning at deler av gjenstandsmaterialet opprinnelig kan ha tilhørt de etterlatte, og ikke den døde selv. De etterlatte har hatt behov for å opprettholde en form for kontakt med den døde, der den materielle kulturen har spilt en avgjørende rolle. Den norrøne tradisjonen med gravgods henspiller i seg selv på en oppfatning om at den dødes identitet ikke er forsvunnet, men eksisterer videre i en annen form. Tolkningen om at gjenstandsmaterialet kan være gaver baserer seg på følgende faktorer:

- En del av gravene inneholder både gjenstander som relateres til kvinner og gjenstander som relateres til menn
- Fragmenter av gjenstander eller deler av perlekjeder er blitt deponert i graven.
- Mange graver inneholder flere gjenstander av samme gjenstandstype.

I det en etterlatt har deponert en del av et perlekjedet, må resten av perlekjedet ha inngått i en ny kontekst. Om den etterlatte har beholdt den andre delen av kjedet, vil dette ha skapt et bånd mellom den døde og den levende.

Jeg vil tolke resultatene av denne undersøkelsen i den retning av det har eksistert en form for individuell identitet på Kaupang. Begrunnelsen for dette kan oppsummeres i følgende argumenter:

- Deler av gjenstandsmaterialet er gitt som gaver fra de etterlatte – både i form av fragmenterte og hele gjenstander.
- I forbindelse med gravritualene har det foregått partering av kroppen.
- Tradisjonen med kremasjonsgraver der deler av beina ikke er deponert i graven henspiller i seg selv på en form for individualitet.

Dette trenger ikke være et fenomen utelukkende i forbindelse med Kaupang. Kremasjonsgravskikken har vært den mest dominerende gravskikken i Sør-Skandinavia under yngre jernalder, og det er påvist at deler av de brente beina i de fleste tilfeller ikke er deponert i disse kremasjonsgravene. Fenomenet med perler i mannsgraver er kjent i jernaldergraver også andre steder. Videre undersøkelser av gravmaterialet fra yngre jernalder vil kunne produsere nye tolkninger av enkeltmenneskers selvforståelse i norrøne samfunn. Spekteret av potensielle betydninger knyttet til en gjenstand kan belyse identitet i forhold til både den overgripende livsverden og enkeltmenneskers individuelle livsverdener. En fenomenologisk undersøkelse av det arkeologiske materialet kan på den måten sette forholdet mellom enkeltmennesker og samfunn i et nytt lys.

Figurliste:

Figur 1. Kart over Vestfold.....	Side 4
Figur 2. To oversiktsbilder av Kaupang mot sør.....	Side 5
Figur 3. Oversikt over gravfeltene på Kaupang.....	Side 10
Figur 4. Kart over spredningen av de ulike dominerende gravskikker i Skandinavia....	Side 22
Figur 5. Daterte graver på Kaupang.....	Side 38
Figur 6. Kjønnbestemte graver fra henholdsvis 800-tall og 900-tall.....	Side 39
Figur 7. Oversikt over fordelingen av gravgods fra S. Kaupang.....	Side 40
Figur 8. Oversikt over fordelingen av gravgods på Nordre Kaupang.....	Side 42
Figur 9. Oversikt over fordelingen av gravgods på Lamøya.....	Side 44
Figur 10. Oversikt over fordelingen av gravgods på Bikholbergene.....	Side 46
Figur 11. Oversikt over periodemessig fordeling av hybridgraver.....	Side 54

Litteraturliste:

Andersen, Per S.

1967 Hvorfor kom Vestfold til å danne utgangspunkt for Norges Samling? I *Vestfoldminne*. Tønsberg Aktietrykkeri, Vestfold.

1977 *Samlingen av Norge og kristningen av landet 800-1130*. Universitetsforlaget, Oslo

Bengtsson, Jan.

1993 *Sammenflätningar. Husserls och Merleau-Pontys fenomenologi*. Daidalos, Göteborg.

1999 *Med livsvärden som grund*. Studentlitteratur, Lund.

Blindheim, Charlotte.

1951 Kaupang. *Tjølling Historielag*. Hefte 1. Vestfold.

1953 *Kaupang. Markedsplassen i Skiringssal*. Norsk Arkeologisk Selskap, Oslo.

1960a New Light on Viking Trade in Norway. *Archaeology*. Vol.13, number 4.

1960b Kaupangundersøkelsen etter 10 år. *Viking*. Vol 24, s. 43–68.

1968 Kaupang i Skiringssal. I *Nicolay* Nr. 2 . Universitetet i Oslo, Oslo

1971 Du mer end tusindaars gamle by. Refleksjoner omkring byen under slottsfjellet og Kaupangen ved Viksfjorden. I *Vestfoldminne*. Tønsberg Aktietrykkeri, Vestfold.

1974 Gjennom jerntider-. I *Tjølling Bygdebok*. Bind 1. Tjølling.

1977 In search of the civilized viking: Raider or Trader?. I *Research in Norway 1977*. Norwegian Research Council for Science and the Humanities (NAVF), Oslo.

1978 Vikinger- pirater eller handelsmenn? Noen refleksjoner over importmaterialet fra markedsplassen på Kaupang. *Det norske Videnskabs-akademis årbok 1977*. Det Norske Videnskabs-akademi, Oslo.

1981a Forskningshistorikk og arkivalia. I *Kaupang-funnene Bind I*. Norske Oldfunn XI, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L. Tollnes, s. 11-37. Universitetets Oldsakssamling, Oslo

1981b Kap. 1 B. Bosetningshistorisk riss. I *Kaupang-funnene Bind I*. Norske Oldfunn XI, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L. Tollnes, s. 39-46. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.

1981c Kap. 3 A. Gravskikk. Gruppe 1b. Nicolaysens materiale. I *Kaupang-funnene Bind I*. Norske Oldfunn XI, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L. Tollnes, s. 73-84. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.

1981d Kap. 3 B. Gravskikk. Gruppe 1A. Løsfunn og tilfeldige gravninger. *Kaupang-funnene Bind I*. Norske Oldfunn XI, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L. Tollnes, s. 85-90. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.

1982 The Emergence of Urban Communities in Viking-Age Scandinavia: the Problem of Continuity. I *The Vikings*, redigert av R.T. Farrell. Phillimore, London.

- 1984 *Handelsproblemer i norsk vikingtid*. Reykjavik: National Museum of Iceland, Reykjavik.
- 1992 Kaupang i relasjon til andre nordiske sentra. Et diskusjonsinnlegg. I *Økonomiske og politiske sentra i Norden ca. 400-1000 e. Kr.* Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, Ny rekke (13) 1992. Redigert av Egil Mikkelsen og J. H. Larsen. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1995a Innledning til bind II. I *Kaupang-funnene Bind II. Bikjholbergene/ Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Del A. gravskikk* Norske Oldfunn XVI, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L. Tollnes, s. 9-14. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1995b Kapittel 2. Gravgjennomgang. N. Bikjholberget. *Kaupang-funnene Bind II. Bikjholbergene/ Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Del A. gravskikk* Norske Oldfunn XVI, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L. Tollnes, s. 55-88. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1999a Kapittel 21. Hvordan fungerte handelen?. I *Kaupang-funnene. Bind II. Del B. Oldsaksformer. Kulturhistorisk tilbakeblikk. Del C. Tekstilene*, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Anne Stine Ingstad, s. 149-152. Univeritetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1999b Kapittel 22. Tilbakeblikk. Avsluttende overveielser. Kaupang i Siringssal. Fremvekst. Utvikling. Opphør. I *Kaupang-funnene. Bind II. Del B. Oldsaksformer. Kulturhistorisk tilbakeblikk. Del C. Tekstilene*, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Anne Stine Ingstad, s. 153-164. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1999c Kapittel 17. Kvinneredskaper. I *Kaupang-funnene. Bind II. Del B. Oldsaksformer. Kulturhistorisk tilbakeblikk. Del C. Tekstilene*, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Anne Stine Ingstad, s. 121-132. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1999d Kapittel 11. Smykker, beslag o. a. av fremmed opprinnelse. I *Kaupang-funnene. Bind II. Del B. Oldsaksformer. Kulturhistorisk tilbakeblikk. Del C. Tekstilene*, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Anne Stine Ingstad, s. 47-57. Univeritetets Oldsakssamling, Oslo.
- Blindheim, Charlotte og Roar L. Tollnes
1972 *Kaupang. Vikingenes handelsplass*. Ernst G. Mortensens forlag, Oslo.
- Blindheim, Charlotte og Birgit Heyerdahl-Larsen
1995a *Kaupang-funnene. Bind II. Gravplasser i Bikjholbergene/ Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Del A gravskikk*. Norske Oldfunn XVI, redigert av Charlotte Blindheim og Birgit Hayerdahl-Larsen. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1995b De døde. *Kaupangfunnene. Bind II. Gravplasser i Bikjholbergene/ Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Del A gravskikk*. Norske Oldfunn XVI, redigert av Charlotte Blindheim og Birgit Heyerdahl-Larsen, s. 115-126. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1995c Kapittel 7. Rituelle trekk, magi-spor etter kristen innflytelse. *Kaupangfunnene. Bind II. Gravplasser i Bikjholbergene/ Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Del A gravskikk*. Norske Oldfunn XVI, redigert av Charlotte Blindheim og Birgit Heyerdahl-Larsen, s. 127-134. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1995d Kapittel 5. Gravskikk, sammenfatning av kapitlene 3 og 4. *Kaupangfunnene. Bind II. Gravplasser i Bikjholbergene/ Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Del A gravskikk*. Norske Oldfunn XVI, redigert av Charlotte Blindheim og Birgit Hayerdahl-Larsen, s. 113-114. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1999 Del B. Kronologi-kulturkontakter. I *Kaupang-funnene. Bind II. Del B. Oldsaksformer. Kulturhistorisk tilbakeblikk. Del C. Tekstilene*, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Anne Stine Ingstad, s. 141-148. Univeritetets Oldsakssamling, Oslo.
- Blindheim, Charlotte, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L. Tollnes (red.)
1981 *Kaupang-funnene. Bind I*, Norske oldfunn XI. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.

- Blindheim, Charlotte, Birgit Heyerdahl-Larsen og Anne Stine Ingstad (red.)
1999 *Kaupang-funnene. Bind II. Del B. Oldsaksformer. Kulturhistorisk tilbakeblikk. Del C. Tekstilene.* Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- Bourdieu, Pierre
1977 *Outline of a theory of Practice.* Oversatt av R. Nice. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bourdieu, Pierre og Luïc J.D. Wacquant
1993 *Den kritiske ettertanke.* Oversatt av B. N. Kvalsvik. Trykkeri, Gjøvik.
- Braaten, Helge
1989 Ryttergravene. Politiske strukturer i eldre rikssamlingstid. I *Varia 19.* Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- Brück, Joanna
2001 Body metaphors and technologies og transformation on the English Middle and late bronze Age. I *Bronze Age Landscapes. Tradition and Transformation,* redigert av Joanna Brück, s. 149-160. Oxbow Books, Oxford.
- Christophersen, Axel
1989 Kjøpe, selge, bytte, gi. Vareutveksling og byoppkomst i Norge ca. 800-1100: En modell. I *Medeltidens fødsel.* Wallin & Dalholm Boktrykke AB, Lund
- Clarke, John E.
2000 Towards a better explanation of hereditary inequality: a critical assessment of natural and historic human agents. I: *Agency in Archaeology,* redigert av Marcia-Anne Robbs og John Robb, s. 92-112. Routledge, London og New York.
- Conkey, Margaret W.
1991 Contexts of Action, Contexts of Power: Material Culture and Gender in the Magdalenian. I *Engendering Archaeology. Women and Prehistory,* redigert av Jaon M. Gero og Margaret W. Conkey, s. 57-92. Basil Blackwell, London.
- Conkey, Margaret W og Joan M. Gero (red.)
1991 Tensions, Pluralities and Engendering Archaeology: An Introduction to Gender and Archaeology. I *Engendering Archaeology. Women and Prehistory,* s. 3-30. Basil Blackwell, London.
- Conkey, Margaret W. og Judith D. Spector
1998 Archaeology and the Study of Gender. I *Reader in gender archaeology,* redigert av Kelley A. Hays-Gilpin og David S. Whitley. Routledge, London og New York.
- Dahl, Otto Christian
2002 *Kulturminner: døde levninger eller levende minner?* I Verneideologi : NIKU-seminar 4. februar og 25. april 2002, redigert av Elisabeth Seip. Oslo.
- Dobres, Marcia-Anne og John Robb (red.)
2000 *Agency in Archaeology.* Routledge, London.
- Douglas, Mary og Steven Ney.
1998 *Missing Persons: A Critique of Personhood in the Social Sciences.* University of Californian Press, Berkeley.
- Fadland, Ibn
1981: *Vikingene ved Volga.* Deloversatt av J.B. Simonsen. Wormianum, Høyberg.

- Fowler, Chris
2004 *The archaeology of personhood. An anthropological approach*. Routledge, London.
- Geertz, Clifford
2001 Fra den innfødtes synsvinkel. Om den antropologiske forståelsens egenart i *Hermeneutisk lesebok*, redigert av Sissel Lægrend og Torgeir Skorgan, s. 289-305. Spartacus, Oslo.
- Giddens, Anthony
1979 *New Rules of Sociological Method: a positive Critique of Interpretativ Sociologies*. Hutchinson of London, London.

2000 Kaupang – før nye utgravninger. I *Collegium Medievale* Vol. 13, s. 141-164. Society for Medieval Studies, Oslo.
- Graham-Campbell, James
1994 Cultural Atlas og the Viking World, redigert av James Graham-Campbell. Andromeda Oxford Limited, Oxford.
- Gräslund, Anne-Sofie
1981 Birka IV. *The Burial Costumes. A study of the graves on Björkö*. Bergströms Tryckeri AB, Motala.
- Hedeager, Lotte
2004 Dyr og andre mennesker – mennesker og andre dyr. Dyreornamentikens transcendentale realitet. I *Ordning mot kaos. Studier av nordisk førkristen kosmologi*. Vägar til Midgård, vol. 4, redigert av Anders Andrén, Kristina Jennbert og Catharina Raudvere, s. 219-252. Lund.
- Heyerdahl-Larsen, Birgit
1981 Kapittel 2. Gravfeltene i Kaupang-områdene. I *Kaupang-funnene Bind I*. Norske Oldfunn XI, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L. Tollnes, s. 47-69. Universitetets Oldsakssamling, Oslo

1995 Kapittel 1. Gravgjennomgang S. Bikjholberget/Lamøya. *Kaupangfunnene. Bind II. Gravplasser i Bikjholberget/Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Del A gravskikk*. Norske Oldfunn XVI, redigert av Charlotte Blindheim og Birgit Heyerdahl-Larsen, s. 15-53. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.

1995 Kapittel 3. Gravskikk. S. Bikjholberget/Lamøya. I *Kaupangfunnene. Bind II. Gravplasser i Bikjholberget/Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Del A gravskikk*. Norske Oldfunn XVI, redigert av Charlotte Blindheim og Birgit Heyerdahl-Larsen, s. 89-104. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- Hodder, Ian (red.)
1982 Theoretical Archaeology: a Reactionary View. I *Symbolic and Structural Archaeology*. University of Cambridge, Cambridge.

1999 *Reading the Past. Current Approaches to interpretation in Archaeology*. University of Cambridge, Cambridge.

2000 Agency and individuals in long-term processes. I *Agency in Archaeology*, redigert av Marcia-Anne Dobres og John Robb, s. 21-33. Routledge, London.
- Holck, Per
1996 *Cremated Bones. A Medical-Anthropological Study of an Archaeological Material on Cremation Burials*, andre utgave. Anatomisk Institutt, Universitetet i Oslo.
- Hougen, Ellen Karine
1993 *Kaupang-funnene. Bind IIIB. Bosetningsområdets keramikk*. Norske Oldfunn XIV. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- Husserl, Edmund
1965 *Phenomenology and the Crisis of Philosophy*. Oversatt av Q. Lauer. Harper & Row, Publishers, Inc., London og New York.

- 1980 *Phenomenology and the Foundations of the Sciences*. Oversatt av T.E. Klein og W.E. Pohl. Martinius Nijhoff Publishers, Den Haag, Boston og London.
- 1989 *Ideas Pertaining to a pure Phenomenology and to a Phenomenological Philosophy*. Oversatt av R. Rojcewicz og A. Schuwer. Dordrecht, Borston, London: Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Boston og London.
- 1992 *Cartesianska meditationer. En inledning till fenomenologin*. Oversatt av D. Birnbaum og S.O. Wallenstein. Daidalos, Göteborg.
- 1997 [1950] *Fænomenologiens idé. Fem forelesninger*. Oversatt av P.F. Bundgård. Hans Reitzels Forlag, København.
- Hofseth, Ellen H.
1999 Historien bak handelskvinnen på Kaupang. Kvinnegraver fra vikingtid langs Vestfoldkysten. I *Viking 1999*, s. 101-129. Preutz Grafiske AS, Larvik.
- Ingstad, Anne Stine
1979 To kvinnegraver med tekstiler fra Kaupang. *Universitetets Oldsakssamlings 150 års jubileumsbok 1979*. s. 158-164. Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
1999 Del C. Tekstilene. I Kaupang-funnene, Bind II. Gravplassene i Bikjholbergene/Lamøya. Undersøkelsene 1950-1957. Norske Oldfunn XIX, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Anne Stine Ingstad, s. 219-272. Oldsakssamlingen, Oslo.
- Jensen, Stig
1991 *Ribes Vikinger*. Den antikvarinske Samling, Ribe.
- Johansen, Lise-Marie B.
2005 *Perler I nordiske jernalder. Mote eller mening?* Upublisert Hovedfagsoppgave I Nordisk Arkeologi. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Johnson, Matthew
1999 *Archaeological Theory: an introduction*. Blackwell: Oxford.
- Jones, Andrew
2002: A biography of Colour: Colour, Material Histories and Personhood in the early Bronze Age of Britain and Ireland. I *Colouring the Past. The significance of Colour in Archaeological Research*, redigert av Andrew Jones og Gavin Macgregor, s. 159-174. Berg, Oxford
- Joyce, Arthur A.
2000 The founding of Monte Albán: sacred propositions and social practices. I *Agency in Archaeology*, redigert av Marcia-Anne Dobres og John Robb, s. 71-91. Routledge: London og New York
- Kaliff, Anders
1997 Brandgravskick och föreställningsvärd: en religionarkeologisk diskussion. I *Occasional papers in Archaeology*. Societas Archaeologica Upsaliensis, Uppsala.
- Kopytoff, Igor
2005 [1986] The Cultural Biography of Things. Commoditization as process. I *The social life of things. Commodities in cultural perspective*, redigert av Arjun Appadurai. Andre utgave. Cambridge University Press, Cambridge.
- Kristensen, Steinar
2004 Fra graving til data. Den digitale dokumentasjonen av vikingtidsbyen Kaupang. I *Nicolay nr. 93*. 2004, s. 4-13. Universitetet i Oslo, Oslo.

Lia, Øystein

2001 *Det rituelle rom. En fortolkende analyse av vikingtidens graver og landskap på Kaupang*. Upublisert hovedfagsoppgave i nordisk arkeologi. Universitetet i Oslo, Oslo.

LiPuma, Edward

1998 Modernity and forms og personhood in Melanesia. I *Bodies and Persons: Comparative Views from Africa and Melanesia*, redigert av Andrew Strathern og Michael Lambek, s. 53-79. Cambridge University Press, Cambridge.

Mandt, Gro

1992 Hva styrer våre tolkningsmodeller? Om framveksten av et nytt perspektiv i arkeologisk forskning. I *Kvinner i Arkeologi i Norge 13-14*.

Mauss, Marcel

1990 [1950] *The Gift. The Form and Reason for exchange in Archaic Societies*. Oversatt av W.D. Halls. Routledge, London.

Merleau-Ponty, Maurice

1994 [1945] *Kroppens Fenomenologi*. Gjentrykk. Oversatt av B. Nake. Pax forlag, Oslo.

Meskell, Lynn

1999 *Archaeologies of Social life*. Blackwell Publishers, Oxford.

2002 Archaeologies of Identity. I *Archaeological Theory Today*, redigert av Ian Hodder, s. 187-213. Blackwell Publishers Inc., USA.

Mjærum, Axel

2004 *Å gi øksene liv. Et biografisk perspektiv på slipte flintøkser fra østnorsl tidlig- og mellomneolitikum*. Upublisert hovedfagsoppgave. IAKH.

Moi, Toril

1998 *Hva er en kvinne? Kjønn og kropp i feministisk teori*. Gyldendal, Oslo.

Nicolaysen, Nicolay

1868 Tillæg til "Norske Fornlevninger" [Innberetning om utgravningene på Nordre og Søndre Kaupang]. I *Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring, Aarsberetning 1867:77-91*, Plansje III no 26, Plansje IV and VI. Carl C. Werner & Komp.'s Bogtrykkeri, Kristiania.

Opedal, Arnfrid

2005: *Kongens død i et førstatelig rike. Skipsgravsritualer i Avaldsnes-området og aspekter ved konstituering av kongemakt og kongerike 700-950 e. Kr.* Universitetet i Oslo, Oslo.

Pauketat, Timothy R.

2000 The tradegy og commoners. I *Agency in Archaeology*, redigert av Marcia-Anne Dobres og John Robb, s. 113-129. Routledge, London og New York.

Petersen, Jan

1952 *Vikingtidens redskaper*. Stavanger.

Peirce, Ian

2002 *Swords of the Viking Age*. The Boydell Press, Suffolk.

Pilø, Lars

2007a The Settlement. Date and extent. I *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series, Volume I. Norske Oldfunn Volum XXII, redigert av Dagfinn Skre. Aarhus University Press, Århus. In Press.

- 2007b The Settlement. Character, Structures and Features. I *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series, Volume I. Norske Oldfunn Volum XXII, redigert av Dagfinn Skre. Aarhus University Press, Århus. In Press.
- Resi, Heid G.
1987 Reflections on Viking Age Local Trade in Stone Products. I *Proceedings of the Tenth Viking Congress*, redigert av J. Knirk. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, Oslo.
- 2000 Kaupang, før nye utgravninger. I *Collegium Medivale*, Vol. 13, s. 141-164. Oslo.
- Røthe, Gunnhild
2002 Olav den helliges sverd. Fra gravgods til relikvie. I *Middelalderforedrag fra Olavsdagene 2002*, s. 33-42. Media øst arktrykk.
- Samson, Ross
1991 Economic Anthropology and Vikings. I *Social Approaches to Viking Studies*, redigert av Ross Samson, s. 87-96. Cruithne Press, Glasgow.
- Schütz, Alfred
1966 *Collected Papers III. Studies in Phenomenological Philosophy*. The Hague.
- 1967 [1932]: *The Phenomenology of the Social World*. Oversatt av G. Walsh og F. Lehnert. Illinois: Northwestern University Press, Illinois.
- 1970 *On Phenomenology and Social Relations*. The University of Chicago Press, Chicago og London.
- Skre, Dagfinn
2000 Kaupang-et handelssenter?. I *Collegium Medievale* Vol. 13. s. 165-176. Society for Medieval Studies, Oslo.
- 2007a Introduction. I *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series. Volum I, Norske Oldfunn Volum XXII, redigert av Dagfinn Skre. Aarhus University Press, Århus. In Press.
- 2007b Excavations of the Hall at Huseby. I *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series, Volum I. Norske Oldfunn Volum XXII, redigert av Dagfinn Skre. Aarhus University Press, Århus. In Press.
- 2007c The Skiringssal Thing Site Pjodalyng. I *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series, Volum I. Norske Oldfunn Volum XXII, redigert av Dagfinn Skre. Aarhus University Press, Århus. In Press.
- 2007d The Skiringssal Cemetery. I *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series, Volum I. Norske Oldfunn Volum XXII, redigert av Dagfinn Skre. Aarhus University Press, Århus. In Press.
- 2007e (red.) *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series, Volume I. Norske Oldfunn Volum XXII. Aarhus University Press, Århus. In Press.
- 2007 Exploring Skiringssal 1771-1999. I *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series, Volum I. Norske Oldfunn Volum XXII, redigert av Dagfinn Skre. Aarhus University Press, Århus. In Press.
- Skre, Dagfinn, Lars Pilø og Unn Pedersen
2000 *The Kaupang Excavation Project. Annual Report 2000*. University of Oslo, Oslo.
- 2001 *The Kaupang Excavation Project. Annual Report 2001*. University of Oslo, Oslo.

- Skre, Dagfinn og Frans-Arne Stylegar
2004: *Kaupang vikingbyen. Kaupangutstillingen ved UKM 2004- 2005*. Universitetet i Oslo, Oslo
- Spatacean, Cristina
2006 *Women in the Viking Age; Death, Life after Death and Burial Costumes*. Upublisert masteroppgave I vikingtid og nordisk middelalder. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Stylegar, Frans-Arne
2007 The Kaupang Cementeries Revisited. I The Siringssal Thing Site Pjodalyng. I *Kaupang in Skiringssal*. Kaupang Excavation Project Publication Series, Volum I. Norske Oldfunn Volum XXII, redigert av Dagfinn Skre. Aarhus University Press, Århus. In Press.
- Tansøy, Birgit
2001 *Fisket på Kaupang i vikingtid*. Upublisert hovedfagsoppgave i nordisk Arkeologi. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Taylor, Charles
1995 *Självtolkande djur. I Identitet, frihet och gemenskap. Politisk- filosofiska texter i urval*, redigert av Harald Grimen. Daidalos, Göteborg.
- 2001 Fortolkning i humanvitenskapene. I *Hermeneutisk lesebok*, redigert av Sissel Lægreid og Torgeir Skorgan. Spartacus, Oslo.
- Tilley, Christopher
1982 Social Formation, social Structures and social Change I: *Symbolic and Structural Archaeology*, redigert av Ian Hodder, s. 17-38. University of Cambridge, Cambridge.
- 1999 *Metaphor and Material Culture*. Blackwell, Oxford.
- Tollnes, Roar L.
1981Kapittel 1 A. Den lokale topografi og kommunikasjonsveien. I *Kaupang-funnene Bind I*, redigert av Charlotte Blindheim, Birgit Heyerdahl-Larsen og Roar L.Tollnes (red.) Universitetets Oldsakssamling, Oslo.
- 1998 *Kaupang-funnene. Bind IIIA. Undersøkelser i bosetningsområdet 1956-1974. Hus og konstruksjoner*. Oslo: Univeritetets Oldsakssamling.
- Trigger, Bruce G.
1996 *Arkeologiens Idehistorie*. Oversatt av T. Hanssen. Pax: Oslo.
- Walker, William H. og Lisa J. Lucero
2000 The dispositional history of ritual and power. I *Agency in Archaeology*, redigert av Marcia-Anne Dobres og John Robb, s.130-147. Routledge: London og New York.
- Østerberg, Dag (red.)
1990 Innledning til Østerberg I *Handling og samfunn*, Pax, Oslo.
- Østigård, Terje
2000 Sacrifices of Raw, Cooked and Burnt Humans” i *Norwegian Archaeological Review*, Vol. 33, No. 1.

Appendiks

Appendiks 1, Katalog over gravene på Kaupang, etter Stylegar (2007)

Comprehensive catalogue of grave-finds from Kaupang (by Frans Arne Stylegar)

Abbreviations

Birka I	Arbman 1940–1943
BS	Solberg 1984
Redskaper	Petersen 1951
JP (number)	Petersen 1928
JP type	Petersen 1919
R(number)	Rygh 1885
SK	Skibsted Klæsøe 1999
Valsgärde	Arwidsson 1954

CAT. NO.	MUSEUM NO.	LOCATION	NAME	MONUMENT TYPE	GRAVE-TYPE	BODY TREATMENT	FINDS	DATE	LITERATURE
Ka. 1	C4198–4203	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 47	Barrow	Boat grave?	Cremation	Double-edged sword (JP type M), spearhead (JP type K), axe (JP type H), boss (R562), soapstone vessel, copper alloy ring-pin, hone, textiles, stone, 20 rivets	900–950 Sword: 825–950 Spearhead: 900–950 Axe: 900–950 Boss: 850–950	Blindheim et al. 1981:200
Ka. 2	C4204–4205	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 109	Barrow		Cremation	Sword (JP type M), sword?, axe (JP type E/F)	850–950 Sword: 825–950 Axe: 850–950	Blindheim et al. 1981:200
Ka. 3	C4206–4215	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 113	Barrow		Cremation	2 oval brooches (JP 51), 2 beads (1 cornelian?), iron saucepan, iron frying pan, iron spit?, spindle-whorl, looped hone, 2 sickles, axe (JP type H), horse bit, rivet, iron rod, iron cauldron?, iron rattle	900–950 Oval brooch: <850–950 Axe: 900–950	Blindheim et al. 1981:200–1
Ka. 4	C4216–4224	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 112	Barrow	Boat grave?	Cremation	Double-edged sword (JP type N, ULFBEHRT-blade), double-edged sword, spearhead (BS VII.2A), axe (JP type	900–950 Sword: 850–900 Spearhead: 900–950 Axe: 900–950	Blindheim et al. 1981:201

							H?), boss (R562), sickle, weight (spherical), weight (cubo-octahedric), copper alloy key (symmetric animal style), soapstone vessel, 2 hones, egg-shaped stone, 4 flints, c. 20 rivets	Boss: 850–950 Weight: 860–>1000 Symmetric animal style: <850–950 Soapstone vessel: 900–1000?	
Ka. 5	C4225	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 10	Barrow		Cremation	Pottery (Slavonic), 1 bolt, 6 rivets	800–900? Pottery: 800–900?	Blindheim et al. 1981:201–2
Ka. 6	C4226–4234	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 90	Barrow		Cremation	Double-edged sword (JP type X), iron rattle, spearhead (BS VII.2A), axe (JP type H), 3 bosses (R562), copper alloy scales, weight (cubo-octahedric), sickle, at least 2 soapstone vessels, several hones, flints, scissors, horse bit, 2 rivets, axe, iron handle attachment, knife?, iron mount, iron plate (from cauldron?), pieces of iron	900–950 Sword: 900–1050 Spearhead: 900–950 Axe: 900–950 Bosses: 850–950 Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:202–3
Ka. 7	C4235–4236	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 92	Barrow		Cremation	Boss (R562), horse bit, cruciform mount of iron, iron fragments, soapstone vessel, double-edged sword?, arrowhead?, sickle?	900–950? Boss: 850–950 Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:203
Ka. 8	C4237–4243	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 91	Barrow		Cremation	Sword (JP type H), spearhead (BS VII.1B), axe, boss (R562), arrowhead (R535?), copper alloy scales, 3 weights (spherical), weight (unknown type), copper alloy ring-pin, copper alloy bell, soapstone vessel, several hones, flints, iron handle, horse bit, knife?, sickle?	900–950 Sword: 800–950 Spearhead: 900–950 Boss: 850–950 Weight: 860–>1000 Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:203–4
Ka. 9	C4244	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 84	Barrow		Cremation	Pieces of iron frying pan or cauldron, rivet, horse bit, egg-shaped stone, iron socket, pieces of iron		Blindheim et al. 1981:204

Ka. 10	C4245–4251	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 85	Barrow		Cremation	2 oval brooches (JP 51), 2 beads (glass), spindle-whorl of soapstone, axe (JP type K), sickle, soapstone vessel, iron sword-beater, horse bit, iron hook, casket handle, iron rod, rectangular iron mount, hone, 2–3 rivets	900–1000 Oval brooches: <850–950 Axe: 900–1000 Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:204
Ka. 11	C4252–4253	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 18	Barrow		Cremation	Axe (JP type G/H), 2 soapstone vessels, fragmentary iron cauldron, rivets, sickle, scissors	900–950? Axe: 850–950 Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:204
Ka. 12	C4254	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 19	Barrow	Boat grave?	Cremation	4 rivets		Blindheim et al. 1981:204–5
Ka. 13	C4255	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 26	Barrow		Cremation	Sickle, iron rod, 11 rivets, iron rod (tang for arrowhead?), fragmentary iron cauldron, spearhead?		Blindheim et al. 1981:205
Ka. 14	C4256–4259	N. Kaupang	Nicolasyens Haug 94	Barrow		Cremation	Iron sword-beater, iron handle, sherds of pottery (tatinger ware), sherds of pottery, rivets, horse bit, sickle	800–900? Pottery: 800–900?	Blindheim et al. 1981:205
Ka. 15	C4260	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 100	Barrow		Cremation	Hone, iron rivet		Blindheim et al. 1981:205
Ka. 16	C4261–4265	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 77	Barrow		Cremation	2 oval brooches (JP 51), textiles, iron sword-beater, scissors, spindle-whorl of burnt clay, axe (JP type H), sickle, horse bit, (harness) mount	900–950 Oval brooches: <850–950 Axe: 900–950	Blindheim et al. 1981:205
Ka. 17	C4266	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 11	Barrow		Cremation	Fragment of natural stone		Blindheim et al. 1981:206
Ka. 18	C4267	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 57	Barrow		Cremation	Rivet, pieces of iron		Blindheim et al. 1981:206
Ka. 19	C4268	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 35	Barrow		Cremation	Spearhead (JP type M/K), iron fragment	900–1000 Spearhead: 900–1000	Blindheim et al. 1981:205
Ka. 20	C4269	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 70	Barrow		Cremation	Adze, 2 rivets		Blindheim et al. 1981:206
Ka. 21	C4270	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 69	Barrow	Boat grave?	Cremation	Fragmentary iron cauldron, arrowhead, 1 or 2 iron socket, iron ring, iron file?, fragmentary		Blindheim et al. 1981:206

							iron mount, hone, several rivets		
Ka. 22	C4271–4275	N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 60	Barrow		Cremation	Bead (glass), iron sword-beater, soapstone vessel, sickle, horse bit, iron escutcheon, rim mount for iron cauldron?, rivet or bolt, iron fragment, iron brace, spearhead?, spherical stone	900–1000? Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:206–7
Ka. 23		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 16	Barrow		Cremation	Soapstone vessel	900–1000? Soapstone vessel: 900–1000?	Ab. 1867:78
Ka. 24		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 28	Barrow		Cremation	Rivets		Ab. 1867:78
Ka. 25		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 32	Barrow		Cremation	Rivet		Ab. 1867:79
Ka. 26		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 33	Barrow		Cremation	2 rivets		Ab. 1867:79
Ka. 27		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 36	Barrow		Cremation	Sword		Ab. 1867:79
Ka. 28		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 41	Barrow		Cremation	Iron fragments		Ab. 1867:79
Ka. 29		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 45	Barrow		Cremation	Pottery		Ab. 1867:79
Ka. 30		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 48	Barrow		Cremation	Rivets		Ab. 1867:79
Ka. 31		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 52	Barrow		Cremation	Rivets		Ab. 1867:79
Ka. 32		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 59	Barrow		Cremation	Rivet, iron fragment		Ab. 1867:79
Ka. 33		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 64	Barrow		Cremation	Rivets		Ab. 1867:80
Ka. 34		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 83	Barrow		Cremation	Soapstone vessel	900–1000? Soapstone vessel: 900–1000?	Ab. 1867:80
Ka. 35		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 86	Barrow		Cremation	Rivets		Ab. 1867:81
Ka. 36		N. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 114	Barrow	Boat grave	Cremation	C. 50 rivets		Ab. 1867:86
Ka. 37	K/XXIII, K/XXIVd	N. Kaupang		Barrow?	Boat grave	Cremation	Double-edged sword (JP type H), adze, iron cauldron, boss (R562), at least 6 arrowheads (5 similar to R539, 1 similar	850–900 Pottery: 800–900? Sword: 800–950 Axe: 850–>900	Blindheim et al. 1981:221–2

							to R535), 2 sickles, 2–3 iron keys, 2 iron hooks, pottery (Tating Ware), pottery (Badorf Ware), mosaic tesserae, 4 beads, hone, iron slag, pieces of iron, rivets, nails, axe (JP type G)		
Ka. 125	C4317	Hagejordet		Barrow		Inhumation?	Glass pseudo-cameo inlay, axe	800–900 Pseudo cameo: 775–825	Blindheim et al. 1981:211–12
Ka. 126	K/XXXV	Hagejordet	Nicolaysen's Barrow 1?	Barrow	Boat grave	Cremation	Equal-armed silver brooch (unica?), c. 20 beads, copper alloy tweezers, weight (spherical), sheet copper alloy, 3–4 bone combs, iron hinge, rivets, slag	900–1000 Tweezers: 900–1000 Weight: 860–>1000	Blindheim et al. 1981:222–3
Ka. 127	K/XXXVI	Hagejordet	Nicolaysen's Barrow 2?	Barrow	Boat grave	Cremation	Bead (glass), spherical lead object, knife, iron point, rectangular iron mount, iron fragments, iron strike-a-light?, rivets, nails, slag, cremated animal bone		Blindheim et al. 1981:223
Ka. 130	K/XXII	Hagejordet		Flat grave?	Boat grave	Cremation	2 horse bits, sickle, 2–3 beads (glass), rivets, nails		Blindheim et al. 1981:221
Ka. 150	C2270–2280 I	S. Kaupang		Barrow		Cremation	Single-edged sword (JP type H), axe (JP type B), boss (type Galgenberg), spearhead (BS V.3)	800–850 Sword: 800–950 (H) Axe: 700–850 Boss: 650–>800 Spearhead: 750–800	Blindheim et al. 1981:211
Ka. 151	C2270–2280 II					Cremation	Sword (JP type O), copper alloy thistle brooch—symmetric animal style, 2 soapstone vessels (weapon knife?, bead (glass), scythe, adze, hone, rivets, nails, iron file?, piece of iron—these objects derive from either of the two graves)	900–950 Sword: 875–950 Symmetric animal style: <850–950 Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:211

Ka. 152		S. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 1	Barrow		Cremation	Rivets		Ab. 1867:87
Ka. 153	C4286	S. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 2	Barrow		Cremation	Spearhead (JP type K?), arrowhead, 3–4 rivets	900–950? Spear: 900–950?	Blindheim et al. 1981:207
Ka. 154	C4287–4288	S. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 4	Barrow		Cremation	Bead (glass), spindle-whorl of stone, rivet		Blindheim et al. 1981:207
Ka. 155	C4289–4290	S. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 5	Barrow		Cremation	Copper alloy key, sherds of pottery (Rhinish)		Blindheim et al. 1981:207
Ka. 156	C4291–4292	S. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 7	Barrow		Cremation	Iron forging hammer, hone, rivets, sword?		Blindheim et al. 1981:207
Ka. 157	C4293–4315	S. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 6	Barrow	Boat grave?	Cremation	Double-edged sword (JP type H, ULFBEHRT-blade), spearhead (BS VI.3A), axe (JP type D), boss, 2 arrowheads (1 similar to R540?, 1 similar to R545), iron rattle (R462), 2 stirrups, copper alloy horse bit, copper alloy swivel (from a dog lead?), copper alloy bell, copper alloy button from a horse harness?, copper alloy animal head from a horse harness?, sickle, 2 knives, iron rasp, iron spoon auger, iron tool (indeterminable type), 2 iron hasps for a chest (Oseberg type), fragmentary iron mount for a chest (Oseberg type), 2 pieces of sheet iron, iron lock spring, iron rod, iron key?, iron mount, iron hinge, iron clamp, fragmentary iron cauldron, at least 12 rivets, object of whalebone (cord tightener?), hone, ornated iron mount (from a sword scabbard?), 4 curved iron pieces, iron ring with clamp, scythe?, 2 fishing hooks?, spearhead,	800–850 Sword: 800–950 Spearhead: 800–900 Axe: 800–850 Rattle: 800–>900	Blindheim et al. 1981:207–9

							fragmentary shield-grip?, iron handle, iron rod, several iron pieces		
Ka. 158		S. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 8	Barrow		Cremation	Rivets		Ab. 1867:90
Ka. 159		S. Kaupang	Nicolaysen's Barrow 9	Barrow		Cremation	Rivets		Ab. 1867:90
Ka. 160	C15214–15218	S. Kaupang		Barrow	Boat grave	Cremation	Double-edged sword, knife, strike-a-light with copper alloy mount (symmetric animal style), sickle, hasp, key, fragmentary iron cauldron, lock mount, mount for chest (type Oseberg), handle for iron cauldron, scutcheon, key?, hook-shaped iron object, iron bolt, rivets	850–950 Symmetric animal style: <850–950	Blindheim et al. 1981:212
Ka. 161	C15219	S. Kaupang		Barrow			Fragments of 1 or 2 oval brooches (JP 37)	800–850 Oval brooches: 800–850	Blindheim et al. 1981:212
Ka. 163		S. Kaupang		Barrow			Indeterminable iron objects, rivets		Ab. 1890:78
Ka. 164		S. Kaupang		Barrow			Indeterminable iron objects, rivets		Ab. 1890:78
Ka. 165	C33255	S. Kaupang		Barrow (the object may or may not derive from Ka. 163 or Ka. 164)			Axe (JP type H)	900–950 Axe: 900–950	Blindheim et al. 1981:220
Ka. 166	Lost find	S. Kaupang		Flat grave?		Cremation	Scissors		Blindheim et al. 1981:66
Ka. 167	Lost find	S. Kaupang	Kristensen's A390	Barrow			Iron fragments, soapstone fragments, hone		Kristensen 2005:24
Ka. 200	C5508–5509	Lamøya		Flat grave?			Soapstone vessel, spearhead?, flint?	900–1000? Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:212
Ka. 201	C15010–15011	Lamøya		Flat grave		Cremation	Double-edged sword (JP type Q), soapstone vessel	900–1000 Sword: 900–1000 Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:212
Ka. 202	C17719–17722	Lamøya		Flat grave		Cremation	Spearhead (BS VII.2B), axe (JP type G), axe (JP	900–950	Blindheim et al. 1981:212

							type E), soapstone vessel, rivet	Spearhead: 900–1000 Axes: 850–>900	
Ka. 203	C21843, 21960	Lamøya	Gustafson's Barrow 1	Barrow	Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 42), textiles (wool), Equal-armed silver brooch, strike-a-light, Thor's hammer?, strap buckle, scutcheon, knife, rivets, nails, fishing hook, 8 beads (7 glass, 1 cornelian)	800–900 Equal-armed brooch: 750–850? Oval brooches: 825–850	Blindheim et al. 1981:213
Ka. 204	C21960 I				Boat grave (with cremated animal bones)	Cremation	Spearhead (JP type B/C), 2 arrowheads (1 similar to R539), knife, iron spoon-auger, sickle, scissors?, file, iron fragments, arrowhead?, handle attachment for wooden bucket, iron hook, arrowhead?, sherds of pottery, 4 beads (glass), stave from wooden bucket, fragmentary oak keel-plank from a boat, c. 240 rivets, 2 oval hammer-stones, flint nodule, iron fragments	800–900 Spearhead: 800–950 Stratigraphy: predating Ka. 203	Blindheim et al. 1981:214–5
Ka. 205	C21960 II	Lamøya	Gustafson's Barrow 2	Barrow		Cremation	Piece of iron, horse bit, rivets, glass stave, 5 beads		Blindheim et al. 1981:215
Ka. 206	C27148	Lamøya		Flat grave?		Inhumation?	Soapstone vessel, 3 beads (3 glass), iron cauldron	900–1000? Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1981:216
Ka. 207		Lamøya		Flat grave			Lost find: Sword, 2 axes, several "brooches", 3 hones		Blindheim et al. 1981:65
Ka. 208	C27220 (Grave I)	Lamøya		Flat grave		Inhumation?	Sword (JP type H), sword, axe (JP type E), axe (JP type F), boss (R562), copper alloy penannular brooch (symmetric animal style), 2 hones	900–950 Sword: 800–950 Axe: 850–> 900 (E) Axe: 900–1000 (F) Boss: 850–950 Symmetric animal style: før 850–950	Blindheim et al. 1981:216

Ka. 209	C27220 (Grave II)	Lamøya		Flat grave			Axe (JP type G/H)	850–950 Axe. 850–950	Blindheim et al. 1981:216
Ka. 210	C27220 (Grave III)	Lamøya		Flat grave		Inhumation?	2 oval brooches (JP 37), textiles (linen, wool), horse-shaped copper alloy brooch (assymetric animal style), copper alloy needle case	800–850 Oval brooches: 800– 850 Assymetric animal style: 775–850	Blindheim et al. 1981:216
Ka. 218	K/X	Lamøya	Dorteaugen	Barrow		Inhumation?	Jet ring, bead (glass), bone gaming-piece, spindle-whorl, iron needle, sickle-shaped cutting tool, tongue- shaped strike-a-light (symmetric animal style—Birka I, Taf. 145:6), 2 iron rings, rivet, clamp, hook, wooden remains of floorboard, dog rib, c. 180 rivets	<850–900? Tongue-shaped strike-a-light: 800– 900? Symmetric animal style: <850–950	Blindheim et al. 1995:51–2
Ka. 219	K/XXVII	Lamøya		Flat grave		Inhumation	2 oval brooches (JP 51), cruciform Insular copper alloy mount, 8 beads (glass), soapstone vessel, iron frying pan (R430), iron key (R459), sickle, small iron ball, one or more knives, rivet, undeterminable iron fragments, iron slag, wooden cask, textiles (linen, wool)	<850–950 Oval brooches: <850– 950	Blindheim et al. 1995:52–3
Ka. 229		Lamøya		Lost find from barrow			Rivets, etc.		Blindheim et al. 1981:63
Ka. 230		Lamøya	Gustafson's Barrow 3	Barrow			Rivets, etc.		Blindheim et al. 1981:63
Ka. 250	C27740A, K/XXIVe-g?	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave, double grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), textiles (wool, linen?), Equal-armed brooch (assymetric animal style), Insular strap buckle with copper alloy mount, double-edged sword, spearhead, scythe, spindle-whorl of soapstone, horseshoe	800–900 Strap buckle: 850– 900? Oval brooches: 800– 850 Assymetric animal style: 775–850 Trefoil brooch: 750–	Blindheim et al. 1981:216–7

							(Clark 1995 type 1?, probably later intrusion), c. 160 rivets, scissors, knife, iron key, animal bone (<i>equus</i>) (copper alloy key), (hone), (copper alloy trefoil brooch—SK type 1)	825	
Ka. 251	C27740B	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave		Oval brooch (JP 37)	800–850 Oval brooch: 800–850	Blindheim et al. 1981:217
Ka. 252	C27997 grave A	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave	Inhumation?	Double-edged sword (JP type X), sword?, spearhead (BS VII.2C), axe (JP type E), boss (R 562), 8 arrowheads, knife, knife?, sickle?, strike-a-light, scissors, knife, knife, lock, 2 knives?, fishing hook, pieces of iron, soapstone sinker, 5 beads (4 glass, 1 amber), 7 flints pieces of coal blend, c. 135 nails and rivets, animal teeth (<i>equus</i>), soapstone vessel	900–950 Sword: 900–1050 Spearhead: 900–1000 Boss: 850–950	Blindheim et al. 1981:217–8
Ka. 253	C27997 grave B	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), oval brooch (JP 27), textiles (wool), iron sword-beater, soapstone vessel, boss (R562), arrowhead (R540?), soapstone vessel, hone, rivets, (Insular mount of gilt copper alloy?)	800–900 Oval brooches: 800–850 (JP 37) Oval brooch: 775–825 (JP 27) Boss: 850–950	Blindheim et al. 1981:219
Ka. 254	C27997 grave C	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), copper alloy equal-armed brooch (SK type 3), copper alloy rectangular brooch (symmetric animal style), 4 copper alloy arm rings (bracelets) (3 JP 185, 1 R 709), copper alloy chain from necklace, copper alloy spiral from necklace, copper alloy	800–850 Arm rings: 800–850 Oval brooches: 800–850 Symmetric animal style: <850–950 Equal-armed brooch: 875–950	Blindheim et al. 1981:219

Ka. 255	K/1950 grave I				Boat grave, possibly in same boat as Ka. 254	Inhumation	cord, textiles (wool), copper alloyring, 18 beads (13 glass, 4 amber, 1 silver), sickle, arrowhead?, knife Double-edged sword (JP type H), spearhead, iron sword-beater?, boss (R564), iron handle, boss?	800–850 Sword: 800–950 Boss: 800–850	Blindheim et al. 1995:61
Ka. 256	K/1950 grave II	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave?	Inhumation?	Double-edged sword (JP type M), spearhead (BS VII.2B), Kesselgabel (Valsgårde 8 Taf. 31 nr 556), boss (R562), boss?, crampon?, hone	900–950 Sword: 825–950 Spearhead: 900–1000 Boss: 850–950	Blindheim et al. 1995:61–2
Ka. 257	K/1950 grave III	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave?	Inhumation	Double-edged sword (JP type H), spearhead (BS VII.2C), boss (R562), knife/arrowhead, 2 scissors, lock with scutcheon, iron hinge, looped needle case, tweezers, strike-a-light (R462), needle hone, sword?, spearhead?, scythe	900–950 Sword: 800–950 Spearhead: 900–1000 Boss: 850–950 Tweezers: 900–1000	Blindheim et al. 1995:62–3
Ka. 258	K/1950 grave IV				Boat grave?	Inhumation	Sword (JP type E), spearhead (BS VII.2B)	900–1000 Sword: 800–tall Spearhead: 900–1000	Blindheim et al. 1995:63–4
Ka. 259	K/1950 grave V				Boat grave? Probably in same boat as Ka. 257–258	Inhumation	Copper alloy coin brooch, copper alloy fragments (oval brooch?), knife (Redskaper fig. 110), needle hone, iron cauldron/bowl (Redskaper fig. 198), soapstone vessel (R729), sickle, textiles (wool)	900–1000? Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1995:63
Ka. 260	K/1950 grave VI	Bikjholberget		Flat grave	?	Inhumation?	Sword (JP type X), (knife?), (fishing hook?)	900–1000 Sword: 900–1050	Blindheim et al. 1995:64
Ka. 261	K/1950 grave	Bikjholberget		Flat grave	?	Inhumation?	Axe (JP type D/E), boss	850–950	Blindheim et al.

	VII						(R562), tang, cork, iron fragments	Axe: 800–>900 Boss: 850–950	1995:64–5
Ka. 262	K/1952 grave I	Bikjholberget		Flat grave,	Boat grave, double grave (infant)	Inhumation	Double-edged sword (JP type M), axe (JP type K), knife, boss, leather purse?, rivets, weight?	900–950 Sword: 825–950 Axe: 900–1000	Blindheim et al. 1995:66–7
Ka. 263	K/1952 grave II	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave		Sword (JP type L), (spearhead—JP type K?), (axe?), (2 beads?)	900–950 Sword: 850–950 Spearhead: 900–950	Blindheim et al. 1995:67
Ka. 264	K/1954 grave IV				Boat grave, possibly in same boat as Ka. 263		Sword (JP type H), spearhead (JP type E?), axe (JP type G/H), knife, sickle, mount for casket?, strike-a-light, copper alloy ring-pin, 2 small Insular copper alloy objects (manuscript turners?), copper alloy button, ornament of copper alloy or silver, 3 pieces of silver (Hacksilver?), 2 tongue-shaped mounts of sheet copper alloy (strap ends?), 2 soapstone vessels, (axe—JP type A?), (forging hammer?), (needle hone?)	800–900 Spearhead: 800–900 Axe (G/H): 850–950 Axe (A): 700–850 Sword: 800–950	Blindheim et al. 1995:79
Ka. 265	K/1953 grave I	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), 2 beads (rock chrystal), spindle-whorl, knife, slag?, iron fragment?, textiles (wool, linen)	800–850 Oval brooches: 800–850	Blindheim et al. 1995:67–8
Ka. 266	K/1953 grave VIII				Boat grave, possibly in same boat as Ka. 265	Inhumation	Sword (JP type H)	800–950 Sword: 800–950	Blindheim et al. 1995:74
Ka. 267	K/1953 grave II	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave, seated burial?	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), feathers/down, Equal-armed brooch (SK type 1), 10 beads (glass), 37 rivets, textiles (wool)	800–850 Oval brooches: 800–850 Equal-armed brooch: 800–850	Blindheim et al. 1995:68–9
Ka. 268	K/1953 grave III	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), copper alloy rectangular	800–850	Blindheim et al. 1995:69–70

							strap buckle, rectangular Insular book mount of copper alloy, copper alloy needle, 19 beads (glass), spindle-whorl, 2 knives, 14 rivets, textiles (wool)	Oval brooches: 800–850	
Ka. 269	K/1953 grave IV	Bikjholberget		Flat grave	Log coffin	Inhumation	Axe (JP type A), knife, pottery, 4 nails	800–850? Axe: 700–850	Blindheim et al. 1995:70
Ka. 270	K/1953 grave V	Bikjholberget		Flat grave	Chamber with coffin?	Inhumation	Sword (JP type M), axe (JP type G/H), sickle/scythe, hone, brooch, 4 beads (glass), spearhead (JP type K?), hone, bolt, lock mount, knife, hand-made pottery (North-sea type), rivets, smoothing stone?, textiles (gold thread), animal teeth (<i>equus</i>), (trefoil brooch—SK 3)	900–950 Sword: 825–950 Axe: 850–950 Spearhead: 900–950 Trefoil brooch: <850–>900	Blindheim et al. 1995:70–2
Ka. 271					Wooden coffin?	Inhumation	Axe (JP type H), knife (Redskaper fig. 104), knife, animal teeth (<i>equus</i>)	900–950 Axe: 900–950	
Ka. 272	K/1953 grave VI	Bikjholberget	Constantia	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Axe (JP type G), knife (Redskaper fig. 107?), oval brooch?, fragment of pottery, needle hone, bead (glass), penannular copper alloy brooch (JP 231), tongue-shaped strike-a-light with copper alloy mount (JP 146/147—symmetric animal style)	850–900? Axe: 850–>900 Tongue-shaped strike-a-light: 800–900? Symmetric animal style: <850–950	Blindheim et al. 1995:72–3
Ka. 273	K/1953 grave VII	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave?	Inhumation?	Sword (JP type H)	800–950 Sword: 800–950	Blindheim et al. 1995:73–4
Ka. 274		Bikjholberget		Flat grave	Grave without coffin	Inhumation	Skeleton		Blindheim et al. 1995:74
Ka. 275		Bikjholberget		Flat grave	Grave without coffin	Inhumation	Skeleton		Blindheim et al. 1995:75, nr 1
Ka. 276		Bikjholberget		Flat grave	Grave without coffin	Inhumation	Skeleton		Blindheim et al. 1995:75, nr 2
Ka. 277	K/1954 grave	Bikjholberget	Felt Veien,	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Sword (JP type M),	950–1000	Blindheim et al.

	I		Albertina				spearhead (JP type E?), boss (R563), knife (Redskaper fig. 107), spearhead, sickle, Penannular iron brooch, clamp, rivets, soapstone vessel (R724), glass sherd (from beaker?), rivets and nails	Sword: 825–950 Spearhead: 800–900 Boss: >950	1995:76–7
Ka. 278	K/1954 grave II	Bikjholberget	Felt Veien	Flat grave	Log coffin	Inhumation	Sword (JP type M), spearhead, axe (JP type G), knife (Redskaper fig. 106), penannular copper alloy brooch (Birka I Taf. 52, 3, 5 and 6), hone	850–950 Sword: 825–950 Axe: 850–>900	Blindheim et al. 1995:77–8
Ka. 279	K/1954 grave III	Bikjholberget	Felt Fjellet	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Sword (JP type O), spearhead (BS VII.2C), boss (R562), knife, copper alloy buckle-tongue (Birka I fig. 458), hone, flint, 2 long nails, rivets, bead (glass), indeterminable iron pieces	900–950 Sword: 875–950 Spearhead: 900–1000 Boss: 850–950	Blindheim et al. 1995:78–9
Ka. 280	K/1954 grave V	Bikjholberget	Felt Veien	Flat grave	Chamber grave?	Inhumation	Cruciform silver pendant, 7 beads (5 glass, 2 amber), knife, arrowhead, iron object, silver coin?	900–1000? Silver pendant: 900–1000?	Blindheim et al. 1995:81
Ka. 281	K/1954 grave VI				Chamber grave? Ka. 280 and 281 may or may not constitute one grave	Inhumation	Axe (JP type K?), scythe, knife (Redskaper fig. 107), handle, flint, 2 beads (1 glass), needle hone, soapstone vessel (R729), mount for a casket, hone, rivets and nails	900–1000? Axe: 900–1000? Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1995:81
Ka. 282	K/1954 grave VII	Bikjholberget	Felt Veien	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Spearhead, axe (JP type I), knife (Redskaper fig. 107), crampon (Birka I Taf. 39, 1–2), 2 mounts shaped like miniatyre axes, hook, flint, hook and mount for casket, spindle-whorl (Redskaper fig. 164), lock (Birka I Taf. 273, 1a-c), burnt wood, 2	900–1000 Axe: 900–1000 Weight: 860–>1000	Blindheim et al. 1995:82

							beads (1 glass, 1 rock chrystal), 2 weight (spherical), rivets, (knife?), (bone spindle-whorl?), (soapstone spindle-whorl?)		
Ka. 283	K/1954 grave VIII	Bikjholberget	Felt Fjellet	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Oval brooch (JP 51), oval brooch (Berdal), oval brooch (Style III/E), copper alloy drinking horn mount, soapstone vessel, loom weight, textiles (wool)	850–950? Blindheim: 900–950 Oval brooch: <850–950 (JP 51) Oval brooch: 775–850 (Berdal) Oval brooch: 750–800 (style III/E) Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1995:82–3
Ka. 284	K/1954 grave IX	Bikjholberget	Felt Fjellet	Flat grave	Boat grave, seated burial?	Inhumation	2 oval brooches (JP 51), axe (JP type K), axe (JP type K), knife (Redskaper fig. 104?), spindle-whorl, 3 beads (1 glass, 2 amber), spindle-whorl, fragmentary glass beaker, textiles, animal teeth (<i>equus</i>)	900–950 Oval brooches: <850–950 Axe: 900–1000	Blindheim et al. 1995:83
Ka. 285	K/1954 grave X	Bikjholberget	Felt Fjellet	Flat grave	Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 51), axe (JP type H), iron cauldron (R731), soapstone vessel (R729), key (Birka I Taf. 270 2Bg3), small ring, mount from casket, knife, scissors, needle hone, soapstone vessel, knife, knife, handle, knife, indeterminable piece of iron, 2 beads (glass), spindle-whorl of amber, mount, heckle?, textiles (wool)	900–950 Oval brooches: <850–950 Axe: 900–950	Blindheim et al. 1995:83–4
Ka. 286	K/1954 grave XI				Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), trefoil brooch (symmetric animal style), trefoil brooch (SK type 3), 2 beads (1 cornelian, 1 amber), belt buckle	850–900 Oval brooches: 800–850 Trefoil brooch: <850–>900	Blindheim et al. 1995:85

Ka. 287	K/1954 grave XII				Boat grave	Inhumation	(Redskaper fig. 272), belt buckle, 2 hones, 3 soapstone fragments, rivet, textiles (wool) Spearhead (JP type E?), axe (JP type D), 2 iron gaffs (Redskaper fig. 152), knife, knife, lead sinker (Redskaper fig. 146), hone, bead (amber or cornelian), soapstone vessel, (sword JP type H possibly from this grave)	800–850 Spearhead: 800–900 Axe: 800–850	Blindheim et al. 1995:85–6
Ka. 288	K/1954 grave XIII	Bikjholberget	Felt Veien	Flat grave	?		Rivets		Blindheim et al. 1995:96
Ka. 289		Bikjholberget	Felt Veien	Flat grave	Boat grave, heavily disturbed	Inhumation	Skeleton		Blindheim et al. 1995:77
Ka. 290	K/I	Bikjholberget	Maihaugen	Barrow	Stone cist	Inhumation	Hand-made pottery (North sea type), arrowhead (Birka I, Taf. 10:5), iron tool, socket for arrowhead/javelin, rivet, nails, 2 iron rods, piece of amber, flint	800–900? Pottery: 800–900?	Blindheim et al. 1995:18–19
Ka. 291	K/II	Bikjholberget	Kosmos	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Oval brooch, textiles (wool), trefoil brooch (SK type 3), sickle, knife, 2 keys (R459), iron mount, 2 animal teeth (<i>equus</i>), c. 240 rivets and nails	c. 900? Trefoil brooch: c. 900	Blindheim et al. 1995:19–21
Ka. 292	K/III grave I	Bikjholberget	Ormen Lange	Barrow	Boat grave	Inhumation	2 spearheads (JP type K), axe (JP type F), boss (R562), sickle (R358), knife (Redskaper fig. 107), plane tool, 2 iron awls (?), scraper tool of iron, iron shaft, iron handle for wooden bucket, soapstone vessel (R729), iron fragments, 2 hones, bead (glass), piece of clay, flint, pottery sherds	900–950 Spearhead: 900–950 Axe: 900–tall Boss: 850–950	Blindheim et al. 1995:21–2
Ka. 293	K/III grave II	Bikjholberget	Ormen Lange	Lower than grave I, below the boat		Inhumation	Spearhead (Stein 1967 Taf. 60, nr 5), 4 arrowheads (R540), knife	c. 800? Spearhead: 700–800	Blindheim et al. 1995:21–2

							(Redskaper fig. 105), lead capsule (reliquary?), copper alloy belt buckle (Birka I, Taf. 86, nr 15), c. 500 rivets and nails, 3 iron brackets, horse skeleton		
Ka. 294	K/IV grave I	Bikjholberget	Forargelsens Hus	Flat grave/four-sided stone setting	Boat grave, double grave (infant)	Inhumation	2 gilded oval brooches (JP 51), textiles (wool), trefoil brooch (JP 98— symmetric animal style), silver ring, 29 beads (glass), silver bracelet, iron handle (Birka I, Taf. 212, fig. 7), 2 iron rods, iron sword-beater, key (Redskaper fig. 257–58), knife, ring (horse bit?), animal teeth	900–950 Oval brooches: <850– 950 Trefoil brooch: <850– >900	Blindheim et al. 1995:22–4
Ka. 295	K/IV grave II				Boat grave	Inhumation	Sword (JP type X), axe (JP type K), axe (JP type B), javelin/arrowhead, at least 4 arrowheads (R539), boss (R562), scythe (R386?), iron frying pan/saucepan, soapstone vessel (Redskaper fig. 191), arrowhead, hone, iron object (horse-/dog collar?), 2 spindle- whorls, pottery, 3 beads (glass), 2 knives, 2 nails, rivet, horse skeleton: strap end, strap plate, plate with pin through, 32 small copper alloy coated iron rivets, horse bit (R566)	900–1000? Sword: 900–1050 Axe: 900–1000 (K) Axe: 700–850 (B) Boss: 850–950	Blindheim et al. 1995:22–4
Ka. 296	K/IV grave III				Boat grave, seated burial?	Inhumation	2 oval brooches (JP 51), copper alloy basin with runic inscription (Trotzig group C), copper alloy ring with clamp, tweezer- shaped copper alloy object with one arm, gilt	850–950 Oval brooches: <850– 950 Axe: 850–950 Boss: 850–950	Blindheim et al. 1995:22–4

							copper alloy rod, iron sword-beater, iron staff, axe (JP type G/H), horse bit (R567), iron rod, 5 beads (glass), egg-shaped stone, hone, hand-made pottery, boss (R562), sheet iron, fragments of wood and bark, 2 iron brackets, dog skeleton		
Ka. 297	K/IV grave IV	Bikjholberget	Forargelsens Hus	Below the boat		Inhumation	Spearhead(BS VI.1A), penannular brooch of lead/iron/tin, strike-a-light (R426), 2 flints, iron objects (tool?), 2 knives, egg-shaped stone, sherds of soapstone vessel, hone	800–850 Spearhead: 750–850	Blindheim et al. 1995:22–4
Ka. 298	K/V grave I	Bikjholberget	Forargelsens Hus II	Flat grave	Boat grave, double grave (child)	Inhumation	Sword (JP type M), forging hammer, forging tong, sickle (R348), spearhead (BS VII2B), axe (JP type F), boss (R562), knife, copper alloy ring-pin (JP 237), ring-pin of copper alloy, round Insular mount of gilt copper alloy with spiral ornaments, Insular mount of gilt copper alloy, 4 beads (2 glass, 2 amber), soapstone vessel (Redskaper fig. 190), iron gaff (Redskaper fig. 151), looped hone, flint, knife, textiles	900–1000 Sword: 825–950 Spearhead: 900–1000 Boss: 850–950 Axe: 900–1000	Blindheim et al. 1995:26–8
Ka. 299	K/V grave II				Boat grave	Inhumation	Equal-armed brooch of copper alloy (SK type 2), copper alloy arm ring (JP 195), copper alloy ring from necklace?, 22 beads (18 glass, 1 rock chrystal, 1 cornelian?, 2 amber), miniature spearhead, axe (JP type A), key (Redskaper fig. 254–55), 2 knives, spindle-whorl, iron fragments	800–850 Axe: 700–850 Equal-armed brooch: 800–850 Arm ring: 800–850	Blindheim et al. 1995:26–8

Ka. 300	K/V grave III				Boat grave	Inhumation	Single-edged sword (JP type H), axe (JP type E/F/G), Insular mount of gilt copper alloy, knife, 2 rivets, nails, knife?, hone, strike-a-light, indeterminable iron fragments, c. 850 rivets and nails	850–950 Sword: 800–950 Axe: 850–1000	Blindheim et al. 1995:26–8
Ka. 301	K/VI grave I	Bikjholberget	Najaden	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Double-edged sword (JP type C), spearhead (BS VI.3A), knife, weight (spherical), ring-pin of copper alloy, 3 beads (2 amber, 1 jet), spindle-whorl, hand-made pottery, glass sherd—(the weight, the jetbead, and the pottery possibly from Ka. 303–304)	860–900 Sword: 775–850 Spearhead: 800–900 Pottery: 800–900 Weight. 860–>1000	Blindheim et al. 1995:29–30
Ka. 302	K/VI grave II				Boat grave	Inhumation	Spearhead (JP type F?), axe (JP type K), sickle, scissors (Redskaper fig. 168), 3? knives, casket?mount, iron object (sword-beater?), looped hone, crampon?, indeterminable iron fragments, c. 240 rivets and nails, one piece of cremated bone (found in the boat)	c. 900 Spearhead: 850–>900 Axe: 900–1000	Blindheim et al. 1995:29–31
Ka. 303	K/VII grave I	Bikjholberget	Rosshavet	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Oval brooch (JP 30), Equal-armed brooch (SK type 3), axe (JP type G), sickle (Redskaper fig. 82), 7–8 beads (4 glass, 1 amber), 5 knives, lead sinker (Redskaper fig. 146), arrowhead (R545?), hone, spindle-whorl, iron fragments (2 knives?)	875–900 Oval brooch: 800–850 Equal-armed brooch: 875–950 Axe: 850–>900	Blindheim et al. 1995:30–2
Ka. 304	K/VII grave II				Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), Insular mount of gilt copper alloy, 3 beads	800–850	Blindheim et al. 1995:30–2

							(glass), 2 copper alloy fragments, 5 sherds of glass (Trichterbecher), hand-made pottery, knife, flint nodule with bent nail, flint nodule with iron ring, egg-shaped stone, textiles (wool, linen?). The following objects derive from any of the graves in Ka. 303–304: Iron fragments, 2 egg-shaped stones, 2 slags, flint, c. 500 rivets and nails The following objects found under Ka. 301 may or may not derive from Ka. 303–304: weight, jet bead, pottery, glass sherd	Oval brooches: 800–850 Pottery: 800–900	
Ka. 305	K/VIII	Bikjholberget	Skibladner	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Double-edged sword (JP type K, HLITER-blade?), spearhead (JP type E), axe (JP type D/E), axe (JP type I), boss, 16? arrowheads (R539), 7 beads (6 glass, 1 stone), sickle, knife, hand-made pottery, 3 glass sherds (Trichterbecher etc), 2 boat rivets, nails, 2 flints, silver coin?, pumice, animal skeleton (<i>ursus</i>), animal horn and bone (<i>bos</i>), animal teeth (<i>equus</i>), c. 450 rivets and nails	c. 900 Sword: 800–875 Spearhead: 800–900 Axe: 800–>900 (D/E) Axe: 900–1000 Pottery: 800–900	Blindheim et al. 1995:32–4
Ka. 306		Bikjholberget	Martine	Flat grave	Boat grave		Pottery (Tating Ware), round Insular copper alloy mount, silver ring (JP 194), fragments of amber (bead?), spindle-whorl	800–900? Pottery: 800–900?	Blindheim et al. 1995:32–4
Ka. 307	K/IX	Bikjholberget	Sistemann	Flat grave	Boat grave with chamber	Inhumation	Sword (JP type M, inlay on blade), copper alloy belt buckle, bead	850–950 Sword: 825–950	Blindheim et al. 1995:34–5

							(cornelian), strap buckle of iron, mount piece of iron (for belt/sword?—possibly symmetric animal style), indeterminable iron fragments, knife, looped hone, smoothing stone?, c. 250 rivets	Symmetric animal style: <850–950	
Ka. 308	K/XI	Bikjholberget	Thorshøvdi	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Spearhead (BS VII.2C), boss (R562), copper alloy needle, 7 beads (glass), sickle, file?, knife, iron cauldron (Redskaper fig. 198), hone, knife?, silver coin?, indeterminable iron fragments, c. 250 rivets and nails, button, textiles (wool)	900–950 Spearhead: 900–1000 Boss: 850–950	Blindheim et al. 1995:35–6
Ka. 309	K/XII grave II	Bikjholberget	Smertensbarn et	Flat grave	Boat grave	Inhumation	Double-edged sword (JP type M), spearhead (JP type K), spearhead (JP type I), axe (JP type I), bronze ring-pin, forging tong (Redskaper fig. 62), file?, hammer, 3 knives, soapstone vessel, handle, strap buckle of iron for horse harness, bead (glass), horse bit, arrowheads, 2 bolts, c. 200 rivets and nails, c. 40 g of cremated human and animal bones, weapon knife, boss?, pieces of wood from the boat, textiles (wool)	900–950 Sword: 825–950 Spearheads: 900–950 Axe: 900–1000	Blindheim et al. 1995:36–8
Ka. 310	K/XIII grave I	Bikjholberget	Britannia	Flat grave	Boat grave	Inhumation	2 oval brooches (JP 37), horse-shaped copper alloy brooch, 57 beads (56 glass, 1 amber), rectangular mount, iron rod, pottery (bar lip pottery), spindle-whorl, fragmentary sickle, scutcheon, wooden bucket	800–900 Oval brooches: 800–850	Blindheim et al. 1995:36–8 and 39–41 Blindheim et al.

Ka. 311	K/XIII grave II				Boat grave	Inhumation	9? arrowheads (R539), knife, iron chain, bark, flint, burnt stone, c. 130 rivets and nails, double-edged sword, knife, axe (JP type D), copper alloy ring-pin, wooden cup (type Gokstad)	800–900 Axe: 800–850	1995:39–41
Ka. 312	K/XXV	Bikjholberget		Flat grave	Boat grave	Inhumation?	Double-edged sword (JP type V, pattern-welded blade), round brooch of gilt copper alloy (JP 129–30, profile animal style), rivet, indeterminable iron fragments, bead (glass)	900–950 Sword: 900–1000 Round brooch: 900–950	Blindheim et al. 1995:40–1
Ka. 313	K/XVI	Bikjholberget	Astrids Kiste	Flat grave	Toboggan/trough-sled	Inhumation	Sickle, knife, key (Redskaper fig. 258), 23 nails and rivets		Blindheim et al. 1995:41–2
Ka. 314	K/XVIII	Bikjholberget		Flat grave	Toboggan/trough-sled	Inhumation	Knife, 9 rivets		Blindheim et al. 1995:42
Ka. 315	K/XIV	Bikjholberget	Ringn	Flat grave	Wooden coffin	Inhumation	Spearhead (BS IV.3), 2 beads (amber), soapstone vessel, glass stave, soapstone sinker, c. 50 nails and rivets, mount piece of iron/scutcheon, copper alloy needle, textiles	800–900? Spearhead: 610/20–740/50 Soapstone vessel: 900–1000?	Blindheim et al. 1995:42–44
Ka. 316	K/XV	Bikjholberget	Pulterkamme ret	Flat grave	Chest (type Oseberg), double grave (child)	Inhumation	Spearhead (BS VI.4B), axe (JP type A), boss, boss (R562), iron cauldron, scutcheon (type Oseberg), hinges from casket, file?, knife, 12 rivets and nails, hone. Objects found in secondary position: Trefoil brooch (geometric style), sickle, iron hook/fishing hook, knife, indeterminable iron fragments, 2 hinges?, bead (glass), a piece of cremated bone	850–900? Spearhead: 800–900 Axe: 700–850 Boss: 850–950	Blindheim et al. 1995:44–5 Blindheim et al. 1995:49
Ka. 318	K/XVII	Bikjholberget	Charlottes	Flat grave	Wooden coffin		Bead (glass), iron nails,		Blindheim et al.

			kiste				flint		1995:46
Ka. 319	K/XXXVII	Bikjholberget	Wenckes kiste	Flat grave	Wooden coffin	Inhumation	2 nails		Blindheim et al. 1995:46–7
Ka. 320	K/XXXVIII	Bikjholberget	Randis kiste	Flat grave	Wooden coffin	Inhumation	Wooden cup, 2 nails		Blindheim et al. 1995:47–8
Ka. 321	K/XIX	Bikjholberget		Flat grave		Inhumation	Spearhead (BS VII.2B), axe (JP type G/H), 2 beads (1 amber, 1 stone), knife, indeterminable iron fragments	900–950 Spearhead: 900–1000 Axe: 850–950	Blindheim et al. 1995:49
Ka. 322	K/XX	Bikjholberget		Flat grave	Wooden coffin	Inhumation	Double-edged sword (type Mannheim), knife, c. 10 nails	800–850? Sword: 800–850?	Blindheim et al. 1995:48
Ka. 323	K/XXVI	Bikjholberget		Flat grave	?	Inhumation	Rivets, flint, animal teeth (equus), cremated bone		Blindheim et al. 1995:50
Ka. 400	C2317 I	‘N. Kaupang’		Barrow		Cremation	Oval brooch (Berdal type)	800–850? Oval brooch: 775–850	Blindheim et al. 1981:211
Ka. 401	C2317 II	‘N. Kaupang’		Barrow		Inhumation?	Two oval brooches (JP 51), axe	850–950 Oval brooches: <850–950	Blindheim et al. 1981:211
Ka. 402	C2317 III	‘N. Kaupang’		Barrow		Inhumation?	Axe		Blindheim et al. 1981:211
Ka. 403	C4070	‘N. Kaupang’		Flat grave		Inhumation	Single-edged sword (R498)	830/840–900? Sword: 830/840–900	Blindheim et al. 1981:211
Ka. 405	C14678	‘Kaupang’		Barrow			Spearhead (JP type B/C?)		Blindheim et al. 1981:211
Ka. 406	C30264	‘Kaupang’		Flat grave?		Cremation	2 oval brooches (JP 51), trefoil copper alloy brooch (SK type 4), conical copper alloy button, 12 beads (11 glass, 1 cornelian), spindle-whorl, soapstone vessel	850–950 Oval brooches: 850–950 Trefoil brooch: 850–925?	Blindheim et al. 1981:220
Ka. 407	C30265	‘Kaupang’		Barrow		Inhumation	Axe (JP type E?), sword pommel (JP type O)	850–950 Axe: 850–> 900 Sword: 850–950	Blindheim et al. 1981:220

Appendiks 2: Oversikt over fordelingen av gjenstandsmaterialet fra de fire største gravfeltene på Kaupang.

		Bikjholbergene (73 Graver)		Lamøya (15 Graver)		N.Kaupang (41 Graver)		S.Kaupang (17 Graver)	
Utstyr		Antall graver med gjenstands typen	Antall gjenstander	Antall graver med gjenstands typen	Antall gjenstander	Antall graver med gjenstands typen	Antall gjenstander	Antall graver med gjenstands typen	Antall gjenstander
Sverd		26	26	3	4	8	9	4	4
Øks		27	29	4	7	12	13	3	3
Spyd		25	28	2	2	5	5	3	4
Skjold		16	17	1	1	6	8	2	2
Pilespiss		10	uvisst(>22)	1	2	3	8	2	3
Ringspenne		4	4	1	1	0	0		
Ovalspenne		17	34	3	6	5	9	1	1
Perler		34	236	6	29	4	9	2	2
Vevsverd		3	3	0	0	4	4	0	0
Nøkkel		6	7	1	1	2	3	2	2
Tekstilredskaper		19	23	1	2	3	3	1	1
	-spinne jul	12	14	1	1	3	3	1	1
	-vevtyngde	1	1	0	0	0	0	0	0
	-Nål	3	3	1	1	0	0	0	0
	-Nåle bryne	5	5	0	0	0	0	0	0
Gravleggelse i båt		43		2		2		1	
Graver m/ dyrebein		13	16	2	2	0	0	0	0
	-Ukremert	12	15	1	1	0	0	0	0
	-kremert	1	1	1	1	0	0	0	0
Vekt/ Vektlodd		2	3	0	0	3	9	0	0
	-sferisk (kube)	2	3	0	0	2	4	0	0
	-kubookt.	0	0	0	0	2	2	0	0
	-generell	0	0	0	0	1	1	0	0
	-veievekt	0	0	0	0	2	2	0	0
Keramikk		10	10	0	0	3	4	0	0
Redskaper		52	133	6	14	13	24	6	14
	-Kniv	44	65	3	3	0	0	2	3
	-Sigd	15	15	2	2	10	12	2	2
	-Ijå	4	4	0	0	0	0	1	1
	-bryne	19	22	2	5	9	uvisst (>9)	4	4
	-saks	5	6	0	0	3	3	1	1
	-Skjebor/vribor	0	0						
	-hammer	2	2	0	0	0	0	1	1
	-ildstål	6	6	2	2	0	0	1	1

	-tang	3	3						
	-Skrape	1	1						
	-Fiskeutstyr	6	9	1	1	0	0	0	0
Husholdningsutstyr		5	5	2	2	7	8	2	2
	-Kar	0	0	0	0	0	0	0	0
	-Gryte	4	4	1	1	5	5	2	2
	-Kjeler	0	0	0	0	1	1	0	0
	-stekepanne	1	1	1	1	2	2	0	0
	-tallerken	0	0	0	0	0	0	0	0
	-stekespidd	0	0	0	0	0	0	0	0
Hesteutstyr		4	4	1	1	9	12	1	4
	-Bitt	3	3	1	1	9	9	1	1
	-Rangle	0	0	0	0	2	2	1	1
	-Hestesko	1	1						
	-Stigbøyle	0	0						
	-Seletøy	0	0	0	0	1	1	0	0
Fragmenterte gjenstander		7	13	1	1	1	2	1	1
	-keramikk	2	2	1	1	1	2	1	1
	-glass	5	11	0	0	0	0	0	0
Annet:								0	0
Kleberstein urne/ beholder		14	17	5	5	10	12	1	2
Kleberstein fragmenter		2	4					1	1
Sigd formet skjæregjennstand				1	1				
Svivel								1	1
Haspe								2	2
Kiste				1	1				
Spille brikke				1	1				
Leire bit		1	1						
Miniatyr spydhode		1	1						
knapp		2	2						
sølv biter		1	3						
kork		1	1						
Lås		2	2						
kjele gaffel		1	1						
Kremert bein		4	4						
Pinsett		1	1						
nål etui		1	1	1	1				
Belte spenne		5	6	1	1				
	Beltespenne del	1	1						
Armbånd									
	-Sølv	1	1						
	-kobber	1	4						
kjede		1	2						
annheng		1	1						
Spenne/ brosjé		13	15	3	uvisst			1	1
Kobber fat		1	1						

Kobber stang		1	1						
kobber tråd		1	1						
Kobber fragment		1	1						
Dun fjær		1	1						
tekstiler		19	19	3	3	2	2		
Tønnestav				1	1				
Glass stav		1	1	1	1				
Fil				1	1				
Trevirke fra gulv/ dekk				1	1				
Trespann		1	1						
Brent tre		1	1						
Tre fragmenter/ bark		2	2						
Trevirke fra båt		1	1	1	1				
Tre kopp		2	2						
Trearbeids øks						2	2	1	1
Håndtak		3	3			0	0	0	0
	-bøtte			1	1	1	1	0	0
	-gryte							1	1
	-jern	3	3			3	3	1	1
Mosaic tesserae						1	1	0	0
Beslag		15	20	1	1	4	4	2	5
Bjelle						1	1	1	1
Ring		1	1						
	-Jet			1	1				
	-sølv	2	2						
	-Arm	1	1						
	-kobber	2	2						
Ring nål		5	6			2	2		
jern våpenskjold/ navnskilt (escutcheon)		4	4	1	1	1	1	1	1
Bly Kapsel		1	1						
Brodd		1	1						
spenne/ krampe		4	4	1	1	1	1	1	1
Jern støtte		2	5						
holder/ sokkel		1	1			2	2		
Jern hengsel		2	2					1	1
Aksel		1	1						
Jern ring				1	2	1	1	1	1
Jern Fjær								1	1
Jern lenke		1	1						
Krok		1	1	2	2	2	3		
Jern ymse								0	0
	Jern stang	4	6			3	3	1	2
	Jern stav	1	1						
	Jern biter	3	3	1	1	4	4	5	2
	Jern fragment	11	12	2	3	5	5	1	1
	Blikk Jern	1	1					1	2
	Jern ball			1	1				
	Jern slagg	1	2	1	1			0	0
Slagstein				1	2	1	1		
Rav		2	2						

Pimpstein		1	1						
Flint		13	23	1	1	3	6		
Stein ymse									
	Stein (stone)					1	1		
	Fragmenter av stein					1	1		
	Egg formet stein	3	5			2	2		
	sferisk stein					1	1		
	Brent stein	1	1						
Nagler		31	uvisst	8	uvisst	26	uvisst	11	uvisst
bolt		2	3			1	1	1	1
spiker		10	uvisst	1	uvisst	1	uvisst	1	uvisst